

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK
BAYRAMPAŞA BELEDİYE ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

HÜSAMETTİN EFE

İSTANBUL, 2012

**T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

**TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK
BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

HÜSAMETTİN EFE

Tez Danışmanı: DOÇ.DR. PELİN PINAR ÖZDEN

İSTANBUL, 2012

T.C.
BAHÇESEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

Tezin Adı: Türkiye de Sosyal Belediyecilik Bayrampaşa Belediyesi Örneği
Öğrencinin Adı Soyadı: Hüsamettin Efe
Tez Savunma Tarihi: 27.04.2012

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu
_____Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Tunç BOZBURA
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mustafa ILICALI Program
Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN

Üye
Prof. Dr. Mustafa ILICALI

Üye
Doç. Dr. Sırma TURGUT

ÖNSÖZ

Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde devletin sunması gereken kamusal yardımların kapsam ve ölçeği her zaman tartışma konusu olmuştur.1990 yılların ortalarından itibaren özellikle bazı Büyükşehir belediyelerinin görev ve fonksiyonlarında büyük bir artış ve değişim meydana gelmiştir. Bu Büyükşehir belediyeleri aslı görevleri olan kentsel hizmetlerin yanı sıra özellikle sosyal hizmetler, sağlık, eğitim, konut gibi sosyal politika alanlarında daha önce hiç ilgilenmedikleri hizmetlere yönelmişlerdir

Büyükşehir belediyelerinin bu çalışmaları sonucunda merkezden yerele doğru kayma eğilimi, 2005 yılında çıkan bir yasa ile yasal dayanağına da kavuşmuştur. Böylece bir yandan belediyelerin zaten uyguladıkları sosyal belediyecilik yardımları meşru bir zemine oturtulmuş, diğer yandan yasal temellere kavuşmakla bu tür sosyal kamusal desteklerin ivme kazanmasının kapısı aralanmıştır.

Böylece eğitim, sağlık, işsizlik yardımları vs. gibi uzun vadeli politika gerektiren hizmetler merkezi yönetim tarafından sürdürülürken, yiyecek, giyecek, barınma, ısınma vs. gibi kısa vadeli ve hızla giderilmesi gereken ihtiyaçların giderilmesi için destekler ise yerel yönetimlerin sorumluluğuna verilmiştir.

Yüksek Lisans eğitimim sürecinde teşvik ve desteklerini esirgemeyen 24. Dönem milletvekili Sn. Hüseyin BÜRGE'ye, tez çalışması sırasında bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım Ali KAHRAMAN' a teşekkür ederim.

Örnek vaka çalışması olarak seçmiş olduğum Bayrampaşa Belediyesi ile ilgili çalışmalarım esnasında desteğini esirgemeyen Belediye Başkanı Sn Atila Aydın' e Birim Müdürlerine, hassaten Özel Kalem Müdürlüğü Personeline teşekkür ederim.

İstanbul, 2012

Hüsamettin Efe

ÖZET

TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYESİLİK BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Hüsamettin Efe

Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN

Nisan 2012, 113 Sayfa

Ülkemizde, 90’lı yıllardan itibaren kamusal yardımların kapsam ve ölçeği tartışma konusu olmuştur. Sosyal devlet politikası tartışılırken yeni bir kavram ;”Sosyal belediyecilik” ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünde çalışmanın amacı ve araştırma konusunun çerçevesi çizilmiş olup, ikinci bölümde konuyla ilgili kavramsal ve kuramsal temellerden bahsedilmiştir. 3.bölümde Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin tarihsel gelişim süreci incelenmiş, son olarak da Bayrampaşa Belediyesi’nin sosyal belediyecilik uygulamalarını, uygulamada karşılaşılan sorunları, toplumda algısını ve belediye yönetiminin önermelerini sunuyoruz

Bayrampaşa’da Sosyal Belediyecilik uygulamalarına baktığımızda ilçedeki demografik yapı göz önünde bulundurularak; önceliğin sosyal yardımlar ile çocukların ve gençlerin eğitime katkı sağlayan, farklılık yaratan projelere verildiğini görüyoruz. Bunların yanı sıra, aylık kültürel faaliyetler ile toplumun sosyalleşmesine, istihdam projeleri ile meslek edindirme ve son dönemde kentsel dönüşüm projeleriyle ilçenin silüetini değiştirmenin de önem kazandığını görmekteyiz.

Belediye bütçesinin değişkenliğinin, sosyal belediyecilikle ilgili projelerde sorun yaşanmasına neden olurken, kendi kaynaklarının yetersizliğini partnerler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla aşıyor. Toplumdaki sosyal sorunların, ihtiyaçlarını tespiti ve çözümü konusunda Üniversitelerle işbirliği yapılmasının önemi vurgulanıyor. Sosyal yardımların ölçü ve süresinin iyi belirlenmemesi durumunda bireyi üretim yapmayan, hazır alıştırılan bir birey olmasına, bu şekilde yetişen gelecek nesillerin toplumun sosyolojik yapısının bozulmasına neden olabileceğine işaret ediliyor.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediye, Sosyal Devlet, Bayrampaşa

ABSTRACT

SOCIAL MUNICIPALISIM IN TURKEY, AS AN EXAMPLE BAYRAMPASA MUNICIPALITY

Hüsamettin Efe

Urban Systems and Transportation Management Post Graduate

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Pelin Pınar ÖZDEN

April 2012, 113 Pages

In our country since the nineties the scope and scale of public (community) aid has been discussed. While discussing social state policy, a new term ' Social municipality has emerged.

In the first part of our study, we talk about the purpose of work and the subject of research base. In the second part we mention the conceptual and theoretical foundations of this subject. In the third part, it is examined the historical development process of Turkey's Social municipality. Finally, we present the social municipal applications of Bayrampaşa Municipality, the problems facings in applications and the perception of society and the municipal administration's propositions.

When we look at social practises of Bayrampaşa Municipality, considering the demographic structure in the district, priority has been given to social benefits and the projects contributing to the education of children and young people and the projects that make difference. In addition, socialization of the community with monthly cultural activities, employment and vocational training projects and the urban transformation projects we see the change of the town.

While the variability of the municipal budget causes problems about projects with social municipality, it exceeds the inadequacy of their resourses through partners and civil society organizations. It has been emphasized the importance of cooperation with universities to solve social problems in society. They point out that if the amount and duration of social benefits aren't identified very well, individuals doesn't produce anything. So, future generations grown in this way may cause deterioration of the structure of society.

Keywords: Social Municipality, Socialty goverment, Bayrampaşa

İÇİNDEKİLER

TABLolar	ix
ŞEKİLLER	x
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 AMACI VE KAPSAMI İTİBARI İLE ÇALIŞMANIN TANIMLANMASI	3
1.1 ÇALIŞMANIN SINIRLARI	4
1.1 ÇALIŞMADA TEMEL KABULLER	5
1.1 ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	6
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL TEMELLER	8
2.1 SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI	8
2.2 SOSYAL DEVLETİN YENİ YÜZÜ OLARAK SOSYAL BELEDİYECİLİK	11
2.2.1 Sosyal Devlet Kavramı	11
2.2.2 Sosyal Devletin Tarihsel Süreç İçerisindeki Evrimi	15
2.2.3 Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Sosyal Devletin Dönüşümü	19
2.2.4 Sosyal Belediyecilik	25
2.2.4.1 Sosyal Belediyecilik Kavramı	27
2.2.4.2 Sosyal Belediyeciliğin Fonksiyonları	29
2.2.4.3 Sosyal belediyeciliğin tarihsel gelişimi	32
3. TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİĞE BAKIŞ	34
3.1 TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET ANLAYIŞININ GELİŞİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ	34
3.1.1 Tanzimat Dönemi İle Cumhuriyetin Başlangıcı Arasındaki Dönem	34
3.1.2 Cumhuriyet Sonrası Dönem	36
3.2 TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ	43
3.2.1 Tanzimat Dönemi İle Cumhuriyetin Başlangıcı Arasındaki Dönem	43
3.2.2 Cumhuriyet Sonrası Dönem	45
3.3 TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN YASAL ÇERÇEVESİ	48
4. BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ'NİN SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI VE UYGULAMALARININ İNCELENMESİ	54
4.1 BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ'NİN GENEL YAPISI	54

4.1.1 Tarihi Gelişimi.....	54
4.1.2 Demografik Yapısı.....	57
4.2 BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ'NDE SOSYAL BELEDİYECİLİK ALGISI VE UYGULAMALAR	61
4.2.1 Bayrampaşa Belediyesinde Sosyal Belediyecilik Algısı.....	61
4.2.1.1 Sosyal yardımlar.....	63
4.2.1.2 İstihdam sağlamaya yönelik çalışmalar	63
4.2.1.3 Eğitim ve kültür faaliyetleri.....	64
4.2.1.3.1 <i>Eğitim faaliyetleri</i>	64
4.2.1.3.2 <i>Kültürel faaliyetler</i>	65
4.2.1.4 Yaşanabilir Kentler ve Kent Estetiği.....	67
4.3 BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ'NDE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN GELİŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR DENEME.....	68
4.3.1 Araştırmanın Yöntemi	68
4.3.2 Araştırmanın Bulguları	70
4.3.3 Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi.....	79
5 SONUÇ VE ÖNERMELER.....	81
KAYNAKÇA	89
EKLER.....	97
Ek 1: MÜLAKAT SORULARI	98
Ek 2: ANAYASA ÖNERMELERİ.....	100
ÖZGEÇMİŞ.....	102

TABLÖLAR

Tablo 1.1: Çalışmanın yöntemine ilişkin sınırlar	7
Tablo 2.1: Geleneksel kamu yönetimi anlayışı ile yeni kamu yönetimi anlayışı arasındaki	24
Tablo 4.1: TÜİK verilerine göre 1985-2012 yılları arasında Bayrampaşa ilçesinin nüfus dağılımı	58
Tablo 4.2: Bayrampaşa ilçesinin illere göre nüfus dağılımı	59
Tablo 4.3: Bayrampaşa ilçesinin mahallelerindeki 2012 yılına ait kadın-erkek nüfus oranları	60
Tablo 4.4: İlçe, yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus – 2010.....	60
Tablo 4.5: Bayrampaşa ilçesindeki nüfusun eğitim düzeyi ve cinsiyete göre dağılımı (6+ yaş) - 2010.....	61
Tablo 4.6: Araştırmaya katılanların tanımlayıcı özellikleri	70

ŞEKİLLER

Şekil 4.1: Bayrampaşa ilçesi'nin İstanbul'daki konumu.....	54
Şekil 4.2: TÜİK verilerine göre 1985-2012 yılları arasında Bayrampaşa ilçesinin nüfus dağılımı	59
Şekil 4.3: Balkanlarda ramazan faaliyeti	66

KISALTMALAR

Akt	:	Aktaran
b.t.	:	Belirtilmemiş Tarih
BAYGEM	:	Bayrampaşa Gençlik Merkezi
Md	:	Madde
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	:	Türkiye Cumhuriyeti
TEM	:	Avrupa Transit Kara Yolu
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
Vb	:	Ve benzeri
YKY	:	Yeni Kamu Yönetimi

1. GİRİŞ

Sosyal devlet, sosyal politika, sosyal belediyeçilik gibi kavramlar son yıllarda hükümet yöneticilerinin ve siyasi parti sözcülerinin gündeminde olan ve basın yayın organlarında sıkça karşılaştığımız kavramlar haline gelmişlerdir.

Aslında bu üç kavram birbirleriyle ilişkilidirler ve benzer özellikler göstermektedirler. Sosyal politika; devletin toplumun her kesimini korumaya yönelik özel ve/veya genel sosyal etkinliklerinin bütünüdür. Bu anlayış sosyal güvenlik, sosyal hekimlik, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların parçalarını oluşturduğu, amacının sosyal bunalımların önlenmesi olarak belirlendiği iç içe geçmiş haklar çemberi olarak düşünülebilir (Fişek 2007). Sosyal devlet ise en genel anlamıyla; toplumda daha fazla eşitlik yaratmak ya da var olan eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için sosyal ve piyasa aktörlerinin olumsuz etkilerini yok etmeyi hedef alan bir devlet biçimidir (Dedeoğlu 2009, s.42). Farklı bir tanımlamayla sosyal devlet, devletin birey ve ailelerinin kişisel niteliklerini geliştirecekleri özellikteki, kişisel fayda yaratan kamu hizmetlerini üretmek için kamu hizmeti sunan ve buna kaynak ayırıp kamu harcaması yapan devlettir (Günel 2009).

Bu doğrultuda Sosyal belediyeçilik de sosyal devletin yereldeki temsilcisi ya da yereldeki ortağı olan bir anlayışı kapsamaktadır. Sosyal belediyeçilik, belediyelere sadece klasik belediye fonksiyonları yüklemenin ötesinde, onların sosyal sorunlarının çözümünde de sorumlu tutmaktadır. Sosyal devletin yetersiz kaldığı durumlarda, sosyal belediyeçilik anlayışı devreye girerek, sosyal sorunların azaltılmasında ve çözüme kavuşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedir (Selek Öz ve Yıldırım 2009, s. 457).

II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan yoksulluk ve eşitsizliklerle mücadelede sosyal devlet önemli fonksiyonlar üstlenmiş, ancak 70'li yıllardan sonra sosyal politikaların devlete olan mali yükleri devleti krize sokmuş, devletler sosyal devlet olmanın

gereksinimlerini karşılayamaz hale gelmişlerdir. Bunun sonucunda, yeni kamu yönetimi anlayışı olarak da kabul edilen, devletin küçülmesi, sorumluluklarının bir kısmını sivil toplum kuruluşlarına ve yerel yönetimlere bırakması görüşü hakim olmuştur.

Bu anlayış çerçevesince; merkezi idarelerin yerel yönetimlere devrettikleri görev alanlarından biri de sosyal yardım ve hizmetler alanı olmuştur. Türkiye'de temel sosyal politikaların uygulanmasında yetkili kamu yönetim birimi, merkezî idare olmakla birlikte son yıllarda yerel yönetimler ve özellikle halka en yakın birim olan belediyeler halka yönelik sosyal politika ve hizmetleri yürütmektedirler.

Sosyal politikaların yerel düzeyde uygulayıcısı olarak yerel yönetimler, sosyal belediyecilik anlayışının gereklerini yerine getirebilmek için; kentlerin fiziksel mekana dair düzenlenmelerinden, çeşitli nüfus gruplarının öznel gereksinimlerini karşılamaya kadar geniş bir yelpazede işlevsel olmak zorundadırlar. Bu zorunluluğun arka planında, 2000 sonrası dönemde yeniden yapılandırılan mevzuat içinde devletin yerine getirmekle yükümlü kıldığı hizmetler ve değişen toplumsal koşulların kendi doğası gereği ortaya çıkardığı sorunlara dair bireylerin ve grupların beklenti ve taleplerinin karşılanma gereği bulunmaktadır (Keleş 2008, s.1).

Bugün merkezî devletin yerel düzeydeki sosyal politikalarının etkinliği, yerel yönetimlerin dolaylı ve/veya dolaysız desteği ile elde edilebilmektedir. Çünkü yerel yönetimler, halkın sosyal ihtiyaçlarını yerinde ve doğru olarak belirlemede, bu ihtiyaçları doğrudan karşılamada merkezî yönetimlere göre daha avantajlı konumdadırlar.

Bu beklenti ve talepleri karşılamak için, bir yerel yönetim birimi olarak belediyeler tarihsel süreçte bazı dönemlerde daha fazla olmak üzere, ciddi anlamda sosyal uygulamalar yürütmüşlerdir. Özellikle 1973 seçimlerinin ardından yürürlüğe konulan toplumcu belediyecilik uygulamaları, 1984 yılında Büyükşehir Belediyelerinin kurulması ve yetkilendirilmesi, 1994 sonrası dönemde belediyelerin gittikçe sosyal yatırımlara ağırlık vermesi gibi gelişmelerle birlikte, belediyeler, kente yönelik sosyal politikaların en temel uygulamalarda aktörleri haline gelmişlerdir (Kesgin 2008, s.4).

Günümüzde sosyal politikaların yerelleşmesi eğilimin artması ile beraber, özellikle sosyal hizmet ve sosyal yardım alanlarında belediyelerin fonksiyonlarının giderek arttığı görülmektedir. Ülkemizde 2004 sonrası yerel yönetimler alanında yapılan reformlarla bu konulara ilişkin önemli düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeler çerçevesinde, sosyal belediyecilik konusunda yasal altyapının yeterli hale getirilmeye çalışıldığı gözlenmektedir (Toprak ve Şataf 2009, s.22). Belediyeler artık hem bütçe ile hem de artan ve çeşitlenen sosyal hizmetleriyle kendi yerelliklerinde öne çıkmaktadırlar. Uygulamanın yaygınlığına rağmen sosyal belediyecilik olgusu akademik çalışmalara yeterince konu olmamıştır. Tez çalışmasında bu bağlamda Bayrampaşa Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamaları incelenecek ve öneriler getirilecektir.

1.1 AMACI VE KAPSAMI İTİBARI İLE ÇALIŞMANIN TANIMLANMASI

Bu araştırmanın amacı; her geçen gün artan ve çeşitlenen sosyal belediyecilik uygulamalarını Bayrampaşa Belediyesi özelinde incelemek ve bu uygulamaları geliştirecek bir model üzerinde deneme çalışması yapmaktır.

Araştırma kapsamında Bayrampaşa Belediyesi'nin son bir yıl içerisinde uyguladığı ve uygulamakta olduğu sosyal belediyecilik faaliyetleri incelenmek için seçilmiştir. Bayrampaşa Belediyesi sınırları ve kuruluşu itibarıyla İstanbul'da bulunan diğer yerel yönetimlerden ayrılmaktadır.

1927'den itibaren gruplar halinde Bulgaristan ve Yugoslavya'dan gelen göçmenlere ilaveten 1955'te İstanbul'un iki büyük caddesi olan Vatan ve Millet Caddeleri yapılırken evleri istimlak edilen vatandaşların çoğunun Sağmalcılar Köyü'ne yerleşmesi, bölge nüfusunun artmasına neden olmuştur. Türkiye'de 1950'den itibaren kendini gösteren kentleşme olgusuna bağlı olarak, Anadolu'dan İstanbul'a göç eden insanların bir bölümü yerleşim yeri olarak Bayrampaşa'yı seçmiştir. Bölgeye 1950'li yıllarda yapılan fabrikalar, Bayrampaşa'nın yerleşim alanı olarak tercih edilmesinde oldukça etkili olmuştur. Bununla beraber, Bayrampaşa, kendine has bazı özellikleri ve İstanbul büyük otogarı, İstanbul yaş sebze ve meyve hali, İstanbul kuru gıdacılar sitesi ve birçok sanayi sitelerini sınırları içerisinde bulundurmasından dolayı İstanbul'un en

büyük ulaşım noktalarından birini oluşturmaktadır. Farklı kültürel ve ekonomik seviyede adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 2011 yılında 273 bin yerleşik nüfusu 11 mahallesinde barındıran Bayrampaşa Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik uygulamaları, hem farklı özelliklerdeki vatandaşların bütünleşmesi hem de aradaki eşitsizliklerin kaldırılması açısından önem taşımaktadır.

Ancak Bayrampaşa Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik uygulamalarından önce araştırmada; sosyal belediyeçilik anlayışının temelini oluşturan sosyal devlet anlayışından bahsedilerek, sosyal belediyeçilik kavramına ve uygulamalarına ayrıntılı olarak yer verilmektedir. Bu doğrultuda sosyal devlet anlayışının tarihi süreçte geçirmiş olduğu evreler, yeni kamu yönetimi anlayışıyla kesiştiği dönem irdelenmekte, Türkiye'deki gelişimden bahsedilerek, kamu yönetimi reformuna yer verilmektedir.

Araştırmanın takip eden bölümünde Türkiye'deki sosyal belediyeçilik anlayışından bahsedilerek, belediyeçilik anlayışının gelişiminden, yasal çerçevesinden bahsedilerek, uygulamalardan örnekler verilmektedir.

Araştırmanın uygulama bölümünde ise; çalışmanın gerçekleştirileceği Bayrampaşa Belediyesi'nin genel yapısından bahsedilerek, son bir yıl içerisinde uygulanan ve mevcut uygulamada olan sosyal belediyeçilik faaliyetleri incelenmektedir.

Araştırmanın son bölümü ise, sonuç ve değerlendirme bölümüdür. Bu bölüm, önceki bölümlerden elde edilen kuramsal ve somut verilerin bir değerlendirilmesini, çalışmada sorgulanan kriterlerin bir özetini ve çalışmanın temel sorusuna ilişkin önerileri içermektedir.

1.1 ÇALIŞMANIN SINIRLARI

Mekânsal Sınırlar: Çalışmanın mekansal sınırı, İstanbul ili Bayrampaşa ilçesi olmakla birlikte, Türkiye'deki sosyal belediyeçilik uygulamalarından bahsedildiği için bu sınır kimi noktalarda geniş tutulmuştur. Uygulamaları daha ayrıntılı anlatabilmek amacıyla

zaman zaman Türkiye'deki farklı belediyelerden örnekler verilmiştir. Bununla birlikte, araştırma sahası olarak seçilen Bayrampaşa Belediyesi sınırları, çalışmanın merkezinde yer almaktadır.

Konuya ilişkin sınırlar: Araştırma konusu sosyal belediyecilik olduğundan, temelini oluşturan sosyal devlet olgusuyla birlikte sosyal belediyecilikle sınırlı tutulmuştur.

Yönteme ilişkin sınırlar: Araştırma yönteminin sınırları içinde, bilgi toplama aşaması içinde yerli ve yabancı literatürden yararlanılması, konuya ilişkin hazırlanmış doktora ve yüksek lisans tezlerinin gözden geçirilmesi, ulusal ve uluslararası süreli yayınların incelenmesi yer almaktadır. Bunun yanı sıra, Bayrampaşa Belediyesi yetkilileri ile yapılan görüşmeler, temin edilecek görsel malzemeler de araştırma yönteminin sınırlarına dahil edilmiştir. Bayrampaşa Belediye'sinde sosyal belediyecilikle ilgili sosyal yardımlar, sosyal hizmetler, sosyal etkinlikler vb. gibi etkinliklerin ne şekilde gerçekleştirildiği, belediye yetkilileriyle yapılan görüşmeler çerçevesinde aktarılacaktır.

Zaman sınırı: Çalışmanın zamana ilişkin sınırları, II. Dünya Savaşı sonrası ve Türkiye'deki Belediyelerin sosyal belediyecilik uygulamalarının başladığı 1970 sonrası dönemden günümüze kadar olan zamanı kapsamaktadır.

1.1 ÇALIŞMADA TEMEL KABULLER

Çalışmanın kurgusu, belirli temel kabullerden yola çıkmak suretiyle oluşturulmuştur. Bu çerçevede;

- a) Sosyal hizmetleri yürütmek çağdaş belediyeciliğin en temel görevlerindedir.
- b) Yerel sosyal sorunlarla mücadelede belediyelere önemli görevler düşmektedir.
- c) Sosyal belediyecilik, belediyelerin planlama ve düzenlemeye yönelik fonksiyonlarını arttıran bir anlama sahiptir (Akdoğan 2002, s.35).

d) Belediyelerin sosyal belediyeçilik hizmeti sunmalarında, çeşitli kurumlarla işbirliği büyük önem taşımaktadır.

e) Sosyal belediyeçilik anlayışının geliştirilmesi, ülke ve millet yararına olacaktır.

f) Sosyal belediyeçilik uygulamaların yaygınlaşması, belediye sınırları içerisinde yaşayan halkın birbirleriyle daha rahat iletişim kurmasında etkili olacaktır.

1.1 ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılacaktır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği, kuram oluşturmayı temel alan, sosyal olguları buldukları ortamda değerlendiren bir araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek 2005).

Nitel yöntemin seçiminde en önemli neden araştırma probleminin özelliğidir. Araştırma kişilerin sorunlarını, deneyimlerini ve düşüncelerini anlamayı gerektiriyorsa, seçilebilecek yöntemin nitel olması daha fazla önem kazanmaktadır. Araştırmanın amacı, belli bir ortam ve belli bir süreçteki sosyal olayların incelenmesi olduğundan, çalışmanın aynen yinelenbilmesi olanaksızdır. Bu nedenle, nitel araştırmalarda her ortam için geçerli kurallar ve standartlar geliştirmek mümkün değildir. Nitel araştırmalarda bütüncül bir bakış açısı vardır. Nitel araştırmalarda üç tip veri toplama tekniği öne çıkmaktadır. Bunlar: 1) Açık ve sınırsız görüşme 2) Dolaysız gözlem 3) Yazılı dokümanların analizi. Bu tip araştırmalarda araç araştırmacıdır. Bu nedenle bu yöntemle araştırma yapacak kişinin hüneri, bilgisi, yeteneği ve titizliği önemlidir. Araştırma, araştırmacının konuya hakim olması, bakış açısı ve sorumluluğuyla şekillendirilir (Bernard 2000).

Bu çalışmada veriler; Bayrampaşa Belediyesi yetkilileri ile yapılan görüşmeler ve bu doğrultuda elde edilen dokümanlar sayesinde toplanacaktır.

Çalışmanın konusu ve amacı genel hatlarıyla açıklandıktan sonra çalışmanın içeriğinin oluşturulmasında bölümler içerisinde yararlanılacak temel kaynaklar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.1: Çalışmanın yöntemine ilişkin sınırlar

	Yerli/Yabancı Literatür	Görsel malzemeler (Fotoğraf, Harita, Plan, Şema)	Görüşme
GİRİŞ	+		
KAVRAMSAL VE KURAMSAL TEMELLER	+		
TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİĞE BAKIŞ	+		
BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ’NİN SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI VE UYGULAMALARININ İNCELENMESİ	+	+	+
SONUÇ DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER			

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL TEMELLER

Araştırmanın bu bölümünde; sosyal belediyecilik anlayışına nasıl gelindiği açıklayabilmek için öncelikle, sosyal devlet anlayışı tanımlanmış, sosyal devlet anlayışının geçirdiği evrim ve dönüşüm açıklanmış, sosyal devlet anlayışının yeni yüzü olarak sosyal belediyecilikten bahsedilmiştir. Bu bağlamda; sosyal belediyecilik kavram olarak açıklanarak, sosyal belediyeciliğin fonksiyonlarından ve tarihsel gelişimine yer verilmiştir.

2.1 SOSYAL BELEDİYESİLİK ANLAYIŞI

Dünya günümüzde küreselleşme ve yerelleşme gibi iki eğilimi aynı anda yaşamaktadır. Bir taraftan mahalli talep ve çıkarlar ön plana çıkarken, diğer taraftan uluslararası düzenin tektipleştirici etkisi kendisini hissettirmektedir. Küreselleşme gereği, günümüzde modern devlet, bir taraftan otoritesini uluslararası kuruluşlara devretmek, diğer taraftan da yerelleşme talepleri karşısında, yetki ve görevlerinin bir kısmını merkezi yönetimin taşra kuruluşlarına, yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına devretmek şeklinde iki yönlü bir yapılanma sürecine girmiştir (Sivrekli Demircan 2007, ss.139- 140).

Bireylerin farklılaşan yaşam koşulları beraberinde beklentilerini de değiştirmiş, bu değişim belediyelerden beklentilerine de yansımıştır. Belediyelerin ise; sınırlarında yaşayan halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve aynı zamanda yaşam kalitelerini artırmak adına sorumlulukları artmıştır.

Belediyelerin şehirlerin planlanmasından; su, kanal, yol gibi alt yapı hizmetlerine; çevrenin korunmasından, ihtiyaç sahiplerine sosyal yardımlarda bulunmak; park, otopark, spor alanları ve tesisleri gibi toplumsal yaşam için gerekli olan donatı alanlarının yapılması gibi çok geniş bir alana yayılmış görev ve sorumlulukları bulunmaktadır (Girginer ve Cankuş 2010, s.299).

Belediye, belde adı verilen ve köylük yerleşim birimlerinden sosyal ve ekonomik açıdan büyük olan yerleşim birimlerindeki ortak nitelikli yerel gereksinimleri karşılamak üzere kurulan, karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, tüzel kişiliğe, idari ve mali özerkliğe sahip, merkezi yönetimin denetim ve gözetimi altında bulunan kamu yönetim birimi olarak tanımlanabilmektedir (Dumanoğlu 2011, s.47).

Göküş ve Alptürker (2011, s.123), belediyeleri“genel olarak yerel ve ortak ihtiyaçları karşılamak üzere kurulmuş halka en yakın yönetim birimler ve kentsel alanlarda yaşayan halkın, yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılayan kamu tüzel kişiler” olarak ifade etmişlerdir.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin neden olduğu sosyal hareketlilik, sosyal, kültürel ve sportif nitelikli uğraşı alanların ortaya çıkması, kentsel alandaki nüfus artışı, sosyo-ekonomik iş bölümü ve katmanlaşmanın artması gibi faktörler, halkın ihtiyaç ve beklentilerinin çeşitlenmesine yol açmıştır. (Göküş ve Alptürker 2011, s.123). Kavramsallaştırılması hakkında her ne kadar “belediyelerin var oluş nedenleri zaten sosyal” şeklindeki eleştirilere maruz kalsa da, görece yeni bir kavram olan sosyal belediyecilik, ilk kısımda genel çerçevesi çizilen gelişmelere paralel olarak son yıllarda önemini ciddi bir biçimde arttırmıştır. Sosyal belediyecilik esas olarak sosyal politikalarla, özellikle de sosyal hizmetlerle özdeşleştirilmektedir. Yerel yönetimler dönem dönem ve ülkeden ülkeye değişmekle birlikte önemli sosyal politika fonksiyonları icra etmişlerdir (Ersöz 2007, s.32).

Yaşadığımız yüzyılda, küreselleşme ve bilişim devriminin oluşturduğu bu dönüşüm sürecinde artık ulusların rekabetinden çok kentlerin rekabeti önem kazanmış, böylece yerel yönetimler daha önce hiç olmadığı kadar öncelikli bir konum kazanmışlardır. Artık yerel yönetimlerin özellikle de seçilerek iş başına gelmiş olmaları yönüyle-merkezi yönetimin vesayet denetiminde olmaları ve taşıdıkları kamu tüzel kişilikleri nedeniyle yönetsel yönleri olan belediyelerin görev, yetki ve vatandaşa karşı sorumluluklarının yeniden tanımlanması zorunluluğu doğmuştur. Belediyelerden yol, su, kanalizasyon, park, temizlik gibi klasik kentsel altyapı ve teknik hizmetler dışında sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitsel bir dizi yeni alanda yükümlük ve sorumluluklar

üstlenmesi beklenmektedir. Artık 21. yüzyılın çağdaş belediyeçilik anlayışında “yerel sürdürülebilir kalkınma”, “sosyal belediyeçilik”, “kentlilik bilincinin oluşturulması” gibi kavram, söylem ve politikalar bulunmaktadır (Toprak ve Şataf 2009, s.12). Bu belirtilen söylem ve politikaları uygulamak adına yerel yönetimler de kendi yetkileri dâhilinde bir takım faaliyetleri yerine getirmeye çalışmaktadırlar.

Urhan (2008, s.85), yerel yönetimleri, belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organları yerel halkça seçilen, görev ve yetkileri yasalarla belirlenen, özel gelirleri ve bütçesi olan ve kendine özgü örgüt yapısı ve personeli bulunan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanabileceğini belirtmektedir. Bu nitelikleriyle yerel yönetimler demokratik yönetim yapısının temel unsurlarından birisini oluşturmakta ve sosyolojik etkenlerin yanı sıra, özellikle yerel kamusal hizmetlerin sunumunda etkinliği artırmak amacıyla hemen her toplumda bu yönetimlere yer verilmektedir. “Sosyal devlet” fikrinin önem kazanması ile merkezi idare ve mahalli idareler arasındaki görev paylaşımı yeniden düzenlenmiş; merkezi idare tarafından yerine getirilen bazı hizmetler belediyelere devredilmiş ya da belediyelerce yürütülen bazı hizmetler merkezi idare tarafından üstlenilmiştir.

Sosyal devlet, toplumdaki eşitsizliklerin asgari bir seviyeye indirilmesi, bireysel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, herkese asgari bir gelirin sağlanması için devletin ekonomik ve sosyal yaşama şekil verme işlevini gördüğü, sosyal çelişkilerin giderilmesi ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesi açısından da önceliklere dayanan sınırların belirlendiği etkin ve sorumlu bir devlet tipidir. Sınıf mücadelelerinin yoğunlaştığı, sosyal gerginliğin arttığı bir dönemde devlet gibi gücünü hukuktan alan ve sosyal hakların güvencesini sağlayabilecek bir örgütün bu gelişmelere seyirci kalmaması yönündeki toplumsal uzlaşmanın gerçekleşmesi ve Sanayi Devrimi’nden sonra gelişen endüstriyel ilişkiler sisteminde artık ihtiyaç haline geldiğine dair fikirlerin ağırlık kazanması, sosyal devlete güç vermiş ve bu amaca yönelik müdahaleler, halk tarafından desteklenmiştir. Toplum meydana getiren sınıflar arasındaki gerginlikleri gidermek ve dengeyi sağlamak için sosyal reformlar yapmak ihtiyacı hâsıl olmuştur (Çelik 2007, s.305). Çalışma hayatına aktif müdahale edebilecek sosyal devletin doğuşunun da bu neden ve ihtiyaçlardan kaynaklandığı belirtilmektedir.

Hem sosyal adaleti gerçekleştirmeyi amaçlayan, hem de refahı yaygınlaştırmaya çalışan sosyal devlet anlayışında, kamu otoritesinin ülkenin tamamına bu hizmetleri etkin ve verimli götürebilme sorununu da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, bu tip sosyal hizmetlerin yerel niteliğinin, genel niteliğinden fazla olması nedeniyle, belediyelerce yerine getirilmesini daha anlamlı kılmaktadır (Negiz 2011, s.325).

Özet olarak ifade edilebilir ki; sosyal belediyeçilik anlayışı dünyada yaşanan gelişmeler ve farklılaşan bireylerin istekleri sonucunda sosyal devlet anlayışının paralelinde ortaya çıkmış, sosyal hizmet, sosyal yardım gibi halkın temel sosyal ihtiyaçlarını gidermek adına önemli fonksiyonları üstlenmiştir.

2.2 SOSYAL DEVLETİN YENİ YÜZÜ OLARAK SOSYAL BELEDİYEÇİLİK

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle sosyal devlet kavramı açıklanmakta ve tarihsel gelişimi içerisinde sosyal belediyeçilik anlayışına dönüşümü açıklanmaktadır.

2.2.1 Sosyal Devlet Kavramı

Sosyal devlet kavramı literatür de genellikle refah devleti kavramıyla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu iki kavramın ortaya çıkış kökenine bakıldığında, “sosyal devlet” kavramının Almanca’nın konuşulduğu Kıta Avrupa’sı ülkelerde, “refah devleti” kavramının ise İngilizce’nin hakim olduğu Kuzey Amerika ve bir kısım Avrupa ülkelerinde (Anglo–Sakson ülkeler) tercih edildiği görülmektedir (Serter 1994, s.36).

Sosyal devlet, tarihi kökenleri itibariyle eskilere dayanmakla birlikte, özellikle sanayi devriminden sonra günümüze kadar gelinen süreçte yaşanan ekonomik politikaların etkisinde, dönem dönem hız kazanıp dönem dönem hız kesmiş bir yönetim anlayışıdır. Sosyal devlet kavramı, temel olarak, kapitalist üretim süreçlerinin varlıklı kesimler lehine sonuçlar ortaya çıkardığını düşünenler tarafından, bir tür genel uzlaşma sağlama çabasının ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Yüksel 2007, s.281).Sosyal devlet kavramı tarih boyunca çeşitli şekillerde tarif edilmiştir. Yapılan tanımlar, sosyal devleti

minimum sorumluluk verenden (gereksinimlerin sadece minimum düzeyde karşılanması, minimum standartların sağlanması), çok geniş bir faaliyet alanı (eğitim, konut, kişisel sosyal hizmetler vs.) tanıyan sosyal devlete doğru farklılaşmaktadır (Özdemir 2004, s.589).

Sosyal devleti, Talas (1991, s.102) “en öz olarak; sosyal adalet ilkesine dayanan devlet olarak” tanımlamaktadır. Gökbunar ve Kovancılar (2011) ise sosyal devlet ya da refah devletini açıkça tanımlanmamış ve uluslararası türdeş olmayan bir kavram olarak nitelendirmişler, sosyal devletin farklı ülkelerde farklı anlamları taşıması nedeniyle tanımlanmasında bir güçlük olduğunu belirtmişlerdir. Genel olarak; sosyal refah devleti, sosyal refahın optimizasyonu amacıyla devletin ekonomiye aktif ve kapsamlı müdahalelerde bulunmasını öngören bir devlet anlayışı olarak tanımlamışlar, bu anlayışta, piyasa ekonomisinin başarısızlıklarını ve yetersizliklerini ortadan kaldırmak, yeniden dağılım ve erdemli malların varlığı devlet müdahalelerinin temel gerekçeleri olduğunu öne sürerek, sosyal devlette üç ilkenin ön planda olduğunu savunmuşlardır:

1. İktisadi faaliyetlerin sosyal veya kollektif olarak sosyal refahın maksimizasyonu amacıyla düzenlenmesi,
2. Vatandaşların bazı temel ihtiyaçlarının toplumsal olarak karşılanma haklarının olması ve piyasa mekanizmasının başaramadığı durumlarda devletin bu gereksinimleri karşılama yükümlülüğünün olması,
3. Daha keyfi, daha kişiselleştirilmiş kararlara ve daha çok zora dayanan itaat ettirme biçimlerinin tersine, formal eşitlik ve objektif kuralların varlığı. Sosyal devlet anlayışında, sosyal refah hizmetleri vatandaşlar açısından bir hak görünümündedir.
4. Ruggie (1984, s.1) sosyal devleti “bir toplumda daha fazla eşitlik yaratmak ya da varolan eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için sosyal ve piyasa aktörlerinin olumsuz etkilerini yok etmeyi hedef alan bir devlet biçimi olarak” tanımlarken (Akt Dedeoğlu 2009, s.42), Kantarcı (2003, s.76) ise sosyal devleti, sosyal görev ve sorumluluklar üstlenmiş, halkına insan şeref ve haysiyetine yaraşır maddi, medeni ve kültürel ihtiyaçları içeren asgari refah şartları sağlamayı hedef almış, sosyal güvenlik müesseselerini kurmuş çağdaş bir devlet olarak tanımlamıştır.

5. Sosyal devlet yalnızca kamu düzeninin sarsılması halinde topluma müdahale etmekle yetinen, onun dışındaki toplumsal olaylara gözlemci kalan, toplumsal yaşamın işleyişi içinde düzenin kendiliğinden oluşacağını kabul eden bir devlet olmayıp, topluma hizmet sunarak ve toplumu yönlendirerek, örgütlü bir toplumda ekonomik ve toplumsal düzene adil bir biçim vermekle de ödevli devlettir. Devlet bu görevlerini her şeyden önce toplumdaki bireylerin hem ekonomik hem de başka nedenlerle güçsüz duruma düşmemelerini önleyici önlemleri, politikaları almakla yerine getirmektedir (Danışoğlu b.t., s.219). Bireylerin güçsüz duruma düşmelerini insan onuruna yaraşır bir biçimde yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak devletin sosyal koruma politikalarının başında yer almaktadır.

Sosyal devlet genel olarak yurttaşların sosyal durumlarını iyileştirmeyi, onlara belirli bir yaşayış düzeni sağlamayı ve onları sosyal güvenliğe kavuşturmayı kendisi için ödev bilen devlet anlayışıdır. Bu anlayıştan hareketle sosyal devletin öğelerini, Topuz (2009, s.117), ulusal geliri düşük olan ülkelerde, ulusal geliri artırmak için yatırım yapmak, ulusal gelirin dengeli bir biçimde dağılımını ve bireylerin ulusal gelirden anlamlı birer pay almasını sağlamak, bireyleri sosyal güvenliğe kavuşturmak ve özgürlüklerin gerçekleşmesi için maddi olanak sağlamak olduğunu ifade etmektedir.

Sosyal devlet, aynı zamanda bireylere yalnız klasik özgürlükleri sağlamakla yetinmeyip, aynı zamanda onların insanca yaşamaları için gerekli olan maddi gereksinimlerini karşılamayı da kendisine görev edinen devlettir.

Özdemir (2007, s.21) sosyal devlet için, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler ve sosyal yardımda bulunmak, vatandaşlarına tanıdığı bir lütuf değil, onun görevi olduğunu belirtmekte ve bu görevin, tamamıyla özel sektöre bırakılmasının da mümkün olmayacağını ifade etmektedir.

Sosyal devletin müdahaleci, düzenleyici ve geliri yeniden dağıtıcısı olmak üzere üç temel özelliğe sahip olduğu ifade edilmektedir (Durdu 2009, s.43);

- 1. Müdahaleci:** piyasa başarısızlıkları üzerine harekete geçer ve doğan sorunların giderilmesine yönelik olarak önlemler alır.
- 2. Düzenleyici:** iş piyasalarındaki düşük ücretlerin işçileri sefaletе düşürmemesi için asgari bir ücret belirler, sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerini üstlenir.
- 3. Gelirin yeniden dağıtıcısıdır:** vergi ve diğer politikalar ve transfer harcamalarıyla gelirin paylaşımına müdahalede bulunulmadığında sınıflar arasında dengesizliklerin dolayısıyla da huzursuzlukların çıkacağıın farkındadır.

Kavramların hemen hepsindeki ortak amaç, toplumda refah düzeyi itibariyle farklı durumda bulunanların bu farklılıklarını gidermek amacıyla, devletin sosyal politika önlemleri almasını ifade etmektedir. Yani sosyal devlet, yapılan çeşitli düzenlemeler ve uygulamalarla, kötü ekonomik ve sosyal koşullar altında bulunan bireyleri korumayı amaçlamaktadır. Bu koruma, sosyal politikalar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Dolayısıyla, sosyal devletin görev alanı oldukça genişir ve her ülkenin kendi sosyal refah modeline göre çeşitli uygulamaları vardır. Ancak, sosyal refah devleti görevlerinin temel olarak altı alanda yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar; sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, gelirin yeniden dağıtımını, konut ve sosyal refah hizmetleridir. Bunlar dışında da devletin izlediği sosyal politikalar vardır. Örneğin, ailenin, çocukların, gençlerin, kadınların, yaşlıların korunması, iş bulma, mesleki eğitim, çalışma koşullarının düzeltilmesi, yoksullara, özürlülere, yaşlılara yardım vs. Devlet, vatandaşlarına tanıdığı bu sosyal haklarla, yaşam yarışına gerilerden başlayanlarla, yarışta varış noktasına kendi çabalarıyla ulaşamayacak olanların durumundaki eşitsizlikleri düzeltmeye çalışır (Özdemir 2006).

Sosyal refah devletinın ülke ekonomisi açısından da önemli görevleri olduğu bilinmektedir. Tabii ki bu anlayışı benimseyen devletlerin her biri değişik yapıda ve büyüklükte müdahale insiyatiflerine ve işlevlerini yerine getirmeye yönelik farklı yöntemlere sahiptirler. Genel olarak, sosyal refah devletleri ekonomik alanda refahı sağlama ve sosyal amaçları gerçekleştirme doğrultusunda müdahaleci bir anlayışı benimseyerek bu müdahaleleri bir plan dahilinde yapmaktadırlar. Ülkedeki kaynakların

etkin kullanımının sağlanması, ekonomik dengesizliklerin önlenmesi, ulusal gelirin artırılması, tam istihdamın sağlanması ve benzer piyasayla ilgili pek çok görev devletindir. Yani devlet para ve kredi uygulamalarını, yatırımları, tam çalışma ve sosyal güvenlik düzenlemeleri ve ekonomik planlamayı bir politika aracı olarak kullanabilme serbestisine sahiptir (Gökbunar ve Kovancılar 1998, ss.252- 253).

Kısaca sosyal devlet; vatandaşlarının hak ve özgürlüklerini vatandaşlık temelinde birleştiren, her vatandaşa aynı mesafede ve adaletli şekilde yaklaşan, eğitim, sağlık, vb. gibi sosyal hizmetleri yerine getiren, aynı zamanda ihtiyaç sahiplerine de sosyal yardımlarda bulunan, vatandaşların barış ortamı içerisinde sosyalleşmelerini sağlayan sosyal etkinlikler düzenleyen devlet anlayışı olarak tanımlanabilir.

2.2.2 Sosyal Devletin Tarihsel Süreç İçerisindeki Evrimi

Modern anlamda sosyal devletin temelleri 19. yüzyılın ortalarında İngiltere’de temel eğitimi sağlamak amacıyla düzenlenen yasal düzenlemeye kadar götürülse de, genel kabul gören görüş modern sosyal devletin temellerinin 1883’te Alman başbakanı Ottovon Bismark tarafından getirilen sosyal sigorta uygulamaları ile atıldığı yönündedir. Bunlardan önce de bir takım İngiliz Yoksulluk Yasaları bulunsa da, bunlar genelde sosyal devlet için bir başlangıç olarak kabul edilmemektedir (Özdemir 2004, s.34). Sosyal devletin tarihsel süreci dikkatle incelendiğinde konu üzerinde farklı yaklaşımların olduğu gözlenmektedir. Ancak genel olarak sosyal devleti anlayışının beş aşama olarak ele alınmıştır. Bunlara aşağıda yer verilmektedir.

Birinci Dönem Sanayi Devrimi Öncesi (1880 Öncesi): Sanayi devrimi öncesi olarak da kabul edilen bu dönem paternalist bir anlayışın hakim olduğu dönemdir. Bu dönemde sorunların giderilmesinde ailelerin, gönüllü kuruluşların, hayırseverlik duygularıyla hareket eden kurumların, bireysel olarak sorumluluk duyan işverenlerin ve devlet gelir transferlerinin var olduğu görülmektedir (Durdu 2009, ss.42- 43).

İkinci Dönem Sanayileşme Dönemi (1880-1914): Bu dönem bir başlangıç ve deneyim kazanma dönemidir. Sanayileşmenin 19.yüzyıldan bu yana ekonomik ve dolayısıyla da bütün sosyal hayatta yarattığı değişiklikler oldukça fazladır. Modern-mekanik üretim araçları ve sermayenin belirli ellerde toplanması, geniş işçi kitlelerinin ortaya çıkması, bu kitlelerin ekonomik bakımdan zayıf oluşları yüzünden kapital sahipleri tarafından istismar edilebilmeleri imkânı sanayileşmeye başlayan toplumların özelliklerinden olmuştur. Sanayileşme ile birlikte küçük zanaatkârlar önemini kaybetmiş, üretim makineleşmiş, ihtisaslaşma artmış ve önceki devirlerin aile ekonomilerinin yerini bütün ekonomik faaliyetleri birbirine bağlı kılan yeni bir ekonomik düzen almıştır. Buna paralel olarak yüksek düzeyde bir standardizasyon üretimin başlıca belirgin vasfı haline gelmiş ve insan ihtiyaçları genel ve belli tiplerde tüketim maddelerinin üretimi yoluyla karşılanmaya başlamıştır. Özdemir'e (2008, ss.48-49) göre bu gelişme tabiatıyla ekonomik ilişkilerdeki şahsilik unsurunu kaldırmış, gerek mal, gerek emek piyasalarında geçerli olacak şartları taraflarca tespit edilme yoluna götürmüştür.

Şenkal (2005, s.277) bu dönemde işçi sınıfı ve işçi hareketinin büyüme sürecine girdiğini, güçlenen ve hak arayan işçi sınıfı ile birlikte toplumsal çözülme ve tıkanıklıkların yaşanmaya başladığını belirtmektedir. Bunlara çözüm aramak üzere siyasal haklar üzerinde durulduğunu, sınıf ve kitle partilerinin güç kazandığını, bu nedenle de işçi sınıfı ve yoksullar üzerine odaklanan sosyal güvenlik gibi politikalara ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. Bu politikaların arkasındaki ideoloji, özgürlük eşitlik ve güvenlik kavramlarını bir araya getirmekte ve bunlar arasında toplumsal bir uzlaşma sağlamaktadır.

Üçüncü Dönem I. ve II. Dünya Savaşları Arasındaki Dönem (1914- 1945): I. Dünya savaşından II. Dünya Savaşı'na kadar bu dönemde, devletin, esasen sosyal-ekonomik olaylar karşısında kararsız kaldığı, harekete geçtiği zamansa tereddütlü ve çelişkili davrandığı, değişen koşullara kolay ayak uyduramadığı görülmüştür. Devlet sosyal-ekonomik gelişmeleri geriden takip etmiş; ancak, emekçi sınıfın baskı ve mücadelesi ile hemen müdahale gerektiren acil durumlar karşısında çalışma şartlarını düzenlemek, fiyat ve kazançları düzenlemek, büyük kazançları vergilendirmek, işsizlere iş bulmak üzere harekete geçmek zorunda kalmıştır. Bu dönemde “sosyal yardım” devleti

anlayışının giderek benimsendiği ve yaygınlaştığı görülmüştür. Ancak sosyal yardım devletinde, sorunları önleyici bir tedbir alınmadığı gibi sonradan alınan önlemler de sorunları tedavi edici ve ortadan kaldırıcı değil, ancak dış belirtileri gidermeye ve olumsuz sonuçları hafifletmeye yönelik olmuştur. Göze (1995, ss.126-127)bu dönemde devletin sosyal ve ekonomik hayata müdahalelerinin planlı ve kapsamlı değil, istisnai ve amprik bir nitelik taşıdığını; yapılan müdahaleler beklenen sonuçları doğurmayınca yeni ve değişik müdahaleler yoluna gidildiğini belirtmektedir.

Dördüncü Dönem Sosyal Devletin Altın Çağı (1945-1975): Kökalan ve Çımrın (2009, s.197) 1945 ile 1975 yılları arasındaki dönemin sosyal refah devletinin “altın çağ”ı olarak bilindiğini belirtmektedirler. Sosyal devletin yükselişi II. Dünya Savaşı sonrası dönemde olmuştur. Sanayi Devrimi’nden sonra meydana gelen savaşlar ve ekonomik krizler, refah devletinin kurulması için bir tecrübe olmuştur. Ekonomik krizlerin önüne geçmek, savaşların ve krizlerin yol açtığı tahribatı ortadan kaldırmak için refah programlarının devlet eliyle organize edilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası bu konuda devlet ve sosyal taraflar arasında meydana gelen uzlaşma, refah devletine giden yolun başlangıcı olmuştur (Çelik 2007, ss.304-305).

Bu dönemde artık yalnızca işçi sınıfı değil, tüm toplumu içine alan bir sosyal güvenlik sistemi geliştirilmiştir. Hayata geçirilen uygulamalar ile eğitim, sağlık, barınma gibi alanlarda hizmet vermeyi öncelikleri arasında kabul etmiş olan bir sosyal devlet anlayışı gelişmiştir (Kökalan Çımrın 2009, s.197). Bu dönemde devlet ve sosyal devlet anlayışlarının giderek çok güçlendiği gözlenmektedir.

Devletin çalışma ilişkilerine sosyal amaçlarla müdahalesi ve aktif sosyal politikalarla sorumluluk alanını genişletmesi, 19.yüzyılın kötü çalışma şartları ve sosyal gerginlik ortamında başlamıştır. Ekonomik büyüme ve zenginlik, sermaye kesimi dışındaki insanlara refah ve huzur getirmemiştir. Kapitalizmin 19.yüzyıldaki tarihinde insanlar daha kötü hayat şartları ile karşı karşıya kalmışlardır. İnsanların giderek sefalet şartlarına sürüklenmesi, sosyal barışın tehdit altında kalması ve sosyal adaletin bozulması, devletin sosyal politika tedbirleriyle müdahalesine yol açmıştır. Sosyal

dengeyi sağlama amacıyla devlet daha etkin bir rol almaya başlamış ve sorumluluk alanı genişlemiş ve yüklendiği görevler artmıştır (Çelik 2007, ss.304-305).

Bu dönemde; bütün dünyada toplumun zayıf ve ekonomik yönden güçsüz kesimlerin lehine kısa bir süre de olsa bir rahatlama meydana getirdiği ifade edilebilir. Kuşkusuz böyle bir denge temelde çalışan kesimin büyük mücadeleleri sonucunda elde edilmiştir. Savaş sonrası dönemde sol kökenli partilerin dünya genelinde ve özellikle de Avrupa'da iktidara gelmeleri, işçi sınıfının toplumsal sürecin biçimlenmesinde etkin olmasını sağlamıştır. Ayrıca ikincil bir faktör olmakla birlikte, piyasaların görünmez bir el tarafından düzenleneceği yaklaşımı 1929 krizi ile son bulmuş ve bu durum kapitalizme bir müdahale olmaması durumunda, sermaye çevrelerinde kapitalizmin sonunun geleceği şeklinde bir endişenin oluşmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak devlet bu dengenin sağlanmasında önemli rol oynamıştı (Şenkal ve İpek 2007, s.150).

Aynı zamanda bu dönemde Koray (2003, s.68) dış ekonomik koşulların da uygun olması nedeniyle, sürekli bir ekonomik büyümenin sağlandığını, tam istihdamın amacına ulaştığını, sosyal harcamaların sürekli artarak, ciddi bir toplumsal çatışma yaşanmadan ekonomik gelişmenin yanı sıra başta eğitim, sağlık ve çalışma koşulları olmak üzere toplumsal gelişme açısından da çok önemli adımlar atıldığını belirtmektedir.

Sosyal devletin gelişimi incelendiğinde; son çeyrek yüzyıla kadar bütün sanayileşmiş Batı toplumlarında, refah anlayışının kalıntı refah anlayışından, evrensel ve kurumsal refah anlayışına doğru çevrildiği gözlenmektedir.

Beşinci Dönem Sosyal Devletin Krizi (1975 Sonrası): Sosyal devletin krize girdiği ve yeniden yapılandırma arayışlarının başladığı bir dönemdir. Bu dönemde sosyal devlet zayıflama sürecine girmiş, ekonomik kötüleşmelerin ciddi anlamda etkileri görülmeye başlanmıştır. Özellikle 70'li yıllara gelindiğinde; Bretton Woods sisteminin çökmesi (1971), birinci (1973-1974) ve ikinci (1979-1980) petrol krizlerinin yaşanması, ekonomik durgunluk, Keynesyen iktisadın yetersizliği ve bunların yanında artan sosyal talepler nedeniyle devletin mali anlamda krize girmesi söz konusu olmuştur (Şaylan

2003, ss.120-123). Özellikle gelişmiş ülkelerde, hükümetlerin sosyal harcamalar için milli gelirden ayırdıkları payın sürekli büyüdüğü ve giderek katlanılmaz bir hacme ulaşarak, ülkelerin rekabet güçlerini zayıflatır hale getirdiği öne sürülmektedir. Bu durum, sosyal devletin mevcut haliyle sürdürülebilmesini imkansız kılmıştır. Bu yüzden, artık devletler, cömert sosyal devlet harcamalarının sürdürülebilmesinin olanaksız olduğunu görmüş ve harcamalarını kısmak, gelirlerini artırmak amacıyla yeni politikalar geliştirmeye, reformlar yapmaya yönelmişlerdir. Bütün dikkatler, hem genel kamu harcamaları, hem de özellikle sosyal harcamalar üzerine çevrilmiştir. Böylece, son yirmi yıl içerisinde, birçok ülkede sosyal yararlar kesintiler ve sosyal programlarda çok değişik uyarlanmalar görülmüştür. Sosyal devlet açısından, kurumsal olandan kalıntı olan anlayışa doğru geriye bir yöneliş başlamıştır (Özdemir 2007, s.19).

Bu dönemden itibaren sosyal adalet ve sosyal devlet hedeflerinin tamamen gözden çıkarılmadığı, ancak bunların sağlanmasına yönelik farklı araçlar geliştirilmeye çalışıldığı gözlenmektedir. Yeni yapı, sosyal devlet hizmetlerinin planlanması, finansmanı ve denetiminin devlet tarafından üstlenilmesini, bu hizmetlerin üretim ve dağıtımının ise özel sektör ve sivil kuruluşlara devredilmesi gereğini öngörmektedir.

2.2.3 Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Sosyal Devletin Dönüşümü

18. Yüzyılın ikinci yarısında gelişimi ve güvenliği için ulus-devlet modelini öne çıkaran kapitalizm, 1929'daki dünya ölçekli ekonomik buhranın tetiklediği, burjuva ve işçi sınıfının sermaye ve emek arasındaki ilişkiyi kendine özgü yöntemle düzenleyen "sosyal devlet" ideolojisini 1950'lerin başlarında kabul etti. Sosyal devlet anlayışı devleti sosyal konulara duyarlı kıldığı gibi belli oranlarda ekonomiye müdahalesini öngörüyordu. Ulus-devlet temeli üzerine kurulan sosyal devlet, 1970'li yılların başına kadar popülaritesini korudu. Bu dönemde ortaya çıkan gelişmeler (yeni bir dünya ölçekli ekonomik buhran, dünya ekonomi pazarında söz sahibi olmak isteyen yeni aktörler ve sosyalist düşüncenin zayıflaması gibi) kapitalizmi yeni "meşruiyet" alanları bulmaya yöneltti. Bu doğrultuda kapitalizmin sözcülüğünü yapanlar; hararetli bir şekilde gereğinden fazla büyüdüğünü iddia ettiği sosyal devletin sınırlandırılmasını

savunarak, sosyal devlet modelini ağır bir dille eleştirmeye başlamışlardır(Alptekin [t.y.], s.2).

1929 Dünya Ekonomik Bunalımı sonrasında dönemin hâkim yaklaşımı olan ve 1936 yılından sonra gündeme gelen Keynesyen politikaları eleştiren Friedman ve Hayek'in görüşleri 1970'li yılların başında yaşanan petrol krizi ile yeni arayışlar neticesinde temel kazanmıştır. Özellikle bu dönemde yaşanan ekonomik bunalım, "refah devleti" anlayışının sorgulanmasına sebebiyet vermiştir (Güleç 2008, s.50).

Sosyal devletin dönüşümü, kapitalist sınıfın bir kriz durumundan çıkışında ihtiyaç duyduğu yeni birikim modelinde, kapitalist devletin üstlenmesi gereken yeni ve farklı rolü gereği gerçekleşmiştir. Bu dönüşüm, refah devletinin krizi olarak anılan sürecin bir sonucu olarak gösterilmektedir. Bununla birlikte kriz, asıl olarak kapitalizmin krizidir. Kapitalist devletin sermaye birikimindeki rolünü belirleyen burjuva sınıfı, bu noktadan sonra tasarladığı yeni birikim modeline uygun bir devlet modeli ile sermaye birikimini devam ettirmeye çalışacaktır. Bu kriz süreci temelde kapitalist gelişimin bir uzun dalgasının sonuna gelinmesinin sonucudur. Bu süreçte Fordizm ve Keynesyenizmin artık kapitalist sınıfın gereksinimlerine yanıt veremediği ve yerlerini esnek üretim ve neo liberalizme bıraktıkları görülmektedir (Harvey 1999, ss.164–168).

1970'lerin ekonomik krizi, hükümetlerin sosyal ve ekonomik yaşamdaki farklı ideolojik algılanışı, Keynesyen ekonomi yönetimi ve evrensel refah devleti düşüncesi üzerindeki savaş sonrası konsensusa dayalı görüşlerin yıkılması, refah devletinden sosyal hizmetlere yönelik taleplerin artması ve bunun sonucunda sık sık mali krizlerin görülmesi, ekonomiyi geliştirmek için en uygun kurum ve tekniklerin araştırılması, hantal, bürokratik, zorlayıcı idari yapılar içinde etkinlik ve verimliliğin artırılması çabaları, bu dönemde üzerinde yoğun olarak tartışılan konuların başında gelmiştir (Özer 2005, s.3).

Müdahaleci ve sosyal refah devleti anlayışı kamu yönetimini toplumun her alanında mal ve hizmet üreten devasa bir kurum (leviathan) haline getirmiştir. Kamu yönetimi, bu dönemin sonlarında bürokrasi modeline göre örgütlenmiş olan yapısı ile kurallara aşırı

bağlı ve merkeziyetçi olarak tasvir edilir hale gelmiştir. Bu yapıda yetki ve sorumluluk, yönetici tarafından kullanılmaktadır; uzun vadeli planlama çoğu zaman yoktur; örgütün fonksiyonları ve birimleri arasında koordinasyon zayıftır; karar vericiler ile yurttaş arasında ilişki kopuktur. Tüm kayıtlar, bilgiler ve veri tabanları mevzuat gereği tutulmuş, genellikle düzensiz ve analizi zordur.

Kâr elde etme amacı olamayan ve zarar etme imkânı bulunmayan kamu örgütleri, sadece mal ve hizmet üretmeye ve bunu artırmaya yönelmiş, pazarlama faaliyetleri, pazardaki gelişmeleri ve üretimdeki maliyetleri çok fazla dikkate almamıştır. Siyasilerin kamusal alanda yapılabilecek işleri ve hizmetleri belirlemesi ve kamu yöneticilerinin de bunları uygulamasıdır. Kamu yönetimi çalışanlarının, siyasi kurumlara ve yöneticilere kesin itaat etmesini gerekli kılmıştır. Bu şekilde kamu yönetimi denetim altına alınmış ve bu denetimle, kamu kurumlarının misyonları, performans hedefleri ve maliyetleri ikinci plana itilerek, piyasa mekanizması dikkate alınmamıştır (Azaklı 2006).

Siyasi hayatta yaşanan gelişmeler kamu politikalarına yansımakta ve devletin rolünü değiştirmektedir. Geçmişte devlet toplumu yönetmede önemli role sahip esas aktörken, bu oyunun esas oyuncuları ise seçilmişler, bürokratlar, siyasi danışmanlardan oluşmaktaydı. Ancak değişen zaman ve koşullar neticesinde kamu politikalarının formülasyonu ve uygulanmasında devletin yönetme rolü uygulanamaz hale gelerek, yönetim mekanizmasının yeniden formüle edilmesini gerekli kılmıştır. Netice itibariyle daha katılımcı, merkeziyetçilikten uzak bir anlayışla kamu yönetimi yeni anlayışına bürünmüştür (Genç 2010, s.147).

Bu yeni anlayışta; kamuda kural koyucu örgütlere ihtiyaç azalmakta, kamu yönetimi sadece kurallar yönünden değil, örgütler yönünden de küçülerek ülke içinde ve dışında etkisini yitirmekte, devletin etki alanı bir yandan küresel aktörler diğer yandan egemen bir özne haline gelen bireylerce daraltılmaktadır. Kamu yönetiminin çevresi değişerek kamu denen olgu boşlukta kalmakta, özel sektörle kamu sektörü arasındaki rijit sınırlar ortadan kalkmaktadır. Ayrıca kamu personel yönetimi de şekil değiştirmekte, insan kaynakları yönetiminin esnek çalışma saatleri, tele-çalışma, performans dayalı ücret ve norm kadro uygulamaları yaygın olarak benimsenmektedir (Demirel 2006, s.112).

Refah devleti anlayışı neo-liberal politikaların etkisiyle bir aşınma sürecine girmiştir. Bununla birlikte devletin ekonomiye müdahalesi belirli ölçüde devam etmektedir. Devlet; kamu ve özel kesim arasında kaynakların etkin dağılımını yapmak, gelirin adil şekilde dağılımını sağlamak, ekonomik kalkınma ve büyüme amaçlarını gerçekleştirmek için ekonomiye müdahale edebilmektedir. Kamu hizmetlerine yönelik bakış açısı da bu durumdan etkilenmekte ve kamu hizmetlerinin piyasaya açılması ve özelleştirilmesi, kamu hizmeti sunumunda gönüllü kuruluşların teşvik edilmesi gibi politikalar uygulanmaktadır (Tokatlıoğlu 2005, ss.8-14). Söz konusu politikalara zemin hazırlayan ise neo-liberal düşüncenin kamu yönetimi alanındaki yansıması olan Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışıdır (Eser, Memişoğlu ve Özdamar 2011, s.209).

II. Dünya Savaşı sonrasında özellikle 1980'li yılların başından itibaren geleneksel devlet anlayışının yerini yeni devlet anlayışına bıraktığı görülmekte olup; söz konusu süreçte geleneksel devlet anlayışına hakim olan değer ve ilkeler de eleştirilmeye ve sorgulanmaya başlamıştır. Geleneksel kamu yönetimi anlayışında yaşanan değişim sonucunda özel sektörde uygulanan yönetim tekniklerinin kamu sektörüne adapte edileceği, katı kurallara bağlı olmayan “esnek yönetim” anlayışının benimseneceği, kamu yönetiminde politizasyonun giderek azalarak rasyonel esaslara göre işleyen bir yapıya ulaşılacağı ve daha katılımcı bir yönetim yaklaşımının yerleştirileceği öngörülmektedir. Bu noktada geleneksel kamu yönetimi anlayışının terk edildiği, yeni YKY anlayışına geçildiği ve yönetim anlayışında bir paradigma değişiminin yaşandığı söylenebilmektedir (Balcı ve Kırılmaz [t.y.] s.2).

Kamu yönetiminde yaşanan bu dönüşümü, YKY anlayışını ortaya çıkaran çeşitli nedenler ve gerekçeler vardır (Genç 2010, s.147). II. Dünya Savaşı sonunda yükselişe geçen sosyal refah devleti uygulamaları, 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizleri ve yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle; vatandaşlarına vaat ettikleri hizmetleri yerine getirmede yaşadığı sıkıntılardan dolayı, Keynesyen iktisat ve büyük kamu ekonomilerini sorumlu tutmuşlardır. Aynı zamanda kamu yönetiminden beklenen talepler artmış, kamu bürokrasisi bunları karşılamada yetersiz kalmış ve kamu hizmetinin kalite, hız, etkinlik ve ihtiyacı karşılaması konusunda şikâyetler artmıştır. Başta ABD ve İngiltere olmak üzere yeni sağ anlayışı kabul görmüş ve bu doğrultuda

devletlerin küçülerek işletme anlayışıyla yönetilmesi, böylece verimliliğin ve etkinliğin artırılmasına yönelik kamu harcamalarının kısılması, özelleştirmeler vb uygulamaların yaygınlaşmıştır. Devlet ve bürokrasi karşıtı söylem ve uygulamaların yaygınlaştığı gibi OECD, IMF, WB gibi uluslararası örgütler, yeni sağ ideolojinin yaygınlaştırılması konusunda aktif siyaset yapmışlardır. Ayrıca tüm dünyada bilgi iletişim teknolojilerinin giderek yaygınlaşması ve 1980 sonrası dönemde yaygınlaşan demokratikleşme söylemi, sivil toplum örgütlerinin, yönetim anlayışının önem kazanmaya başlaması, desantralizasyon eğilimlerinin artması ve genel olarak küreselleşme YKY anlayışını ortaya çıkaran başlıca nedenleri oluşturmuşlardır.

Yönetim-siyaset ayrılığı üzerine kurgulanmış olan yeni kamu yönetimi anlayışında neo-liberal politikalar doğrultusunda küçültülen “katalizör devlet”, “kürek çeken devlet” bu bağlamda merkezden planlama işlevini tamamlamıştır. Devlet küçültülmekle birlikte, devlete olan ihtiyaç devam etmektedir. Yeni kamu yönetimi anlayışı kamu kurumlarının siyasal iktidar değişimlerinden etkilenmesini ortadan kaldırmak, işleyişlerine rasyonellik kazandırmak için planlamayı merkez düzeyinden alarak örgüt düzeyine yani kamu kurumlarına çekmekte ve stratejik planlama adıyla kurgulamaktadır (Köroğlu 2005, s.46). Yeni kamu yönetimi anlayışı, piyasa tipi mekanizmaların politik ortama alındığı, kamu hizmetlerinin sunumunda etkinliğin, verimliliğin, sosyal adaletin; yönetsel ve politik ilişkilerde ise ekonomik piyasa modellerinin esas alındığı, bununla birlikte rekabetin, performans temelli sözleşmelerin, alternatif hizmet sunum modellerinin, müşteri memnuniyetinin, pazar teşviklerinin ve deregülasyon uygulamalarının temel alındığı bir yönetim hareketi olarak tanımlanabilmektedir (Savaş 2001 s.1734). Bu anlayış; hizmetlerde etkinliğe, verimliliğe, piyasa mekanizmasına, müşteri merkezli hizmet anlayışına ve performans hedefleriyle çıktılara vurgu yapmaktadır (Ekinci 2008, s.179).

YKY anlayışı ile geleneksel kamu yönetimi arasındaki temel farklılık sermaye birikim rejimine ve devletin toplumsal, ekonomik yaşamdaki rolüne ilişkindir (Kurt ve Yaşar Uğurlu 2007, s.86). YKY ile geleneksel kamu yönetimi arasındaki temel farklılıklar Tablo 2.1’de verilmiştir.

Tablo 2.1: Geleneksel kamu yönetimi anlayışı ile yeni kamu yönetimi anlayışı arasındaki farklar

Geleneksel Yönetim Anlayışı	Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı
Siyasetçi –Bürokrat (Siyaset ve yönetim) ayrımı	Siyasetçi Bürokrat Birlikteliği
“Durağan çevre” düşüncesine dayanan statik planlama Yaklaşımı	“Dinamik çevre” düşüncesine dayanan stratejik planlama yaklaşımı
Kurumsal aidiyet düşüncesinin yeterli ölçüde gelişmemesi	Amaç birliği ve kurumsal aidiyet düşüncesine önem veren yaklaşım
Kurumsal faaliyet ve projelerde nitelikten çok niceliğe önem veren ölçek sistemi	Kurumsal faaliyet ve projelerde niteliğe ve niceliğe önem veren ölçek sistemi
Dikey-bürokratik örgüt yapısı	“Dar merkez, basık ve geniş çevre” düşüncesine dayanan alternatif örgüt modelleri (matriks örgüt, proje örgütleri, şebeke türü yapılanmalar vb)
Tek (dikey) yönlü haberleşme sistemi	Çok yönlü haberleşme sistemi
Formel esaslara dayalı ilişkiler sistemi	Formel ve informal esaslara dayalı ilişkiler sistemi
Sabit ve daimi istihdama dayanan personel sistemi	Esnek, sözleşmeli ve geçici istihdam türlerini de içeren personel sistemi
Hizmeti doğrudan üretmek	Performansa ve liyakate dayalı değerlendirme sistemi
Yetkileri merkezde toplamak	Hizmeti alternatif yöntemlerle temin etmek, serbest piyasayı teşvik etmek
Kurallara sıkı bir şekilde bağlılık	Alt kademeleri ve alternatif aktörleri yetkilendirme
Girdilere Odaklanmak	Kuralları, şartlara göre yorumlama yeteneğine sahip vizyoner bakış açısı
Mevcut kaynakları verimli bir şekilde kullanmak	Çıktılara odaklanmak
Sorunların çözümlenmesine yönelik tepkisel (reaktif) yaklaşım	Yeni kaynaklar geliştirmek
Bürokratik ihtiyaç ve beklentileri öncelemek, bürokratik kontrolü artırmak	Paydaşların ihtiyaç ve beklentilerinin öncelemek, paydaşları yetkilendirmek

Kaynak: Koçoğlu 2009, s.25

Yeni kamu yönetimi yaklaşımı yerel yönetimleri de pek çok yönden etkilemiştir. Geleneksel kamu yönetimi yaklaşımında yerel, ulusal ve küresel nitelikli sorunların çözümünde bütün görev ve yetki merkezi yönetimlere bırakılırken, yeni kamu yönetimi düşüncesinde merkez ve diğerleri ayrımı ortadan kalkmış, başta yerel yönetimler olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve özel sektör işletmeleri yönetim sürecinin birer aktörü haline gelmiştir. Yönetimin demokratikleştirilmesi, yönetişim, yerindenlik, katılımcı yönetim gibi yönetim-halk ilişkilerinin güçlendirilmesini öngören yaklaşımlar öne çıkmıştır. Ayrıca yeni kamu yönetimi yaklaşımı, yeni kaynak yaratma düşüncesinin yerel yönetim pratiğine girmesini sağlamıştır. Geleneksel kamu yönetimi yaklaşımında yerel hizmetler doğrudan yerel yönetimler veya merkezi yönetim kuruluşları tarafından

yürütülürken, yeni kamu yönetimi yaklaşımında yerel hizmetler yerel yönetimler eliyle yürütülebileceği gibi özel sektör eliyle de yürütülmektedir.

Bu yeni anlayışta yerel yönetimlere verilen yetkiler artırılmış, sosyal hizmetlerde daha etkin olması beklenilmiştir. Merkezi ve yerel yönetimler, gerek sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesinden gerekse de toplumda korunmaya muhtaç kişilerin sorunlarını çözmek ile sorumludurlar. Bu sorumluluk alanlarında yerel yönetimlerin hizmet üretmesi yerel yönetimlerin öneminin artmasını sağlamıştır. Yeni kamu yönetimi anlayışı ile belediyeler eski klasik belediyeçilik hizmetleri olan, yol yapma, su ve kanalizasyon çalışmaları, çöp toplama vb. faaliyetlerin dışında, belediyeleri diğer belediyeler karşısında ön plana çıkaracak olan, eğitim bursları ve kursları, sosyal-kültürel faaliyetler, sağlık hizmetleri vb. sosyal uygulamalara ağırlık verildiği gözlenmektedir.

2.2.4 Sosyal Belediyeçilik

Belediyeler halka yerinden, mahallesinden kamu hizmeti sunan kurumlardır. Belediye sınırları içersinde yaşayan vatandaşların, belediye hizmetlerinden en ideal anlamda yararlanmaları çocuk, kadın, aile, özürlü ve yaşlı bireylerin beklentilerinin tam olarak belirlenmesiyle olanaklıdır. Vatandaşların taleplerini analiz eden, yönetim sürecine katılımı esas alan yerel yönetimler vatandaşların mutluluk ve huzur içerisinde hayat düzeylerini geliştirecek hizmetleri ortaya koyabilmektedir. Yalnız halkın ihtiyaçları ve beklentilerinin yanında gelecek vizyonunun oluşturulması, yöre halkının şu an için aklından bile geçirmedeği, ancak halkın ihtiyaçlarının çeşitliliğini dikkate alacak ve ileriye dönük sosyal refahını geliştirecek hizmetlerin devreye sokularak ufkunun da açılması gerekmektedir.

Belediyeler, halkın belediye hizmetlerinden memnuniyet oranını yükseltmek; dünyadaki kalkınmış ülkelerde olduğu gibi ancak sosyal projelere ve sosyal hizmet politikalarına yer vermekle mümkündür. Sosyal hizmetlerinin merkezinde insan vardır. İnsanın sağlık, sosyal hizmet, eğitim, kültür gibi manevi ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetleri içermektedir. Refaha kavuşmuş insan, aile ve toplum sosyal hizmetlerin

temel misyonudur. Belediye başkanları halkın doğru ve gerçek ihtiyaçlarını, beklentilerini öğrenmek, hizmet verdiği halkın geleceğe yönelik vizyon ve ufkunu geliştirmek, belediye hizmetlerinde memnuniyet oranını yükseltmek istiyorlarsa sosyal projeleri ve halka dönük sosyal hizmet politikalarını yeniden yapılandırmalı, bilimsel anlamda yeniden şekillendirmeli ve yaşama geçirilmesini sağlamalıdır (Kılıçarslan 2010).

Geleneksel olarak zaten bazı gelişmiş ülkelerde sosyal belediyeciliği gelişmiş, sosyal hizmetlerin birçoğunu yerel anlamı ile yerel yönetimler gerçekleştirmekteydi. Yine geleneksel olarak merkezi hükümetlerin görev ve sorumluluk alanına giren bazı sosyal hizmetler 1970 sonrası yerel yönetimlere devredilmeye başlandı. İngiltere’de “beledi sosyalizmi” ile başlayan toplumcu belediyecilik anlayışı ile İskandinav ülkelerinde ve İngiltere’de yerel yönetimler sosyal alanda yetkin olarak temel hizmet sağlayıcısı oldular. Türkiye kendisini bu akımların dışında tutamadı ve gecikerek de olsa genel eğilimden uzak kalmayarak bu sürece dahil oldu. Yerel yönetimler, Türkiye’de merkezi anlayışın belirlediği şekilde ve oranda hizmet tanımlarına sahip olmuştur. Geleneksel olarak ikincil, üstün belirlenmecî ve sonradan gelen yardımcı birimler olarak düşünülmüştür. Ama 1980 sonrası merkezi hükümetler, ister geleneksel olarak merkezi hükümetin görev tanımına giren isterse yerel nitelikli hizmetler olsun, birçok yerel kamusal hizmeti yerel yönetimlere devretmek zorunda kalmıştır. En önemli gelişmelerden birisi bu dönemde büyükşehir belediyelerinin kurulmasıdır. Belediyelerin 1980 sonrası yetki ve kaynakları artırılmış, özellikle büyükşehir belediyeleri bu süreçte ciddi anlamda güçlendirilmiştir. Belediyelere kaynak, plan yapma ve imar hakkı tanınmasıyla belediyeler daha önce sahip olmadıkları kadar kaynağa ve yetkiye sahip oldular. Klasik olarak merkezi yönetimin sorumluluğunda bulunan ve görülen birçok sosyal hizmet belediyelere devredilmeye başlanmıştır.

Bununla beraber kentler yığılmış devasa sorunlarla boğuşmaya devam ediyordu. Özellikle sanayileşmiş kentler yoğun göç alarak, gecekondulaşma sorunu yaşıyordu. Kentler zenginlikle yoksulluğun, prestijli mekânlarla çöküntü mekânların birlikte yer aldığı, kutuplaşmalara şahit oldu. Uzun yılların sosyal sorunlarına 1990 sonrası zorunlu göç de eklenince kentler yoksulluğun eski/yeni tüm boyutları ile karşılaştı. Bu noktada

yoksullara dönük sosyal hizmetleri ve sosyal yardımı halka en yakın ve halkın en rahat ulaştığı kurum olan yerel yönetimler sağlamak zorunda kaldı. Göç ve kriz dönemlerinde daha fazla keskinleşen yoksulluk ve sosyal dışlanmaya karşı belediyeler de kayıtsız ve umursamaz kalamazlardı. Belediyeler zorunlu olarak sosyal belediyecilik uygulamalarına başladılar (Kesgin 2011).

2.2.4.1 Sosyal Belediyecilik Kavramı

Sosyal belediyecilik; mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak mahalli idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir (Akdoğan 2011).

Sosyal belediyecilik, belediyelere sosyal alanlarda planlama, koordinasyon ve düzenleme işlevi yükleyen, kamu harcamalarının sosyal amaçlara yönelik alanlarda kullanılmasını hedefleyen, sosyal entegrasyon ve dayanışmayı sağlayan, toplumdaki dezavantajlı kesimlerin karşılaştığı riskleri minimum düzeye indirmeyi amaçlayan bir yönetim sistemidir 1.

Sosyal belediyecilik, toplumsal refah devletinin belediyeciliği olarak tanımlanabilmektedir. Bu anlamda, sosyal belediyecilik, toplumsal amaçların öncelik aldığı, göz ardı edilmediği, toplumun çıkarlarının ön plana çıkarıldığı; bununla birlikte, üretim araçlarının mülkiyetinin, ilke olarak, yine bireylerde olduğu bir belediyecilik anlayışını temsil etmektedir.

Sosyal belediyecilik anlayışını benimsemiş bir belediye, öncelikle kentinde yaşayanların sosyal yapısını ortaya koymalıdır. Bir kentin dokusunu bozan, ekonomik ömrünü doldurmuş bulunan kent kısımlarının, gerekli kentsel ve sosyal donatı hizmetleri getirilerek ve tüm doğal afet riskleri de bertaraf edilecek şekilde, sağlıklı ve modern standartlarda yeniden planlanması ve yapılandırılmasını ifade eden kentsel dönüşüm için oluşturulan projeler de sosyal belediyecilik projeleri kapsamında ele alınmaktadır. Uçaktürk ve Özkan (2009, s.5)'e göre, sosyal belediyecilik kapsamında yapılabilecek hizmetler;

“kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak, öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak, yaşlılara huzur evleri tesis etmek, sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, öntanı merkezleri hizmete sokmak, hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak, kültür, sanat ve spor tesisleri açmak.tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak, fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak, özürlüler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak, beceri ve meslek edindirme kursları açmak, park-bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak, doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek, iş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, makine ve ekipman desteği sağlamak, tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak, gıda, kömür, ilaç, kartasiye malzemesi yardımı yapmak, toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek, gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak” olarak özetlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan görüldüğü üzere, bu hizmetlerin bir kısmı sosyal hizmetleri kapsarken, bir kısmı da sosyal yardımları içermektedir. Burada önemli ve kalıcı olan sosyal hizmettir; sosyal yardım ancak kısa süreli sorun çözmeye katkı sunabilir.Sosyal belediyecilikte esas hedef, her talep edene talep ettiği yardımı vermek değil, belde sakinlerini yardıma muhtaç olmaktan kurtarmak ve sosyal dokuya müdahale ederek birey ve gruplarda ortaya çıkan değer- davranış farkını azaltmak yani sosyal dokunun rehabilitasyonunu sağlayarak, bu yeni ve refah düzeyi yükseltilmiş toplumun kalıcı sürdürülebilirliğini sağlamaktır (Şen 2011; Keleş 2008, s.55).

Böylelikle, bireylerin ben algısının şehir algısıyla özdeşleşmesi, şehre aidiyet ve mensubiyet ve sahiplenme duygusunun gelişmesi ve şehircilik bilincinin gelişmesi sağlanabilir. Ayrıca; bireyin şehre taşıdığı değerler, şehre kattığı değerler, şehirde edindiği değerler bağlamında bütüncül bir dönüşüm yaşaması, şehirde temsil ve katılım

sorunlarının çözülmesi, sivil bilinç eğiliminin şehrin katılımcı, çoğulcu ve özgür yapısı içerisinde kendine yer açmasına ve şehrin daha sivil, daha katılımcı, daha çoğulcu ve daha özgür bir yapıya kavuşturulması ve nesiller bağlamında iletişim düzeyi ve bilinç değişiminin sağlıklı bir zemine kavuşması gerçekleşebilecektir.

2.2.4.2 Sosyal belediyeciliğin fonksiyonları

Türkiye’de son 20 yılda yaşanan gelişmeler ve uygulamalar, belediyelerin yerine getirdikleri fonksiyonları da etkileyerek değişikliğe uğratmıştır. Bu değişimle birlikte merkeziyetçilikte uzaklaşmış, yerel yönetimler, merkezi hükümetin sosyal-ekonomik ve kültürel anlamda yaptığı hizmetlerin büyük bir bölümünün yerel düzeyde temsilcileri durumuna gelerek, imkânları ölçüsünde sosyal politikaların uygulayıcıları haline gelmişlerdir. Belediyelerin üstlenmiş oldukları sosyal belediyecilik hizmetlerinin temel fonksiyonlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkün olabilir.

Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon: Sosyalleşme kişinin aile, okul, mesleki örgütler gibi içinde yer aldığı sosyal kurumların ve yaşadığı kültürel ortamın kendisinden beklediği şekilde davranmayı ve diğer bireylerle uyum içinde yaşamayı öğrenme sürecini ifade etmektedir (Pektaş 2010, s.14). Bireylerin devletin sosyalleştirme ağının dışında kalmaları birçok soruna sebep olabilmektedir (Toplumdan dışlanmış, toplumsallaşamamış bireylerin şehirlerde doğurduğu problemler meydana olup, mahallelerinde, sokaklarında huzursuzluk kaynağı olmaktadır) ¹. Belediyelerin bu alandaki işlevleri tamamlayıcı niteliktedir. Belediyeler koydukları kurallarla ve bu kurallara aykırı davranışlara uyguladıkları çeşitli yaptırımlarla bireye (hemşehriye) sosyal beklentilere uygun davranış, kural ve değerler aşılama anlamında sosyal kontrol mekanizması olarak işlev görmektedirler (Pektaş 2010, s.14).

Sosyal kontrolün istenilen noktada gerçekleşebilmesi elbette halkın sosyalleşmesi ile alakalı bir süreçtir. Sosyalleştirme işlevi yerine getirildiği zaman, sosyal kontrol mekanizması da devreye girmiş olmaktadır. Yönetişim kapsamında yapılan kent

¹ (www.sosyalhizmetuzmani.org)

konseyi toplantıları, demokratik katılım platformu, halk meclisleri, esnaf ziyaretleri, kültür merkezleri ve bilgi evleri gibi iletişim araçları ile halkla iç içe olma ve halka mesaj verip, sosyal kontrolü sağlama belediyelerin elinde bir imkan olarak bulunmakta ve bu işlevi de bu şekilde yerine getirebilmektedirler (Beki 2008, ss.38-39).

Belediyeler bu çerçevede bir nevi sosyal eğitim işlevi görebilirler. Zaten evinin bahçesinde hayvan besleyerek, yüksek sesle müzik dinleyerek veya etrafa hoş olmayan koku ve görüntü saçarak çevreyi rahatsız eden vatandaşlarla ilgilenme yetkisi cezai anlamda belediyelere aittir. İnsanların toplum içinde nasıl davranmaları gerektiği konusunda da belediyelerin eğitici olmaları bu fonksiyonları tamamlayıcı mahiyettedir. Mahalli idareler toplumsal düzenin devamının sağlanmasına yönelik olarak bireye toplumsal beklentilere uygun davranış, kural ve değerler aşılama manasında sosyal kontrol mekanizması olarak işlev görebileceklerdir. Kıraathane toplantıları, halk meclisleri, esnaf gezileri, afişler ve mahalle kütüphaneleri aracılığıyla belediyeler halka daha yoğun olarak mesaj verebilmektedirler ².

Yönlendirme, Kılavuzluk Etme ve Rehberlik Etme: Belediyeler tüketici danışma merkezi ve benzeri hizmet birimleri aracılığıyla sosyal kesimlere yönelik olarak danışmanlık hizmeti vermekte, belli konularda yönlendirmekte, sorunlarını nasıl ve hangi kurumlarla çözebilecekleri konusunda kendilerine yardımcı olmaktadır.

Yardım Etme ve Gözetme (Sosyal Yardım): Belediyeler, beldelerindeki fakir ve muhtaç insanları kolaylıkla tespit edebilmekte, onların sosyo-ekonomik durumlarını izleyebilmekte, asgari yaşam sınırında olanlara gıda, odun-kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi, tekerlekli sandalye vb. yardımlarla destek olmaktadır (Pektaş 2010, s.14).

Yoksul ve fakir insanlara ayni veya nakdi yardımların yapılması ve bunların Belediyeler tarafından organize edilmesi, toplumda duyarlılık sahibi insanların da bu anlamda yardımlaşma ve dayanışma duygularını pekiştirmektedir. Diğer taraftan da belediye olarak bu hassasiyeti taşıyan ve maddi durumu iyi olan insanlara da imkan

² (www.sosyalhizmetuzmani.org/)

hazırlanmaktadır. Nitekim ramazan aylarında verilen iftar yemekleri birçok belediyede şahısların yaptığı katkı ile gerçekleşmekte, belediyeye bir yük getirmemektedir. Belediyenin burada icra ettiği görev, sadece organizasyon hizmetini götürmektir (Beki 2008, s.40).

Yatırım Yapma (Tesisler Kurma): Mahalli idareler halkın geçim sıkıntısını gidermeye yönelik olarak köklü tedbirler alamamakla birlikte, kolaylaştırıcı bir takım hizmetlere yönelebilmektedirler (Es 2007, s.30).

Belediyeler, işsizliği tamamen bertaraf edebilecek bir alt yapıya sahip olmadıkları halde, işsizliği azaltacak tarzda işsiz ve iş veren arasında köprü görevi görebilecek istihdam masaları kurma, yemek ihtiyaçlarını karşılayamayacak derecede mağdur olanların yaşamlarını bu anlamda kolaylaştıracak aşevleri, kültürel anlamda bilgi sahibi olabilecekleri kültür merkezleri ve bilgi evleri gibi yatırımlar yapmak suretiyle halkının bu anlamdaki sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verebilecek imkana sahiptirler (Beki 2008, s.41).

Sosyal Risklerin Önlenmesi: Toplumda korunmaya muhtaç kesimlerin kendi kaderlerine terk edilerek toplumdan uzaklaşmalarının engellenmesi ve insanlık onurunu rencide edici hayat şartlarından kurtarılmaları için bu kesimdeki insanların asgari geçim şartlarına kavuşturulmasına olanak sağlayacak sosyal hizmetlerin sunulması toplumda oluşacak muhtemel sosyal çözümleri ve sosyal patlamaları engelleyecektir. Bu açıdan korunmaya muhtaç kesimlere yönelik yapılacak her türlü ayni ve nakdi yardım hizmetleri toplumdaki sosyal risklerin azaltılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Belediye – Halk İletişimi: Sosyal belediyecilik çerçevesinde yürütülen çalışmalarda yerel yönetimle halk kaynaşması son derece önem arz etmektedir. Çünkü yerel yönetime talip olanlar, demokratik yaşamın vazgeçilmez unsurların biri olan oy ile seçilmek zorundadırlar. Dolayısıyla yerel yönetime talip olan kişiler veya yerel yönetime seçilmiş olanlar, mutlak surette halk ile kaynaşma ve dayanışmalarına büyük önem vermek zorundadırlar. Bu itibarla, halkla ilişkilerin önemli saç ayaklarından biri olan Beyaz Masa, halkın istek ve taleplerinin ayırımı tabi tutulmadan kısa zamanda

yerine getirilmesi ile halkın teveccühünü kazanma imkanı sunmaktadır (Beki 2008, ss.41-42).

Bu hizmetler ışığında halkın doğrudan şikâyet ve taleplerinin alındığı bu hizmet birimleri ile gerek halkın günlük hayatta yaşadıkları sorunların belediye'ye iletilmesi gerekse de günümüzde vatandaşların kent yaşamı ile ilgili değişen taleplerinin belediye'lere iletilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun dışında belediyeler, periyotlar halinde sokak toplantıları, mahalle toplantıları, kahve toplantıları ve istişare toplantıları gibi halk toplantıları düzenleyerek belediye-halk iletişimini güçlendirmeye çalışmaktadırlar. Çünkü bu sayede hem halkla ilişkiler geliştirilmekte hem de halkın yönetim süreçlerine katılımı sağlanmaktadır (Sönmez 2010).

2.2.4.3 Sosyal belediyeciliğin tarihsel gelişimi

Sosyal belediyecilik yaklaşımının temelleri 19. Yüzyılın sonlarında gelişen “sosyal devlet” anlayışına dayanmaktadır. Sanayi Devrimi'nden İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki işlevleri 20. yüzyılın başlarına kadar genelde yoksullara yardım ölçeğinde kalmış, bu dönemden sonra ve özellikle Birinci Dünya Savaşı ve iki savaş arasındaki sosyal imkânsızlıklar döneminde yerel yönetimler daha geniş sorumluluklar yüklenmişlerdir (Ersöz 2006, s.768).

II. Dünya Savaşı ile 1970'lerin ortalarına kadar olan otuz yıllık dönemde merkezi idareler tarafından ulusal ölçekte planlanan sosyal nitelikli kamusal hizmetlerin sunumunda yerel yönetimler temel kurumlar haline gelmişlerdir. Örneğin İngiltere'de yerel yönetimler refah devleti fonksiyonlarının yerine getirilmesinde özellikle 1945-1975 döneminde önemli görevler üstlenmişlerdir. Hatta bazı yazarlar bu dönemde yerel yönetimleri “yerel refah devleti” olarak nitelendirmişlerdir (Ersöz 2006, s.770).

1970'li yıllardan sonra sosyal devletin krize girmesiyle birlikte, yerel yönetimlerin yetkileri güçlendirilerek, merkezi yönetimin üstlendiği sosyal sorumlulukların devredilmesi, sosyal devletin krizden çıkmasının bir yolu olarak görülmüştür.

1980’li yıllarla birlikte sosyal devlet anlayışının paralelinde sosyal belediyecilik anlayışı da bir dönüşüm yaşamıştır. 1980’lere kadar yerel yönetimler eğitim, sağlık, sosyal hizmetler gibi refah hizmetlerini doğrudan üreten kurumlar iken, 1980’lerle birlikte refah hizmetlerini piyasadan satın alan veya bu hizmetlerin sağlanmasında garantör olan, güvence veren kurumlar haline gelmeleridir. Gerçekten de bu süreçte yerel yönetimlerin kolektif hizmetlerin üretiminden çekilmeye, rekabete açılmaya ya da hizmetleri piyasa mekanizmalarından satın almaya başlamışlardır. Bugün gelinen noktada, sosyal belediyecilik uygulamalarının önemli bir kısmı aslında ihale yoluyla özel sektöre yaptırılan uygulamalardan oluşmaktadır (Ersöz 2006, s.772).

Sosyal devlet iş görenler ile işverenler arasında yaşanan sıkıntılara çözüm oluşturmak amacıyla ortaya çıkmış, ancak zaman içerisinde üstlendiği bu roller değişerek, vatandaşların eğitimden, sağlığa kadar uzan sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye gelmiştir. Ancak yaşanan ekonomik krizler ve gelişmeler, sosyal devletin krize girmesine neden olmuş ve sosyal devletler bu krizden çıkış yolu olarak, küçülme ve yerelleşme yoluna gitmişlerdir. Bu doğrultuda sosyal devletin yereldeki uygulayıcısı olarak yerel yönetimler güçlendirilmiş, sosyal devletin üstlendiği roller, yerel yönetimlere devredilmeye başlanmıştır. Bu da yerel yönetimlerin sosyal belediyelere dönüşmesine neden olmuştur. Yaşanan bu gelişmelerin verdiği olumlu sonuçlar; sosyal belediyecilik anlayışının gelişmesinde önemli etken olmuş ve belediyeler; eğitimden sağlığa, sosyal hizmetlerden, sosyal yardımlara kadar uzanan, birçok fonksiyonu üstlenir hale gelmişlerdir.

3. TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİĞE BAKIŞ

Araştırmanın bu bölümünde Türkiye’deki mevcut sosyal belediyeçilik anlayışını açıklayabilmek için; öncelikle Türkiye’deki sosyal devlet anlayışının gelişimi ve dönüşümünden bahsedilmiştir. Ardından Türkiye’deki sosyal belediyeçilik anlayışına geçilmiş ve tarihsel süreç içerisinde Türkiye’deki sosyal belediyeçilik anlayışından bahsedilmiş, günümüzdeki mevcut durum ilgili yasalar çerçevesinde açıklanmıştır.

3.1 TÜRKİYE’DE SOSYAL DEVLET ANLAYIŞININ GELİŞİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ

Türkiye’de sosyal devlet anlayışının gelişimi Osmanlı İmparatorluğu ve cumhuriyet sonrası olarak iki ayrı başlık halinde ele alınmıştır.

3.1.1 Tanzimat Dönemi İle Cumhuriyetin Başlangıcı Arasındaki Dönem

Sosyal güvenlik sisteminin bulunmadığı ya da yetersiz kaldığı toplumlarda aile bireyleri arasındaki dayanımsa, tarihin her döneminde sosyal koruma açısından önemli rol oynamıştır. İmparatorluk döneminde aile bir tür üretim ve tüketim birliği oluşturmaktaydı. Kuşakla değişmekte, fakat çocuklar, çalışma yaşında olanlar ve yaşlılar sürekli olarak aile ocağında birlikte yaşamaktaydılar. Aile üyelerinden birinin bir hastalık ya da kazadan ötürü çalışamaz duruma gelmesi veya ölümü halinde, tarıma dayalı üretim faaliyeti öbürleri tarafından sürdürülmekteydi. Ailenin koruyucu bir birim olma işlevini sürdürmesi, sosyal korumanın bir gereksinme olarak algılanmasına engel oluşturuyordu (Güzel ve Okur 2002, s.15). Ancak dünyada yaşanan gelişmeler doğrultusunda 19. yüzyılın başlarından itibaren sosyal güvenlik alanında sandıklar kurulmaya başlanmış ve bürokraside çalışanların çalışma, ücret ve emekliliklerini düzenlemeye yönelik yasalar çıkarılmıştır. İlk olarak, Osmanlı ordusunun modernleştirilmesi çalışmaları doğrultusunda, askerlerin emeklilik ve aylık durumlarının düzenlenmesi için 1806 yılında “Askeri Tekaüt Sandığı” kurulmuşsa da 1830’lara kadar başka bir gelişme görülmemiştir.

Osmanlı İmparatorluğunda 1880’li yıllardan itibaren kamu görevlilerinin bir bölümü sosyal güvenlik kapsamına alınarak emeklilik aylığı almaya hak kazanmışlardır. Bu amaçla ilk olarak İstanbul’daki sivil memurlar için 1881 yılında “Sivil Memurlar Tekaüt Sandığı” kurulmuş, işçi ve diğer memurlar için benzer sandıkların kurulması ise dokuz yıl sonra gerçekleşmiştir.

Böylece; Tanzimat Döneminde çalışanların sosyal güvencelerinin ve yardımların sağlanması çeşitli sandıklar aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. İşçilerin çalışma koşullarının ve ücretlerinin düzenlenmesine ilişkin olarak, Askeri Fabrikalar Nizamnamesi ve Tersaneyi Amiriyeye Mensup İşçi ve Diğer çalışanların Tekaüdiyesi Hakkında Nizamnameler çıkarılmıştır. Bunu 1910’da Hicaz Demiryolu Memur ve Müstahdemleri Yardım Nizamnamesi izlemiştir. I.Dünya Savaşı döneminde Osmanlı İmparatorluğu Almanya’nın müttefiki olarak savaşa girmiş ve sosyal güvenlik alanında herhangi bir gelişme görülmemiştir. Savaşın sonlarında, II. Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakkinin öncülüğünde kurulan bir dizi şirkette çalışanların sosyal yardımlardan yararlanabilmeleri için 1917’de Şirketi Hayriye Tekaüt Sandıkları kurulmuştur. Ancak, 1806’dan itibaren kurulan emeklilik ve yardımlaşma Sandıkları sadece asker ve sivil memurlarla sınırlı kalmış ve çalışanların bağlularını kapsamamıştır. Sadece çalışanları belirli risklere karşı koruma amacı taşımıştır.

Tanzimat döneminde sosyal yardımların sandıklar aracılığıyla düzenlenirken, çalışanların risklere karşı güvenceye alınması konusunda da bazı adımlar atılmıştır. İşçilerin çalışma koşullarının düzenlenmesi ve iş güvenliklerinin sağlanmasına ilişkin ilk çalışmalar madencilik alanında olmuştur. Çalışma koşulları çok ağır olan madencilerin sıklıkla göçük altında kalmaları, ağır çalışma şartları ve düşük ücret gibi olumsuz koşulları düzeltmeye çalışılmıştır. Buna ilişkin ilk çalışma 1865’de Dilaver Paşa tarafından Ereyli Kömür Havzasında yapılmış ve Ereyli Madeni Hümayün Nizamnamesi düzenlenmiştir.

Madenlerde çalışan işçilerin korunması ve güvenliğine ilişkin bazı düzenlemelerin yanı sıra, işçilere yer temin edilmesi, vardiyalı çalışılması, işçi ücretlerinin düzenlenmesi, hastalandıkları zaman sağlık yardımlarının işveren tarafından karşılanması

kararlaştırılmıştır. Madencilere ilişkin ikinci düzenleme, 1869’da ıkarılan Maden Nizamnamesi olmuştur. Bu nizamname ile işçi haklarının korunması ve işçi güvenliğinin sağlanması konusunda daha ayrıntılı tedbirlerin alınması kararlaştırılmıştır. Bu yeni Nizamname ile madenlerde çalışan işçilerin risklere ve gk tehlikesine karşı korunması, her maden Havzasında bir doktor ve eczane bulunması, kazalara maruz kalanlara ve ailelerine mahkeme tarafından saptanan tazminatın verilmesi hükme bağlanmıştır. 1877’de ıkarılan Mecelle ilede işçi-işveren ilişkileri hukuki ilkeler çerçevesinde bireyci ve liberal esaslara bağlanmıştır (Sallan Gül 2000).

Daha sonraki dönemlerde; Cumhuriyetin ilanına kadar sosyal güvenlik alanında iki önemli yasa yürürlüğe girmiştir. Bunlardan birisi,“kömür tozlarının satılması ve elde edilen gelirin işçilerin gereksinimlerinin karşılanması” için 114 sayılı “Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafi-i Umumiyesine Olarak Fruhtuna Dair Kanun, diğeri de “işçi ve işverenlerin zorunlu katılımı ile çeşitli sandıkların kurulması ve işverenlerin bazı durumlarda işçilere zorunlu sağlık yardımı yapılması”na ilişkin 151 sayılı “Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun”dur.151 sayılı Kanuna dayanılarak birçok sandık kurulmuş ve bu sandıklar daha sonra birleştirilerek 1921 yılında“Amele Birliği” adını almış ve böylece küçük çaplı ilk sosyal güvenlik kurumunun temelleri atılmıştır. ³.

Tanzimat döneminde sosyal devlet uygulamaları kapsamında değerlendirilebilecek gelişmelerin daha çok sosyal güvenlik alanında gerçekleştiği söylenebilir.

3.1.2 Cumhuriyet Sonrası Dönem

Türkiye’de sosyal devlet anlayışına dair hükümler Cumhuriyetin ilanından sonra ilk Anayasa olan 1924 Anayasasında yer almıştır. 1924 Anayasasında devletin sosyal görev ve sorumluluklarını belirleyen açık hükümler bulunmamakla birlikte Anayasanın 80. ve 87. maddelerinde eğitim ve öğretimin parasız yapılması konusunda kanuni düzenlemeler yapılmıştır. 1926 yılında Medeni Kanun kabul edilmiş ve borçlar

³ (www.pdb.metu.edu.tr)

kanununun 332. maddesinde çalışanların maruz kalacağı tehlikelere karşı işverenlerin gerekli tedbirleri alması konusunda iş sağlığının korunması ve iş kazalarına karşı alınacak tedbirlerden bahsedilmektedir. Yine borçlar kanununun 112. maddesinde işverenlerin iş kazalarından dolayı işçileri sigorta ettirmeleri hükmü yer almıştır (Kantarıcı 2003, ss.76-77).

Gökbunar, Özdemir ve Uğur (2008, s.150) Türkiye’de sosyal devlet anlayışının II. Dünya Savaşı’nın ardından sosyal politika adına yapılan önemli girişim ve uygulamalarla gelişme kaydettiğini belirtmektedirler. II. Dünya Savaşı’nın acıları/kötü etkileri dünya genelinde; insanları güvenli ve sosyal yarar sağlayacak hükümetleri seçmeye zorlamış, böylece ulusal ve toplumsal dayanışmaya yönelik politik taahhüt ortaya çıkmıştır. Özellikle vergiler, transfer harcamaları ve çeşitli yasal düzenlemelerle vatandaşların sosyal haklarını sağlayan mekanizmalar sağlanmış, nihayetinde tam istihdamı sağlayıcı ekonomik ve sosyal faktörler belirginleşmiştir.

Buğra’ya (2006, s.47) göre; 1942 yılında sosyal devlet yaklaşımının temelini oluşturan unsurlardan biri olan Beveridge Raporu’nun* yayınlanması, Türk gazetelerini etkileyerek, bu konu ile ilgili çeşitli makalelerin yazılmasını ve sosyal güvenlik meselesinin gündeme gelmesini sağlamıştır. Öyle ki, daha sonraları, sosyal politika meseleleri, İstanbul Üniversitesi İktisat ve Sosyoloji Enstitüsü bünyesinde, büyük bir ciddiyetle tartışılmaya başlanmış, özellikle Nazi döneminde Türkiye’ye iltica etmiş olan bazı Alman profesörlerin de bu faaliyetlere büyük katkısı olmuştur.

1945 yılında Çalışma Bakanlığı’nın, 1946’da Sosyal Sigortalar Kurumunun kurulması, 1949 Emekli Sandığı’nın farklı devlet kurumlarında çalışan memurları tek çatı altında toplayacak şekilde yeniden düzenlenmesi, 1950’lerin başında sigorta kapsamındaki işçilere yönelik emeklilik düzenlemeleri, Türkiye’de sosyal devletin gelişimi adına yapılmış başlıca yasal düzenlemeler olarak değerlendirilebilir (Buğra 2006, s.47). Güvercin (2004, s.92).

*İngiltere’de sosyal güvenlik sistemini geliştirmek amacıyla; çalışamayacak kadar hasta olanlara yönelik sağlık hizmetlerinin oluşturulması, ailelere yardım sağlanması, işsizlik sigortasının genişletilmesi, emekli aylıklarının yükseltilmesi, dullara aylık bağlanması, doğum ve ölüm durumunda tazminat ödenmesi gibi öneriler içeren, 1942 yılında Sir William Beveridge tarafından hazırlanmış plan.

Bu dönemde yaşanan diğer gelişmelerin ise; 10 Aralık 1948 tarihli “İnsan Hakları Evrensel Bildirisi” 6 Nisan 1949 tarihinde Bakanlar Kurulu’na kabul edilmesi; 7 Nisan 1948 tarihli Dünya Sağlık Örgütü Anayasasının, 9 Haziran 1949 tarih ve 5062 sayılı yasa ile onaylanması ve Dünya Sağlık Örgütü’ne üye olunması olduğunu belirtmekte, bu sözleşmeler ile Türkiye sağlık ve sosyal güvenlik alanlarında bir takım yükümlülükler üstlendiğini, bu yükümlülükler nezdinde 1950 yılında Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu, 1957 yılında da Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanunu’nun kabul edildiğini ifade etmektedir.

Sosyal devlet kavramı, anayasa hukukumuzda ise, 1961 Anayasası ile girmiştir. 1961 Anayasasında sosyal devletin dayandığı prensipler teminat altına alınmış ve devletin sosyal hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Anayasanın 41. maddesinde sosyal devlet olmanın yükümlülükleri “iktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla düzenlenir. İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek, bu maksatla, milli tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak devletin ödevidir” şeklinde açıklanmıştır. Bu hükümler ile 1961 anayasasında sosyal devletin görevleri belirlenerek bu yolda izlenecek ekonomik, sosyal ve kültürel amaçlı politikaları tespit etmenin bir devlet görevi olduğu ifade edilmektedir (Kantarıcı 2003, ss.76- 77).

1961 Anayasası gibi, 1982 Anayasasında da bu dengeyi, sağlayıcı düzenlemeler geliştirmiştir. 1982 Anayasasında, Türkiye Cumhuriyeti’nin anayasal niteliği, “sosyal hukuk devleti” olarak belirlenmiştir. Sosyal devlet, kanunlarında ve uygulamalarında toplum yararını gözeten devlettir. Bu temel ilke, Cumhuriyetimizin diğer temel nitelikleri ile birlikte Anayasamızın 2. maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliği’ne bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal hukuk devletidir” şeklinde ifade bulmuştur.

Anayasamız, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak: kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal Hukuk Devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette

sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlama görevini devlete vermiştir⁴. Anayasaya göre, herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir ve Devlet, bu güvenliğini sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar⁵. Anayasanın sosyal devlete yönelik düzenlemeleri bununla da sınırlı değildir; Devlet, aynı zamanda, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri koruyup, toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlamakla; sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri almakla; yaşlıları korumakla ve korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri almakla da yükümlüdür⁶.

Türkiye’de sosyal devlet adına önemli bir adım sağlık sektöründe atılmıştır. Türkiye’de sağlık sorunları, rehin kalmalar, borç senetleri, rehin almalar şeklinde basında yer almıştır. Tüm bu olumsuzluklar dönemin hükümetini yoksul vatandaşlar için bir düzenlemeye gidilmesi gerektiğini konusunda zorlamıştır. Dönemin siyasi yelpazesinin değişmesiyle birlikte bu konuda önemli bir adım atılmıştır. 18 Haziran 1992’de kabul edilerek 3 Temmuz 1992 tarih ve 21273 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşlanması Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile ödeme gücü olmayan ve hiçbir sosyal güvenlik kurumunun güvencesi altında bulunmayanlara yeşil kart verilmesi öngörülmüştür. Yeşil Kart ödeme gücü olmayan ve sosyal güvencesi olmayan vatandaşların yatarak tedavi masraflarını karşılamaktadır. İlaç dâhil ayakta tedavi masraflarının SYDT Fonu tarafından karşılanması öngörülmüştür (Buğra 2008, s.214).

Sağlıkta yapılan gelişmeler devam etmiş, sağlıkta dönüşüm projesi altında bir proje geliştirilerek, sosyal güvenlik kurumları olan SSK, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur20/05/2005 tarih ve 5502 sayılı kanunla sosyal güvenlik kurumu adı altında birleştirilmiştir. Sosyal Güvenlik Kurumu bir takım düzenlemeler ile reformların akabinde sosyal refahı sağlamada çeşitli görevler üstlenmiştir. Ülkemizde sosyal yardım ve sosyal hizmet alanında Sağlık Bakanlığı yeşil kart sistemi ile Sosyal Güvenlik

⁴ TC Anayasası 1982, Md 5

⁵ TC Anayasası 1982, Md. 60

⁶ TC Anayasası 1982, Md. 61

Kurumu Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü 2022 sayılı kanuna göre yaşlı, sakat ve özürllülere aylık bağlamaktadır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ile birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Yerel Yönetimler muhtaç vatandaşlara ayni ve nakdi yardımlarda bulunmaktadırlar.

Türkiye’de sosyal devletin gelişimi adına yapılan diğer uygulamaların ise eğitim ve konut sektöründe olduğu görülmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı 2003 yılında almış olduğu bir kararla ülkemizde zorunlu eğitim basamağı olan ilköğretimde okuyan öğrencilere ders kitaplarının ücretsiz olarak verilmesini amaçlayan “İlköğretimde Ücretsiz Kitap Dağıtımı Projesi”ni uygulamaya koymuştur (Bayrakçı 2005).

Sosyal devlet adına gerçekleştirilen diğer bir uygulama ise devletin konut sektörüne girerek, TOKİ uygulamaları ile bir atılım başlatmasıdır. Bu konuda olumlu değerlendirmeler olduğu gibi çeşitli eleştirilerde bulunmaktadır. Ancak bu noktada konunun özüyle tam bağdaşmadığından bu tartışmalara girilmeyecektir.

Yaşanan toplumsal, siyasal, ekonomik, ideolojik ve kültürel dönüşümler, karmaşıklaşan ve artan vatandaş, talepleri kamu yönetiminde değişim taleplerini de beraberinde getirmiştir. Türk kamu yönetimini yeniden yapılandırma çabaları Cumhuriyet ile yaşittir. Osmanlı Devleti Cumhuriyet yönetimlerine ciddi bir yönetim ve reform mirası devretmiştir. Ancak, yerel yönetimler reform çabaları 1970’lerin sonlarından itibaren gerek Türkiye’de ve gerekse dünyada bir ivme kazanmıştır. Türkiye özelinde, hızlı kentleşmenin yarattığı sorunlar ve talepler, merkezi hükümetin aşırı yüklenmişliği ve borçlanmışlığı, yerel yönetimlerin kaynak yetersizliği, sıklıkla yaşanan ekonomik krizler süreci gibi faktörler de reform çabalarının hızlanmasına yol açmıştır. Yaşanan siyasal, toplumsal ve ekonomik dönüşümler, küreselleşme ve yeni liberalizmin yükselişi, özellikle 1970’lerden itibaren kamu yönetiminin toplumdaki ve piyasadaki yerinin ve merkezi-yerel yönetim ilişkilerinin sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda, birçok Batı, Orta ve Doğu Avrupa ülkesinde merkezi yönetim ile yerel

yönetimler arasındaki ilişkilerin ve devletin piyasadaki yerinin yeniden ölçüklendirildiği görülmektedir. Yaşanan sorunların azaltılması için öncelikli çözüm önerileri arasında merkezi yönetimin aşırı yükünün yerel yönetimlere, üçüncü ve özel sektöre aktarılmasının yer aldığı gözlenmektedir (Gül ve Aktel 2004, s.81).

Kamu yönetimi reformu, genel olarak devletin yapısal örgütlenmesini değiştirmeye dönük etkinliklere verilen addır. Bu kapsamda merkezden yönetimin merkez örgütlenmesine -bakanlık yapısı, bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşları, kurullar sistemi, merkezden yönetimin taşra-bölge, il, ilçe örgütlenmesine ilişkin değişiklikler, bu parçalar arasında yetki dağılımı ile kamu yönetiminin denetim sistemine dönük hükümler yer almaktadır. Gerçekte bu alt başlıklar, 12 Eylül 1980'den bu yana çeşitli dönemlerde farklı boyutları bakımından gündeme gelmiştir (Güler 2003, s.1).

Bu konuda en son girişim kamunun yeniden yapılandırılması, yeni kamu yönetimi reformu isimleriyle 2003 yılından itibaren ülkenin gündeminde olmuştur. Bu doğrultuda yeni kamu yönetimi temel kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki görev, yetki ve sorumlulukları yeniden belirleyen Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı (KYTK veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) değiştirilen adı ile Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun), 3 Kasım 2003'de kamuoyuna açıklanmıştır. Kamu Reformu Tasarısı, genelde Başbakanlık başta olmak üzere diğer bakanlık, kurum ve kuruluşların hazırladığı kanun tasarıları, özeldir ise Kamu Yönetimi Temel Kanunu, Yerel Yönetimler ve Kamu Personel Rejimi Kanun tasarılarından oluşmaktadır (Urhan 2008, s.89).

Tasarı ile merkezi yönetimin görev ve yetkileri sınırlanarak merkezi yönetim küçültülürken, yerel yönetimlerin görev ve yetkileri artırılmış ve yerel yönetimler güçlendirilmiştir. Tasarıda merkezi yönetimin görevleri tek tek sayılarak belirlenmiş, bunların dışında kalan mahalli müşterek nitelikte olan görevler ise yerel yönetimlere bırakılmıştır. Yerel yönetimleri düzenleyen kanunlarda (İl Özel İdaresi Kanunu, Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu) da Tasarıya paralel şekilde yerel

yönetimlerin görevleri (eski kanunların aksine) genel olarak düzenlenmiştir. Küçük ama etkin devlet felsefesi çerçevesinde, merkezi yönetim özel görevli, yerel yönetimler ise genel görevli hale getirilmiştir. Bunun yanında yeni kamu yönetimi yaklaşımı doğrultusunda merkezi yönetimi sınırlandırıp merkezin yerel yönetimler üzerindeki etkisini azaltan ve yerel yönetimleri güçlendiren düzenlemeler yapılmıştır. Buna yönelik 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile valinin il genel meclisi başkanı olması kaldırılarak, meclis başkanının seçimle gelmesi, il genel meclisinin kararlarının kesinleşmesi için valinin onay şartının kaldırılması, il özel idaresi bütçesinin kesinleşmesi için İçişleri Bakanlığı'nın onay şartına son verilmesi ve il genel meclisinin fesih nedenlerinin azaltılması gibi kararlar alınmıştır. Benzer şekilde, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediye meclisi kararlarının kesinleşmesi için gereken mahallin en büyük mülki amirinin onayı şartı kaldırılmış, belediye meclisinin fesih nedenleri azaltılmış, belediye meclisinin karar alma usulleri kolaylaştırılmış ve bütçenin kesinleşmesi için gereken kaymakam ve valinin onayı şartına son verilmiştir. Ayrıca, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı uyarınca hizmette yerellik ilkesi (subsidiarite) öngörülmüş ve bu ilke karara bağlanmıştır (Memişoğlu 2006, ss.152-153).

Reform öncesi, gerek belediyelerde gerekse il özel idarelerinde bürokratik ve hiyerarşik yetkilerle donatılmış bir başkanlık sistemi bulunmaktaydı. Bu nedenle, karar alma sürecinde ve uygulamada belediye ve il özel idarelerinin seçimle iş başına gelmiş organları yönetimin başını sorgulayamıyordu. Ayrıca, bu yönetimler üzerinde merkezi idarenin ağır bir idari vesayeti mevcuttu. Halka hesap verme yerine, idari makamlara ve müfettişlere hesap veren bir yerel yönetim anlayışı yürürlükteydi. Bunun sonucu olarak sivil toplumun etkin biçimde yönetime katılımından söz etmek de mümkün değildi. Reform, il özel idareleri ile belediyelerde demokratik bir yönetim anlayışını egemen kılacak yenilikler getirmiştir (Toksöz ve diğerleri 2009, ss.43-44).

Reformla birlikte, merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki kısıtlayıcı vesayet yetkisi azaltılmış, meclisin denetim yetkisi artırılmıştır. Bu durum yerel yönetimlerin hareket alanlarını genişleterek, daha rahat hizmet sunabilmelerine olanak sağlamıştır. Eski düzende sınırlı zamanlarda toplanabilen meclis, reformdan sonra ayda bir olmak üzere tüm yıl boyunca toplanabilme olanağı bulmuştur. Belediye meclisi içindeki ihtisas

komisyonlarına sivil toplum ve kamu kurumları ile üniversite temsilcileri ve muhtarlar katılabilmesi sağlanmıştır. Böylelikle daha katılımcı bir anlayış benimsenmiştir.

Mahalle muhtarlıkları, belediye meclisi dışında da kendi mahallelerini ilgilendiren işlerde belediye kararlarını etkileme gücüne sahip hale gelmişlerdir. Kendi mahallesindeki sorunların ele alınabilmesini sağlayan muhtarlıklar daha etkin çalışır hale getirilmiştir. Kent konseyinin kurulması ile kenti ilgilendiren konularda sivil toplum başta olmak üzere kamu kurumları ve üniversite temsilcilerinin görüş oluşturması, belediye etkinliklerini etkilemesi ve denetlemesi olanağı ortaya çıkartılmıştır. Yerel yönetim hizmetlerine gönüllü katılımı sağlayan ve böylece demokratik ortamı güçlendiren bu yaklaşım ilgili yasalarla da desteklenerek, benimsenmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

3.2 TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye’de yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik uygulamalarının kısmen kurumsallaşmaya ve yaygınlık kazanmaya başlaması 1970’li yıllara rastlamaktadır. Bu tarihten sonra, 1994 sonrasında, yerel yönetimlerde sosyal belediyecilik uygulamaları ivme kazanmıştır. Bundan dolayı özellikle sosyal belediyecilik açısından sosyal belediyeciliğin tarihsel gelişimi, “cumhuriyet öncesi dönem” ve “cumhuriyet sonrası dönem” olmak üzere iki başlık altında incelemek mümkündür.

3.2.1 Tanzimat Dönemi İle Cumhuriyetin Başlangıcı Arasındaki Dönem

Yerel yönetimlerin Türkiye tarihinde Batıda olduğu gibi zengin bir geleneğe ve geçmişe sahip olduğunu ileri sürmek güçtür. Şehirlerin veya kırsal toplulukların yönetsel-mali konularda özerk bir şekilde hareket etmeleri ve yönetim organlarını yerel topluluğun oluşturması gibi bir olgu, birçok ülkenin tarihinde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğunda da yakın zamanlarda başlamıştır. Türkiye’de modern anlamda yerel yönetimlerin ortaya çıkışı Tanzimat dönemine rastlamaktadır (Ünal 2011, s.241).

Osmanlı İmparatorluğu'nda modern anlamda belediye kurulması arzusu Tanzimat'ı izleyen yıllarda yoğunluk kazanmış ve Kırım Savaşı'nın ortaya çıkardığı bazı durumlarla ilk yasal girişimde bulunulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat'tan önceki dönemde belediye idaresi İslâmî esaslara dayanmakta ve kadı tarafından temsil edilmekteydi. Kadı idari, adli ve beledi yetkilerin hemen tümüne sahip ve atama yolu ile işbaşına gelen bir devlet memuruydu. Kadı hem hakim hem mülki amir hem de belediye başkanıydı kim hem mülki amir hem de belediye başkanıydı. Hakim sıfatıyla baktığı davalardan aldığı harçlar dışında devlet bütçesinden bir maaş almazdı. Kadının tek başına bu denli değişik ve ağır görevleri yerine getirmesi imkânsız idi. Kadının kentin muhtelif yerlerinde ayak naibi adı verilen vekilleri vardı. Semtlerden bir alt kademede bulunan mahallelerde ise mahalle imamları kadının görevlerini yerine getirmekle mükellefti. Kadının beledi yetkilerini kullanışında muhtesip adı verilen bir yardımcısı da vardı. Muhtesip esnafın denetlenmesinde, narhın saptanmasında, temizliğin kontrolünde ve beledi müeyyidelerin uygulanmasında kadının başlıca yardımcısı olup bir tür belediye zabıtası müdürü işlevi görüyordu. Bunların dışında kalan belediye hizmetlerini de başta vakıflar olmak üzere sivil örgütler yerine getiriyordu (Es 2007, ss.30-31).

Tanzimat ve Islahat Fermanlarının bir sonucu olarak 19. yüzyılın ortalarına doğru kendisine uygulama alanı bulabilmiş olan yerel yönetimlerin, Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında modern anlamda bir belediye yapılanması oluşturulma çalışmalarının yapıldığı görülmekte ve yerel yönetimler ile ilgili ilk kanunda 1930 yılında yapılarak yerel yönetimler hukuki bir zemine oturtulmuştur.

Türkiye yerel yönetimlerin bugünkü yapısı, modern anlamda Tanzimat'tan sonra girilen idari reformlar ile şekillenmiştir. Bu nedenle yerel yönetimlerin gelişimini anlamak, Tanzimat'tan sonraki idari reformların mevcut yapıda gerçekleştirdiği değişimleri incelemekle mümkündür. Osmanlı İmparatorluğu'nda beledi hizmetler açısından modern anlamda bir yerel yönetim geleneğinin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Tanzimat devrine kadar Osmanlı Devleti'nde belediye hizmetleri, başlıca kadı, muhtesip, mimarbaşı, subaşı, vakıflar ve lonca gibi kuruluşlar tarafından yürütülmekte idi (Toksöz 2008, ss.26-28).

Vakıflar yerleşim birimlerinde, hastane, medrese, han, hamam, çeşme, köprü gibi eğitim, kültür, sağlık ve sosyal yardım tesisleri inşa ederken birer meslek kuruluşu olan loncalar da çarşı ve pazarların düzen, temizlik ve aydınlatma gereksinimlerini temin etmekteydiler. Şehremini, şehir naibi, voyvoda, ayan, şehir kethüdası, köy kethüdası ve çöplük su başısı gibi memurlar da bazı belediye hizmetlerinin ifasına memurlardı. Büyük kentlerde bu görevleri ayan, voyvoda veya şehir kethüdarları, küçük yerleşim birimlerinde de köy kethüdarları yerine getirmekteydi. Vergilerin toplanması, askerlik işlerinin yürütülmesi gibi geniş yelpazede birçok işe bakan şehir kethüdarları halkla merkezi hükümetin memurları arasındaki bağlantıyı sağlamaktaydılar. Şehir kethüdarları işlevleri göz önüne alındığında belde halkını temsil etmeleri sebebiyle bu açıdan bir bakıma “belediye reisi” olarak değerlendirilebilir (Kaya 2007, s. s.102-103).

Osmanlı döneminde aktif olarak faaliyet gösteren vakıfların faaliyetlerinin cumhuriyet döneminde azaldığı gözlenmektedir. Ancak son yıllarda sivil toplum kuruluşlarına verilen önemle birlikte vakıflar da daha etkin hale gelmiş, toplumda sosyal dayanışma ve yardımlaşma konusunda önemli roller üstlenmeye başlamış olsalar bile, hala Osmanlı döneminde olduğu kadar işlevsel değillerdir.

3.2.2 Cumhuriyet Sonrası Dönem

Günümüzde yerel yönetim denildiğinde, kamu tüzel kişiliğine ve seçimle işbaşına gelen karar organlarına sahip kuruluşlar anlaşılmaktadır. Batı’da bu niteliklere sahip yerel yönetimler, 1789 Fransız Devrimi’nden sonra kurulmaya başlarken, Türkiye’de çağdaş anlamda yerel yönetim uygulamaları, Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında kurulmaya başlanmış, yerel yönetimlerle ilgili temel kanunlar bu dönemde kabul edilmiştir (Türkoğlu 2009, s.72).

Osmanlı Devleti Dönemindeki yerel yönetim anlayışı, Cumhuriyet’in ilan edilmesiyle beraber fazlaca bir değişikliğe uğramadan devam etmiştir. Demokrasi kavramının temel gerekleri olan halk katılımı, çoğunluk ilkesi ve seçmenlere karşı hesap verme sorumluluğu gibi değerlerin yerel yönetimlerde hayata geçirilmesi daha kolaydır. Çünkü katılma yerel yönetimlerde ulusal düzeydekinden daha yoğun ve doğrudandır. Ancak,

Cumhuriyet merkezi yönetimleri de yerel yönetimleri demokrasinin ülkede yerleşmesini sağlayacak halka en yakın kurumlar olarak görme yerine, merkezi yönetimin politikalarına yardımcı ve destek verici kuruluşlar olarak görmüştür. Cumhuriyetin ilanından beri devletin birliği ve bölünmez bütünlüğü tehlikeye girer düşüncesi ile yerel yönetimlere idari ve mali özerklik vermekte hep temkinli davranılmıştır. Cumhuriyet döneminde, belediyeçiliğin öncülüğünü ise devletin yeni başkenti olan Ankara yapmıştır. Belediyeçilik anlayışı çağdaş, modern bir kent yaratmakla birlikte, rejimi gerçekleştirme ve koruma doğrultusunda oluşturuldu (Koçak ve Ekşi 2010, s.299).

Cumhuriyetin ilk yıllarında belediyeçilik ve imarla ilgili önemli problemlerle karşılaşmıştır. Bütün bu sorunlara çözüm ararken, Cumhuriyet dönemine ait belediyeçilik görüşü ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet döneminde belediyelerle ilgili en önemli adım 26 Şubat 1924 tarih ve 423 sayılı “Belediye Vergi ve Resimler Kanunu” ile atılmıştır. Yine aynı yıl 16 Şubat 1924’de 417 sayılı “Ankara Şehremaneti Kanunu” çıkartılmıştır. Bu kanun ile Ankara Şehremini hükümet tarafından atanacak ve şehir dört üyesi bulunan bir “Cemiyet-i Umumiye-i Belediye” tarafından yönetilecekti. Daha sonraki yıllarda belediye ile ilgili en önemli düzenleme 3 Nisan 1930 tarih ve 1580 sayılı “Belediye Kanunu” dur. Bu kanun elli üç sene yürürlükte kalan “Vilayet Belediye Kanunu”, “Der-saadet Belediye Kanunu” ve “Ankara Şehremaneti Kanunu” nu, 1 Eylül 1930 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırmıştır. Bu kanunun hazırlanmasında beş esas ilke göz önünde bulundurulmuştur. İlkeleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Çağdaş 2011, s.397);

- a) Belediyeler arası eşitlik.
- b) Belediyelerin icraatlarında serbest bırakılmaları
- c) Belediyeler üzerinde güçlü bir merkezi yönetim denetimi.
- d) Tek dereceli seçim ve halkın etkin denetiminin sağlanması.
- e) Belediyelerin hizmet alanının genişletilmesidir.

Türkiye’de ilk kez 1973 yılı ile birlikte “sosyal belediyeçilik anlayışı” gündeme gelmiştir. Yeni, bir başka ifadeyle toplumcu belediyeçilik anlayışı, ilk olarak Marmara

(İzmit ve İstanbul ağırlıklı) ve Ankara yerel yönetim çevrelerinin çabalarıyla filizlenmeye başlamıştır. Bu anlayış, genel olarak yerel yönetime ve özellikle belediyelere temelde bir sivil toplum kuruluşu olarak yaklaşmaktadır. İlkeleri, “*özerk-demokratik belediye*”, “*üretici belediye*”, “*tüketiciyi koruyucu ve kaynak yaratıcı belediye*”, “*birlikçi ve bütünlükçü belediye*” olarak sayılan yeni belediyeçilik anlayışı ile birlikte, klasik yerel beledi hizmetlerin yanında, kentlerde giderek artan sorun olarak kendini duyuran konut, çevre, tüketiciyi koruma, toplu taşıma, halk eğitimi-mesleki eğitim, tarihi çevreye-kültürel mirasa sahip çıkma, gençlik ve kültür hizmetleri gibi Türkiye belediyeçiliği için yeni olan alanlar, yerel hizmetler arasında görülmeye başlamıştır (Selek Öz ve Yıldırım 2009, s.458).

Türkiye’de yerel yönetimler, 1982 Anayasasının 127. maddesinde “Mahalli İdareler; İl, Belediye veya Köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” şeklinde tanımlanmıştır. 1982 Anayasası’nda belirtildiği gibi Türkiye’de yerel yönetimler, yerel halkın mahalli müşterek yani ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmakta ve il özel idareleri, belediyeler ve köy idareleri olmak üzere üç yerel yönetim biriminden oluşmaktadır.

Yerel yönetim birimleri içinde belediyeler, yerel ihtiyaçların karşılanmasında önemli işlevler yürütmekte ve Türk yerel yönetim sisteminde ağırlıklı bir yer işgal etmektedir. Tanzimat sonrasında yönetim anlayışımıza dahil olan belediye yönetimlerinin, Batılı anlamda bir yerel yönetim birimi niteliğine tam olarak kavuştuğunu söylemek güçtür. Ancak, yaşanan tarihi süreç içinde önemli mesafelerin alındığı yadsınmaz bir gerçektir. Özellikle son dönemde yapılan yasal düzenlemelerle belediyeler yapısal ve işlevsel bir dönüşüm yaşamaktadır (İnaç ve Ünal b.t, ss.7-8).

1980’den itibaren tüm dünyada yaşanan dönüşüme paralel olarak kamusal hizmetlerin bizzat kamu tarafından yürütülmesi gerektiği düşüncesinden vazgeçilmiş, ulaşım ve temizlik hizmetleri başta olmak üzere birçok hizmet özel sektör eliyle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Al 2007 s.369). Çöp toplama ve depolama gibi kimi belediyeçilik hizmetleri özelleştirilmeye başlanmış, belediye giderlerinin finansmanında

iç borçlanmaya ek olarak dış borçlanmaya yönelinmiş ve ihalecilik yöntemiyle hizmetlerin özel sektörden satın alınmasına başlanmıştır (Doğan 2007, ss.70-73).

1990'lı yıllara gelindiğinde Refah Parti'li belediyelerin sosyal belediyeçilik söylemini yeniden ele aldıkları, sosyal yardım ve hizmetlere öncelik veren uygulamalarla halkın desteğini kazandıkları görülmektedir. Bu dönemde de, neo-liberal anlayışa uygun bir şekilde hizmetlerin özel sektörden satın alınması uygulaması devam etmiştir. 1990'lı yıllardan itibaren tartışılan Türk Kamu Yönetimi Reformu, 2005 yılında 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun yerine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun, 2004 yılında 1984 tarihli 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun'un yerine 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun, 2005 yılında 1913 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu'nun (İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı) yerine ise 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun çıkarılması ile sonuçlanmıştır.

Bu kanunlarla, yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki görev, sorumluluk ve yetki alanları genişletilmiş, sosyal nitelikli hizmetleri piyasadan satın alabilecekleri açıkça düzenlenmiştir.

3.3 TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYEÇİLİĞİN YASAL ÇERÇEVESİ

Geleneksel kamu yönetimi örgütlerinden yapı itibarıyla bazı farklılıklar gösteren belediyelerin artık merkezi yönetimin bir uzantısı ve onun takdiriyle oluşturulan örgütler olarak düşünülmediği belirtilmektedir. Düşüncedeki bu değişim, kamu yönetiminde yeni anlayışların hâkim hale gelmesi, yeniden yapılanma ve reform çalışmaları, kentleşme hızının artması, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki değişim ve çeşitlenmeler vb. sebeplerle temelinde sivil toplum veya özel sektör gibi davranma eğilimi taşıyan yeni bir belediye anlayışının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Fakat ortaya çıkan bu anlayışın yapılan yasal düzenlemeler ile desteklenmeleri gerekmektedir. Yoksa anlayış değişimi kendi başına bir şey ifade etmemektedir (Alodalı ve diğerleri 2007, s.7).

Türkiye’de yerel yönetimler Anayasa’nın 123. ve 127. Maddesi ile düzenlenmiştir. 123. Madde ile idarenin bütünlüğü ilkesi vurgulanmakta, idarenin hem merkezden yönetim hem de yerinden yönetim esaslarına dayandığı ifade edilmektedir. 127. Madde ise direk yerel yönetimlerle ilgili kanundur. Bu madde ile yerel yönetimlerin kuruluş esasları, seçimler, idari vesayetin hangi hallerde kullanılacağı anlatılmaktadır. Ayrıca yerel yönetimlerin kademeleri, seçim usulleri, İçişleri Bakanlığı’nca denetimi, idarenin bütünlüğü ilkesine uygun hareket etmesi ve sorumluluklarıyla doğru orantılı gelir sağlanması ilkeleri açıklanmaktadır (Toksöz ve diğerleri 2009, s.49).

Türkiye’de son yıllarda yoğun biçimde kamu reformu yapılması kapsamında yerel yönetimlerde de reform niteliğinde yasal düzenlemeler olmuştur. Bilindiği gibi TBMM’nce ilk reform kapsamında kabul edilen yasalar 5215 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’dur. TBMM’nin kabul ettiği bu yasalardan 5215 sayılı Belediye kanunu Cumhurbaşkanlığınca geri gönderilmiş, 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu ise onaylanmıştır. TBMM, geri gönderilen 5215 yerine 5272 sayılı Belediye Kanunu’nu kabul etmiş ve bu kanun da Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş, bunun üzerine 5393 sayılı Belediye Kanunu TBMM tarafından kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanının onayı sonrasında 3 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylece, 1930 yılından bu yana yürürlükte olan 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Gerek Belediye Kanunu ve diğer yerel yönetim kanunları, gerekse kadük olan Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı bir açıdan 1980’lerden beri yoğun olarak gündemde olan yönetimde reform talep ve ihtiyaçlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu faktöre ek olarak, belki de katalizör niteliğinde düşünülebilecek, AB standartlarına uyum süreci de yönetsel reformların önemli nedenlerinden bir tanesidir. Yönetimde şeffaflık, halkın katılımı, hesap verilebilirlik ve yerindelik gibi iyi yönetim ilkeleri hem yerel yönetim yasalarının hem de yeni Dernekler Kanunu gibi birçok yeni düzenlemenin teorik altyapısını şekillendirmiş, bu kanunların adeta ruhunu oluşturmuştur. 1580 sayılı Belediye Kanununda 5393 sayılı Belediye Kanununa geçişte belediye yönetiminde çok ciddi değişikliklere gidilmiştir (Özden ve Zorlu 2010, s.39).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda yerel yönetimleri düzenleyen yasaları şu şekilde sıralayarak açıklayabiliriz:

- 1. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu:**5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmetlere yönelik yapması gereken görevler düzenlenmiştir⁷.Buna göre, vatandaşların rekreasyon ve spor etkinlikleri yapabilecekleri inşa etmek, sporu ve sporcuları desteklemek, sağlık ve eğitim hizmetleri için gerekli binaları yaparak, bakımını üstlenmek, sivil toplum ve üniversitelerle işbirliği içerisinde toplumun gelişmesini sağlayacak mesleki kurslar düzenlemek Büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında yer almaktadır.

⁷ 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu Md 7- Büyükşehir'in bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işletirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek, gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak, Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işletirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak gibi görevler

4. **5393 Sayılı Belediye Kanunu:**5393 Sayılı Belediye Kanununda da belediyelerin sosyal hizmetlere yönelik yapması gereken görevleri tanımlanmıştır⁸.
5. Buna göre; kentsel altyapıyı düzenleyerek, halkın daha sağlıklı bir çevrede yaşamasına olanak sağlamak, acil sağlık sorunları yangın vb. gibi durumlarda kurtarma işlevlerini üstlenmek, mesire yerleri düzenlemek, spor, kültür, sanat etkinliklerini düzenlemenin yanında, okul öncesi eğitim kurumlarının açılması, eğitim kurumlarının binalarının inşası ve bakımı, sporu destekleyerek, spor müsabakaları düzenlemek gibi görevleri bulunmaktadır. Ayrıca; yardıma muhtaç kişilere sosyal yardımda bulunmak ve sosyal hizmetler sunmak da belediyelerin görevleri arasındadır.

⁸5393 Sayılı Belediye Kanunu, Md 14- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar; Belediyeler okul öncesi eğitim kurumları açabilir; devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir

Md 69- Bu maddelere ek olarak sosyal hizmet ve yardım hizmetlerinin yapılması, imarlı ve altyapılı arsalar üretmek, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kendisine, eşine veya 18 yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişilere, özürülere, afete maruz kalanlara, sanayi bölgelerinden nakledileceklere ve üyelerinin tamamı bu durumda olan kooperatiflere, bedeli 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre oluşturulan takdir komisyonu tarafından belirlenecek tutardan aşağı olmamak üzere arsa tahsisi yapılabilir.

6. **5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu:** Bu kanunun amacı; il özel idaresinin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir. İl Özel İdarelerinin görevleri, il sınırları içindeki görevleri ve belediye sınırları dışındaki görevleri olmak üzere ikili bir ayırımı tabi tutulmaktadır. Buna göre il özel idareleri mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla⁹ (md s.6):

İl sınırları içinde: sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetler ile

Belediye sınırları dışında: imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, kültür, turizm, gençlik ve spor; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri yapmakla görevli ve yetkili kılınmıştır.

Yasada, belediyelere olduğu gibi il özel idarelerine de sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin görevler verildiği görülmektedir. Ayrıca “*dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizlere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar*” (md s.43/h) il özel idaresinin giderleri arasında sayılmış ve “*bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanma*” yetkisi de valiye verilmiştir¹⁰.

Türkiye’de sosyal devlet anlayışının gelişimi, dünyadaki gelişmeler doğrultusunda ortaya çıkmış, Tanzimat döneminde başlayan yasal düzenlemeler, Cumhuriyet döneminde hız kazanmıştır.

⁹ 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Md 6

¹⁰ 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Md. 30/n

Sosyal belediyecilik anlayışı ise; sosyal devlet anlayışının paralelinde gelişme göstermiş, ancak, sosyal belediyeciliğin günümüzdeki üstlendiği rolleri, geçmişte Tanzimat döneminde daha çok sivil toplum örgütleri olarak vakıfların üstlendiği görülmüştür. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte güç kaybeden vakıfların, üstlendiği roller; zaman içerisinde belediyelere bırakılmış, çıkartılan ilgili yasal düzenlemeler ile sosyal belediyecilik anlayışının uygulanışı yasal zemine oturtulmuştur.

4. BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ'NİN SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI VE UYGULAMALARININ İNCELENMESİ

4.1 BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ'NİN GENEL YAPISI

İstanbul İli'nin Trakya topraklarında bulunan belediyelerinden biri olan Bayrampaşa ilçemiz ekonomik yapı içinde İstanbul metropoliten alanına dahil ve idari yönden 1963 de Belediye teşkilatı olarak kurulmuş Sağmalcılar Belediyesinin adı 1978'de Bayrampaşa olarak değiştirilmiştir ¹¹.

Şekil 4.1: Bayrampaşa ilçesi'nin İstanbul'daki konumu

Kaynak: www.bayrampasa.bel.tr

4.1.1 Tarihi Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, Osmanlı'nın Balkan hakimiyetinin sona ermesiyle birlikte binlerce Müslüman Balkan coğrafyasından, İstanbul ve Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır. 1927'de Bulgaristan'ın Filibe şehrinden göç eden ve yöreye ilk yerleşen göçmen grup, bölgede tarım ve hayvancılık yapmıştır. Bu doğrultuda, Velibey (Demirkapı), Ferhatpaşa ve Cicoz çiftlikleri kurulmuş, bugün

¹¹ (www.bayrampasa.gov.tr).

Numunebağ ve Abdi İpekçi Caddesi olarak adlandırılan alanda bağcılık yapılmıştır. Bayrampaşa'nın gelişip bugünlere gelmesinde Balkanlar'dan göç edenlerin katkısı asla göz ardı edilemez. 1927'de Bulgaristan'dan başlayan, 1950'lerde Makedonya'dan gelen insanlarla artan ve 1960'lı yıllarda Yugoslavya'dan göç eden Boşnaklarla doruğa ulaşan göç dalgası, Bayrampaşa'nın sosyo-kültürel altyapısının oluşmasında fazlasıyla etkili olmuştur. Balkan göçmenlerinin çalışkanlığı, aile bağlarına verdiği değer, Bayrampaşa'nın İstanbul'un en güzel ilçelerinden biri olması yolunda önemli katkılar sağlamıştır ¹².

1927 yılında Bulgaristan'ın Filibe şehrinden gelen bir iki göçmen ailesi Bayrampaşa'nın temelini atmıştır. Halen mevcut olan belediye binasının doğusuna düşen Numunebağ mevkiinde yerleşerek bağcılık ve hayvancılıkla uğraşmışlar; bundan dolayı beldeye "Sağmalcılar" ismi verilmiştir. Buradaki büyük toprakların çok kişi tarafından alınıp ucuza gelmesini sağlamak amacıyla Bulgaristan'daki diğer akrabalarını getirtmeleri nüfus artışının başlamasına sebep olmuştur. 1943 yılında ilk defa muhtarlık seçimi yapılan Bayrampaşa'da 1952 yılında Vatan Mahallesinde oturan göçmenlerin meydana getirdiği 26 hanelik bir yerleşim mevcuttur.

1955-1960 Dönemi: 1950 sonrasında İstanbul'da başlayan imar faaliyetleri, endüstrileşme, arsa fiyatlarının yükselmiş olması, gecekonduların yıkımı gibi nedenlerle çevrede kırsal yerleşmelerde konut arsası talebi başlamıştır.

Bayrampaşa bu kırsal özelliğini; İstanbul'da Aksaray mevkiinde, Vatan ve Millet Caddelerinde 1955'ten sonra yapımına başlanan istimlâkler ve İstanbul Belediyesinin beldeyi sanayi bölgesi olarak tespit etmesi ile küçük atölye sahiplerinin ucuzluğu ve düzlüğü sebebiyle burayı tercih etmeleriyle kaybetmiş, bu tarihlerde büyük bir nüfus patlaması olmuştur.

¹² (www.bayrampasa.bel.tr).

1955'ten önce Maltepe civarında mevcut olan 3-4 adet fabrika yeni açılanlar ile birlikte, beldede bir işçi muhitinin oluşmasını sağlamıştır. Bayrampaşa halkının yüzde 40'ını teşkil eden göçmenler genellikle Yıldırım, Vatan, Terazidere Mahallelerinde ikamet etmektedirler.

1960-1970 Dönemi: 1960 yılında ikinci bir nüfus patlaması olmuştur. Beldenin yüzde 30-35'ini teşkil eden Trakya, Karadeniz, Orta Anadolu halkının yanı sıra Yugoslavya'dan gelen göçlerin yarattığı yeni konut ihtiyacı, ilk önce mevcut dokunun dolması, daha sonra da Muratpaşa, Kartaltepe, Yıldırım Mahallelerinin kurulması ile sonuçlanmıştır. Alman bilgilere göre, 1960 da 4000-5000 hane 1965 de 10.000 hane 1970 de 40.000 hane mevcuttur.

Sağmalcılar Belediyesinin kuruluş tarihi olan 1963 yılına kadar, önceleri 250 metrekare olan ve daha sonraları halkın talepleri doğrultusunda 100 metrekare ye indirilen hisseli satışlarla, parsel adedi çoğalmıştır. Altyapı sorunu belediyenin kuruluşundan itibaren sağlanmış, önceleri Turunçlu ve Hekimoğlu suyundan faydalanan köy, 1963'te Terazidere' de açılan kuyu ile su problemini halletmeye çalışmıştır. Kanalizasyon çalışmaları, kolera mikrobunun beldeye olan zararından sonra hızlanmıştır.

Bu hızlı konut ve sanayii gelişimine paralel olarak ticarete belediyenin Yenidoğan Mahallesiinde oluşu nedeniyle aynı mahallede ve Vatan Mahallesiinde gelişmiştir. Bununla beraber, ticaretin ve küçük sanatların göze çarpan dağınıklığını, sanatkar olarak gelen göçmen halkın oturduğu yere dükkan açmak düşüncesinde oluşuna bağlayabiliriz. Halkın yüzde50 si trikotaj üzerinde çalışmaktadır.

1970 sonrası; 1970 nüfus sayımına göre, 124.085 olan Bayrampaşa nüfusu, bugün 250.000'e yaklaşmıştır. Yeni konut gelişmeleri Yıldırım, Kartaltepe ve Murat Mahallelerinde konut alanlarındaki boşlukların dolması şeklinde olmuştur ¹³.

¹³ (www.bayrampasa.gov.tr)

4.1.2 Demografik Yapısı

Bayrampaşa İlçesi'nin sınırları içinde bulunduğu İstanbul, Türkiye'nin nüfus artış hızı ve nüfus yoğunluğu açısından en başta gelen ilidir. Türkiye nüfusunun 1/6 sına yakını bu ilde bulunmaktadır ve nüfusu her geçen yıl artış göstermektedir.

İstanbul metropolünün Türkiye nüfusundan aldığı pay 1950'de yüzde 5.6 iken 1980'de yüzde 10.6 olmuş, 1997 yılında yüzde 14.6 ve 2012 yılına geldiğinde ise yüzde 17'lik değere ulaşarak yükselişini sürdürmektedir. İstanbul'un hızlı nüfus artışına sahip olması kente yönelik göçlerin fazlalığındandır. İstanbul'un ülke ve bölge ulaşım ağlarının kesişme noktasında olması, tüm bölgelerle direkt ulaşımının sağlanması, çeşitli iş olanakları ve yaşam merkezlerine sahip olması, alt yapı ve sosyal donatı alanlarının diğer bölgelere göre yüksek oranda yer alması göç almasının başlıca sebepleridir¹⁴.

İstanbul için geçerli olan tüm bu sebepler, İstanbul'un ilçesi olan Bayrampaşa içinde geçerli olmakta ve nüfusu her geçen gün artmaktadır. İlçede 1960'lı yıllarda 4000-5000 hane olan nüfus, 1965'de 10.000 hane 1970'de 40.000 hane olmuştur. 1970 nüfus sayımına göre 124.085 olan ilçenin nüfusu, 1990 yılında 212.670 kişi, 1997 yılında 240.427 kişi, 2000 yılında 246.692 kişi, 2007 yılında 272.196 kişi ve bu tarihten sonra ilçede bulunan Cezaevinin gitmesinin etkisiyle azalan nüfus, 2011 yılı itibariyle 269.709 kişi olmuştur.

1970 yılında İstanbul nüfusunun yüzde 4.11'ini oluşturan Bayrampaşa, 2000 yılında yüzde 2.44'lük paya gerilemiştir. 2012 yılı itibariyle bu oran yüzde 2.05 olmuş ve gittikçe düşüş göstermektedir, bu düşüşün sebebi olarak kente göç eden nüfusun zaman içerisinde kentin çeperlerine doğru yönelmesi olarak gösterebiliriz. Son nüfus sayımlarına göre 2010 yılı olarak İstanbul'un nüfusu 13.120.596 olmuş ve Bayrampaşa İlçesinin nüfusu ise 269.481 kişi olmuştur¹⁵.

¹⁴ (www.bayrampasaportal.com).

¹⁵ (www.bayrampasaportal.com)

Bayrampaşa İlçesi'nin 2000 yılı nüfusunu yüzde 51.8 oranında (127.887 kişi) erkekler, yüzde 48.2 oranında (118.759 kişi) kadınlar oluşturmakta iken günümüzde bu oranlar yüzde 50.53 oranında (136.166 kişi) erkekler, yüzde 49.47 oranında (133.315 kişi) kadınlar olmuştur.

Bayrampaşa ilçesi, nüfus yoğunluğu açısından yıllara göre artan değerlere sahiptir. İstanbul'un en yüksek yoğunluk değerine sahip ilçelerinden birisidir. 1970 yılında yoğunluk 1 hektar alana 130 kişi düşerken, 2000 yılında bu oran 259 kişi olmuş ve 2012 yılında ise 280 kişi ve üzeri olmuş ve gün geçtikçe yoğunluk artmaktadır.

1950'li yıllardan itibaren bölgeye yapılan sanayi yatırımları sonucunda bölge, iş merkezi olmuş ve hala bu özelliğini devam ettirmektedir. Bu nedenle ilçede gündüz nüfus daha fazla artmaktadır.

İlçedeki mahallelerin tarihlere göre nüfus grafiğine bakacak olursak, Bayrampaşa Cezaevinin ilçede bulunması nedeniyle, çeşitli nedenlerden dolayı (genel af, cezaevinin taşınması gibi) zaman zaman nüfus yapısında özellikle İsmetpaşa mahallesinde farklılık gözükmektedir.

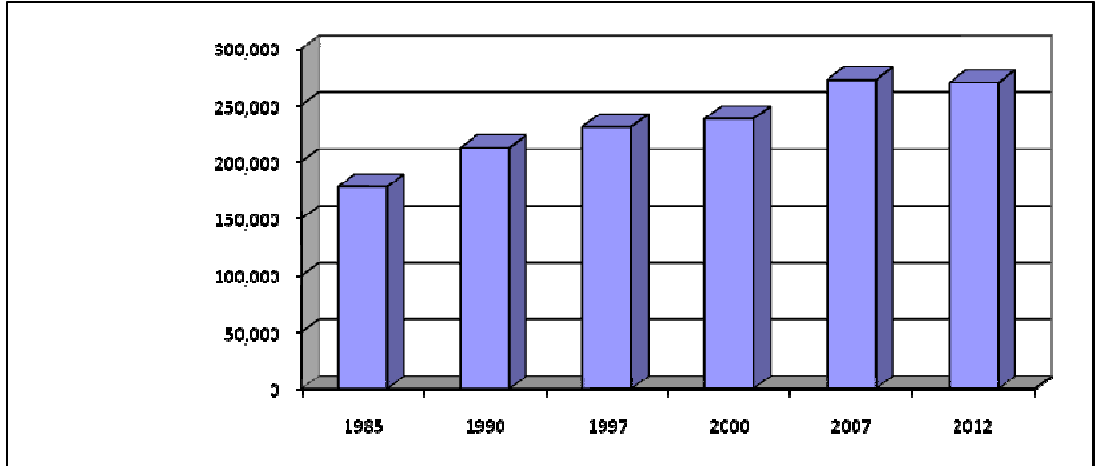
Tablo 4.1: TÜİK verilerine göre 1985-2012 yılları arasında Bayrampaşa ilçesinin nüfus dağılımı

Mahalleler	1985	1990	1997	2000	2007	2012
Altıntepsi	21.397	19.212	22.361	23.538	27.217	27.191
İsmetpaşa	15.588	16.332	12.367	12.439	17.081	14.093
Cevatpaşa	0	7.701	15.162	16.310	19.020	19.107
Kartaltepe	29.587	31.500	37.943	39.239	44.789	44.563
Kocatepe	0	12.629	15.242	16.748	20.659	20.271
Muratpaşa	27.798	30.332	32.137	32.639	35.740	34.836
Orta	13.615	15.331	15.753	14.626	16.474	15.815
Terazidere	11.230	11.542	12.367	13.200	14.780	15.475
Vatan	10.088	10.042	9.838	9.898	11.321	10.860
Yenidoğan	14.396	13.539	15.757	16.144	17.520	18.147
Yıldırım	34.241	44.410	41.743	43.093	47.595	49.351
Toplam	177.940	212.570	230.670	237.874	272.196	269.709

*Yabancılar kapsama alınmamıştır.

Kaynak: TÜİK

Şekil 4.2: TÜİK verilerine göre 1985-2012 yılları arasında Bayrampaşa ilçesinin nüfus dağılımı

Bayrampaşa ilçe genelinde ki nüfus yapısına baktığımızda önemli sayıda nüfus miktarına sahip vatandaşların, Karadeniz ve Trakya bölgesinden oldukları görülmektedir. İlçe genelinde sıralama yapılacak olursa önemli sayılabacak nüfusun illere göre dağılımını Tablo 4.2’ de verilmiştir;

Tablo 4.2: Bayrampaşa ilçesinin illere göre nüfus dağılımı

İlçeler	Nüfus Dağılımı
İstanbul	70.952
Kastamonu	12.610
Kırklareli	11.302
Giresun	10.659
Sinop	10.482
Edirne	9.050
Trabzon	8.649
Samsun	8.360
Ordu	7.812
Sakarya	7.605
Tekirdağ	7.333
Malatya	6.110
Sivas	6.060
Çankırı	5.463
Bursa	5.122
Balıkesir	3.653
Mardin	3.601
Çanakkale	2.809

Kaynak: TÜİK

İlçe genelinde mahalle bazında ki nüfusun kadın-erkek oranına baktığımızda bir birine yakın değerler gözükmemektedir.

Tablo 4.3: Bayrampaşa ilçesinin mahallelerindeki 2012 yılına ait kadın-erkek nüfus oranı

Mahalle Adı	Toplam	Erkek	Kadın
Altıntepsi	27.191	13.844	13.347
Cevatpaşa	19.107	9.688	9.419
İsmet Paşa	14.093	7.182	6.911
Kartaltepe	44.563	22.502	22.061
Kocatepe	20.271	10.280	9.991
Muratpaşa	34.836	17.607	17.229
Ortamahalle	15.815	8.166	7.649
Terazidere	15.475	7.864	7.611
Vatan	10.860	5.497	5.363
Yenidoğan	18.147	9.036	9.111
Yıldırım	49.351	24.683	24.668
Toplam	269.709	136.349	133.360

Kaynak: TÜİK

İlçe geneli nüfusun yaş grafiğine baktığımızda ise genç nüfusun ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Tablo 4.4: İlçe, yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus – 2010

İlçe	Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
Bayrampaşa	0-4	19.071	9.728	9.343
Bayrampaşa	05-09	19.922	10.248	9.674
Bayrampaşa	10-14	21.331	11.013	10.318
Bayrampaşa	15-19	21.199	11.032	10.167
Bayrampaşa	20-24	21.728	10.697	11.031
Bayrampaşa	25-29	26.228	13.348	12.880
Bayrampaşa	30-34	26.047	13.301	12.746
Bayrampaşa	35-39	23.553	12.059	11.494
Bayrampaşa	40-44	19.797	10.134	9.663
Bayrampaşa	45-49	18.915	9.569	9.346
Bayrampaşa	50-54	15.138	7.898	7.240
Bayrampaşa	55-59	12.448	6.389	6.059
Bayrampaşa	60-64	8.304	4.064	4.240
Bayrampaşa	65-69	5.581	2.496	3.085
Bayrampaşa	70-74	4.318	1.904	2.414
Bayrampaşa	75-79	3.277	1.347	1.930

Bayrampaşa	80-84	1.814	668	1.146
Bayrampaşa	85-89	603	210	393
Bayrampaşa	90+	207	61	146
	Toplam	269.481	136.166	133.315

Kaynak: TÜİK

Bayrampaşa ilçesinde, ilçe genelindeki nüfusun eğitim durumuna baktığımızda, ağırlıklı olarak İlköğretim, ilkokul ve okuma yazma bilip okul bitirmeyen kişilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5: Bayrampaşa ilçesindeki nüfusun eğitim düzeyi ve cinsiyete göre dağılımı (6+ yaş) - 2010

Bitirilen eğitim düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	7.162	1.112	6.050
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	41.663	20.495	21.168
İlkokul mezunu	68.367	30.030	38.337
İlköğretim mezunu	41.438	22.927	18.511
Ortaokul veya dengi okul mezunu	16.618	10.267	6.351
Lise veya dengi okul mezunu	46.928	25.764	21.164
Yüksekokul veya fakülte mezunu	13.520	7.742	5.778
Yüksek lisans mezunu	973	601	372
Doktora mezunu	141	82	59
Bilinmeyen	7.991	4.644	3.147
Toplam	244.801	123.664	121.137

*Yabancılar kapsama alınmamıştır.

Kaynak: TÜİK

4.2 BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ'NDE SOSYAL BELEDİYECİLİK ALGISI VE UYGULAMALAR

4.2.1 Bayrampaşa Belediyesinde Sosyal Belediyecilik Algısı

Bayrampaşa Belediyesi, sosyal belediyecilik bağlamında önemli çalışmalar sergilemektedir. Bu çalışmalarını sürdürürken sosyalleşme kavramını ön planda tutmakta, bireyleri topluma entegre edebilmek için okullar başta olmak üzere, mesleki örgütlerde aktif rol oynamaktadır.

Belediye, toplumsal kesimlere yönelik danışmanlık hizmeti vererek, onlara zamanı doğru kullanma bilinci aşılamaktadır. Bireylerin yaşadığı sorunlar noktasından hareketle, birey temelinde toplumun sorunlarına çözüm üretme görevini yerine getirmektedir.

Bayrampaşa Belediyesi, bu görevlerinin yanında yardım etme ve gözetme işlevini de yürütmektedir. İhtiyaç sahibi ve yardıma muhtaç vatandaşlar, belediye ekipleri tarafından tespit edilmektedir. Bu vatandaşlara ve ailelerine belediyenin öz kaynakları kullanılarak, imkânlar ölçüsünde kömür, ilaç ve gıda yardımı yapılmaktadır.

Toplumun sorunlarını anket ve yerinde gözlem yöntemleriyle tespit ederek bu sorunlara ortak akılla çözüm üretilmesinin yanında Bayrampaşa Belediyesi, 'yatırıma yönelik' sosyal belediyecilik faaliyetleri de yürütmektedir. Birden çok nedene bağlı olarak toplum içindeki kadınlar ve erkekler sığınma evlerine ihtiyaç duymaktır. Bu doğrultuda erkek ve kadın sığınma evleri inşa edilmektedir. Alım gücü düşük vatandaşların konut ihtiyacını giderebilmek için 'ucuz konut' projeleri geliştirilmektedir. KIPTAŞ'ın ve Mesken Edindirme Müdürlüğü'nün yürüttüğü faaliyetleri, ucuz konut projesini pratiğe dökmeleri açısından birer örnek olarak vermek mümkündür.

Diğer taraftan deprem gerçeği, son dönemlerde yenilenebilir kentler ve kentsel dönüşüm kavramlarını gündeme getirmiştir. Bu bağlamda toplumun yakından ilgilendiği kentsel dönüşümü, belediye önemli gündem maddeleri arasında dâhil etmiştir. Bayrampaşa Belediyesi'nin fikirsel ve pratik düzeyde yürüttüğü kentsel dönüşüm projesi de yatırıma yönelik sosyal belediyecilik içinde kendine önemli bir yer bulabilmektedir.

Bayrampaşa Belediyesi, yukarıda belirtildiği gibi, sosyalleştirme, yönlendirme ve yatırıma yönelik faaliyetler temelinde topluma sosyal belediyecilik bilinci ile hizmet üretmekte ve hizmet vermektedir.

4.2.1.1 Sosyal yardımlar

İlçede bulunan dezavantajlı gruplara (özürlü, yoksul, şehit ailesi) dernek, vakıf ve spor kulüplerine yönelik yardım faaliyetlerinden oluşmaktadır.

Yapılan sosyal yardımları şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

- a) Maddi imkânsızlık içindeki ailelere gıda, giyecek ve kömür yardımı
- b) Afete uğramış ailelere yönelik nakdi ve maddi yardımlar
- c) Özürlülere yönelik ücretsiz rehabilitasyon hizmeti
- d) Yatalak hastalar için evde sağlık hizmeti
- e) Maddi imkânı olmayan ilköğretim öğrencilerine düzenli burs yardımı
- f) Günlük yiyecek ihtiyacını karşılayamayan ailelere sıcak yemek yardımı
- g) Amatör spor kulüplerine saha, servis ve spor malzemeleri
- h) Vakıf ve dernek kurulmasına yardımcı olmak ve bunları desteklemek

4.2.1.2 İstihdam sağlamaya yönelik çalışmalar

Sosyal belediyeciliğin amacı, dezavantajlı gruplara sürekli yardım yapmak olmayıp, dezavantajlı grupları üretim yapabilecek noktaya erdirmektir. Bu bağlamda Bayrampaşa Belediyesi, bünyesinde oluşturduğu İnsan Kaynakları Birimi, Kariyer Merkezi (www.bayrampasakariyer.com) Bayrampaşa Gençlik Merkezi ve Engelliler Rehabilitasyon Merkezi aracılığı ile istihdama yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu birimleri ve hizmetleri ile işverenin aradığı nitelikte personel yetişmesine katkı sağlamaktadır. Kariyer Merkezi ile işverenle iş arayanlar arasında bir köprü olma görevini yerine getirmektedir. Günlük hayatta sıklıkla kullandığımız bir ifade ile belirtmek gerekirse, toplumun çoğunluğunu oluşturan gençlere, “Balık tutmayı öğretmektedir.”

Bayrampaşa Belediyesi'nin İstihdam Projesi Kapsamında:

- a) Gençlere müşteri temsilciliği eğitimi verilmiş ve bunların yüzde 50'si istihdam edilmiştir.
- b) Özürlülere yönelik belirli branşlarda beceri kursları verilmek suretiyle istihdamlarına zemin hazırlanmıştır.
- c) Takım Tezgâhları Sanayici ve İşadamları Derneği (TİAD) ve Otogar gibi Bayrampaşa'da faaliyet gösteren örgüt birlikleriyle protokol imzalanarak, iş garantili mesleki eğitim verilmesi sağlanmıştır.
- d) Kariyer yapmak ve iş gücü alanında tercih edilen nitelikli bireyler olmak isteyen gençlere yönelik dil, muhasebe ve bilgisayar gibi birden çok alanda Bayrampaşa Gençlik Merkezi (BAYGEM) aracılığıyla sertifikalı kurslar düzenlenmiştir.

4.2.1.3 Eğitim ve kültür faaliyetleri

4.2.1.3.1 Eğitim faaliyetleri

Belediyelerin hemşerilerinin yaygın eğitimi destekleyecek şekilde yaygın eğitim noktasında ihtiyaçlarının giderilmesini ve kültürlü bireyler olarak yaşamlarını sürdürmesini sağlamaya yönelik faaliyetleri de sosyal belediyeciliğin önemli kriterlerindedir. Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu ve Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye'de eğitim ve kültür alanındaki önemli aktörlerdir. Söz konusu kurumlar devletin merkezi yapıları vasıtasıyla oluşturulan ve bütün halka aynı eğitim ve öğretim sistemini sunan birimlerdir. 20. yüzyılın son çeyreğinde ve 21. yüzyılın başında ortaya çıkan iki önemli kitle iletişim aracından söz edebiliriz. Bu KİA'lar, televizyon ve internettir. Merkezi olmayan bu yapıları kontrol altına almak oldukça güçtür. TV içerikleri RTÜK aracılığıyla kontrol altında tutulmaya çalışılırken internetteki enformasyonu kontrol altına almak çok kolay gözükmemektedir. Doğru ve yanlış enformasyonu bir arada sunan kitle iletişim araçları toplumda bilgi kirliliğine neden oldukları gibi, toplumun moral değerleri ile çelişen ve çatışan uygulamaları ile öz değerlerinden kopartılmış bir tüketim toplumu inşa etmektedir. Bu konjunktürde yerel

yönetimlere ve yaygın eğitim kurumlarına büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu bağlamda Bayrampaşa Belediyesi, örgün eğitimi desteklemek ve çocuklarla gençlerin ev, okul, televizyon, internet kısır döngüsüne katkı sağlayacak, zihinleri doğru ve yararlı bilgi ile buluşturacak Bilgi Merkezi, Baygem ve Bilim Merkezi projelerini hayata geçirmiştir.

Bayrampaşa Belediyesi bünyesinde kurulan Baygem, Bilgi ve Bilim Merkezi TÜBİTAK'ın düzenlediği bilim yarışmalarında kendilerini ispat etmiş kurumlardır.

4.2.1.3.2 Kültürel faaliyetler

Belediyeçilik anlayışında en önemli gelişmelerden birisi de kültür ve sosyal faaliyetlere verilen değer her geçen gün artarak devam etmesidir. Bayrampaşa Belediyesi, 1994 yılında Hüseyin Bürge'nin göreve başlamasıyla birlikte restorasyon ve altyapı faaliyetlerine yoğunlaşmıştır. 1999-2004 arası fiziksel anlamda şehirleşmenin yaşandığı bir dönem olmuştur. 2004'ten bu yana sosyal belediyeçiliğin her alanda uygulanması ve şehir estetiğinin oluşması için çalışmalar yapılmıştır. Bu noktada Bayrampaşa Belediyesi'nin mümeyyiz vasıflarından birisi de kültürel belediyeçiliği ön plana almış olmasıdır. Kültürel belediyeçilik anlamında gerek yerel, gerek milli gerekse uluslararası birçok projeye imza atılmıştır. Bunlardan öne çıkan bazı projelerden aşağıda bahsedilmektedir:

Balkanlarda Ramazan: 275 binlik ilçe nüfusunun yaklaşık yüzde 40'ını Balkan göçmeni orijinliler oluşturmaktadır. Yüzde 40'lık Balkan nüfusu ve ülkemizin Balkan coğrafyasıyla olan tarihi bağları Bayrampaşa Belediyesi'nin 'Balkanlarda Ramazan Projesi'ni hazırlamasında oldukça etkili olmuştur. Bu proje, devlet yetkilileriyle yapılan istişare ve yardımlar neticesinde 2005 yılından bugüne kadar düzenli bir şekilde her ramazan ayı içerisinde yaklaşık 30 günlük sürede gerçekleştirilmektedir. Balkanlardaki genel ve yerel yöneticilerin Bayrampaşa Belediyesi'nin projesini desteklemeleri ve konuyla ilgili fikirlerini paylaşmaları projenin uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, projenin uygulayıcıları üçüncü kişiler olmayıp, kurum çalışanlarıdır. Projede öne çıkan iki unsur vardır. Birincisi geleneğimizde yer bulan bir sofrayı paylaşma,

ikincisi ise her iki ülkenin kültürel değerlerinin sergilendiği kültür, sanat ve sergi yerleridir. Projenin bütçesi, tanıtım fonu ve sponsorluklarla sağlanmaktadır.

Şekil 4.3: Balkanlarda ramazan faaliyeti

Kaynak: www.balkangunlugu.com

Fetihden Kurtuluşa: 19-29 Mayıs etkinlikleri gençlerimizin tarihle ve İstanbul ile ilgili bilinç düzeylerini arttırmak ve kendi kültür etkinliklerini yapabilmelerini sağlamak amacıyla 2006 yılından bu yana yapılan bir etkinliktir. Bütün faaliyetlerin ana temasını fetih ve kurtuluş oluşturmaktadır. 1453 İstanbul'un Fethi ve 1918 İstanbul'un Kurtuluşu ekseninde gençlerin panel, konferans, tiyatro, sinema, musiki, yarışma sergi vb. gibi faaliyetlere katılımları sağlanmıştır.

Gençtival ve Genç Birleşmiş Milletler: Ülkemizde kültür, sanat faaliyetlerinde öne çıkan, festival şeklinde temerruz etmiştir. Yapılan bu faaliyet, gençlerin eğlenmesi anlamında bir özellik taşımakla birlikte, kalıcı kültürel bir sonuç vermiştir. Bayrampaşa Belediyesi'nin düzenlemiş olduğu Gençtival etkinliğinde, gençleri eğlendirmek için imkânlar sunmanın yanında kültür, sanat ve alanında gelişmelerini sağlayacak etkinlikler yapılmıştır. Amatör grupların sahne aldığı müzik ve folklor yarışmaları, bilgi

yarışmaları spor turnuvaları düzenlenmiştir. Konusunda örnek olan sanatçıların sahne almasına imkân sağlanmıştır. 135 ülkenin gençlerini bir araya getiren Bayrampaşa Belediyesi, gerçekteştirdiği festivalle dünyaya örnek olmuştur. 2 gün süren etkinlikte çevre, tarım alanları, insan hakları ihlalleri, savaşın önlenmesi, nükleer tehditler, küresel ekonomik krizler, Genç BM teşkilatının belirlemiş olduğu sorunlar tartışılarak belirli kararlar alınmış ve bir sonuç bildirgesiyle kamuoyuna sunulmuştur. Ayrıca, karar BM teşkilatına iletilmiştir.

Aylık Kültür Faaliyetleri: Öncelikli olarak çocuklara öncelik verilerek, gençlere ve büyüklere yönelik olarak düzenli kültürel faaliyetler gerçekteştirilmektedir. Bu faaliyetlerin oluşum ve gerçekteştirme sürecinde ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Müftülüğü ve STK'lar ile işbirliği içinde hareket edilmektedir. Bu sayede halkın ve kurumların ihtiyacı olan faaliyetlere öncelik verilmiştir. İstekler doğrultusunda kültürel programlar organize edilmiştir. Sadece belediyeye ait mekânlar ve imkânlar değil, diğer kurum ve kuruluşların da mekânları ve imkânları kullanılmıştır. Tiyatro, konferans, panel, söyleşi, anne eğitimi seminerleri aylık kültürel faaliyetlerin içeriklerini oluşturmuştur.

23 Nisan Çocuk şenliği: Bayrampaşa Belediyesi Türkiye'de bir ilki gerçekteştirerek, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı 10 gün süreyle kutlamaktadır. Bayrampaşa'daki öğrenci sayısını dikkate alan belediye, 23 Nisan etkinliklerini 10 güne yaymıştır. İlköğretim öğrencileri ve aileleri, ücretiz olarak otobüslerle kutlama programının yapılacağı alanlara taşınmaktadır. Her gün bir ya da iki okulun bir araya geldiği kutlamalarda, öğrenciler, kendi etkinliklerini sergilerken, aynı zamanda belediyenin onlar için hazırladığı renkli ve zengin program içeriği ile gönüllerince eğlenme ve çocukluklarını doyasıya yaşama imkânı bulabilmektedirler.

4.2.1.4 Yaşanabilir kentler ve kent estetiği

İnsan, salt ekonomik değerlerle yaşamını ikame ettiren bir varlık değildir. Her şeyden önce insanın ya da bir canlının yaşamını devam ettirebilmesi için oksijene, suya ve gıdaya ihtiyacı vardır. İnsanın yaşamını kolaylaştıran, ona rahat bir nefes aldırın

değerlerin birisi de yaşadığı alandır. Yani bina, sokak, girdiği büyük kültür salonlarıdır. Bu noktada karşımıza yaşanabilir kent ve kent estetiği olgusu çıkmaktadır. Estetik kaygılarla düzenlenmiş şehirler, bireylerin yaşama azmini artıran önemli parametrelerdir. Türkiye’de şehirlerin ekseriyetle konusuna hâkim mimarlar mühendisler eliyle değil de, kasaba müteahhitleri ve kalfalar tarafından inşa edilmesi çarpık kentleşmeyi beraberinde getirmiştir. Çarpık kentleşmeye zemin hazırlayan diğer nedenler arasında, büyük şehirlerin yoğun göçe maruz kalması ve ülkemizde toplu konut yapma kültürünün yeterince gelişmemiş ve geç başlamış olması gösterilebilir.

İnsanların yaşam konforunu arttırabilmek, göz estetiği ile bağdaşmayan çarpık yapılaşmaya son vermek ve depreme dayanıklı toplu konutlar inşa etmek için Bayrampaşa Belediyesi, kentsel dönüşüm kapsamında somut adımlar atmaya başlamıştır. Bu konuda ürettiği projeleri hayata geçirmeye başlayan Bayrampaşa Belediyesi’nin tek başında kentsel dönüşüm projesinin altından kalkması oldukça zordur. Belediye ile birlikte merkezi hükümetin de hem yasal, hem da parasal desteği ile şehrin yenilenmesi, yeniden dizayn edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda yapılan çalışmalar belli yerlerde olumlu sonuçlar vermiştir. Bayrampaşa Yıldırım ve Kocatepe mahallelerinde kentsel yenileme mantığını ön planda tutarak binalar, sokaklar oluşturmaya çalışmaktadır. Büyük ölçekli kentsel dönüşüm modelinin Bayrampaşa’da bugün cezaevi alanında ve çevresinde uygulanması yönünde çalışmalar yapılmaktadır.

4.3 BAYRAMPAŞA BELEDİYESİ’NDE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN GELİŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR DENEME

4.3.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır. Kuram oluşturmayı temel alan, sosyal olguları buldukları ortamda değerlendiren bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek 2005).

Nitel yöntemin seçiminde en önemli neden araştırma probleminin özelliğidir. Araştırma kişilerin sorunlarını, deneyimlerini ve düşüncelerini anlamayı gerektiriyorsa, seçilebilecek yöntemin nitel olması daha fazla önem kazanmaktadır. Araştırmanın amacı, belli bir ortam belli bir süreçteki sosyal olayların incelenmesi olduğundan, çalışmanın aynen yinelenmesi olanaksızdır. Bu nedenle, nitel araştırmalarda her ortam için geçerli kurallar ve standartlar geliştirmek mümkün değildir. Nitel araştırmalarda bütüncül bir bakış açısı vardır. Nitel araştırmalarda üç tip veri toplama tekniği öne çıkmaktadır. Bunlar: 1) Açık ve sınırsız görüşme 2) Dolaysız gözlem 3) Yazılı dokümanların analizi. Bu tip araştırmalarda araç araştırmacıdır. Bu nedenle bu yöntemle araştırma yapacak kişinin hüneri, bilgisi, yeteneği ve titizliği önemlidir. Araştırma, araştırmacının konuya hâkim olması, bakış açısı ve sorumluluğuyla şekillendirilir (Bernard 2000).

“Nitel araştırma bir durumu ilişki bağlantıları içinde anlamaya çalışır (holisticperspective). Bir olayı etkileyen değişkenleri kendisi ortaya çıkarır. Nitel araştırmalarda veriler farklı kaynaklardan elde edilebilir. Veriler gözlem, görüşme ve anket yoluyla toplanır. Zaman alıcı olması dolayısıyla küçük örneklemeler üzerinde çalışılır” (Ergün b.t.). Nitel araştırmada kullanılan görüşme tekniğinin belirleyici özelliği, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarma olmaktadır. Bu nedenle görüşülenlerin, anlam dünyalarını, duygu ve düşüncelerini anlamak, nicel görüşmelerden farklı olarak yüzeysel değil daha derinlemesine bilgi edinmek esastır (Karasar 2009).

Araştırmada *görüşme* yönteminin kullanılmasının sebebi doğru kişiyle konuşma, soruların doğru anlaşılmasının sağlanması, daha samimi ve içten karşılık verileceğine dair inanç ve bu yolla çok daha kapsamlı bilgi sağlanabilmesidir. Görüşme esnasında bireyler kendilerini rahatsız eden ya da paylaşmak istedikleri konulardaki sorulara ayrıntılı yanıtlar verebilmektedir. Görüşme yöntemiyle belki daha az örneğe ulaşılabilir fakat daha sağlıklı sonuçlara ulaşılması sağlanmaktadır. Sorular belediyelerin üst yönetimine ilişkin olup net ve doğru cevaplar alabilmek adına yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma belediyelerde üst düzey yetkililerle ve şu an iktidarda olan Adalet Ve Kalkınma Partisi İstanbul il başkanıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan yetkililerin tanımlayıcı özellikleri tablo4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6: Araştırmaya katılanların tanımlayıcı özellikleri

Adı Soyadı	Görevi	Eğitim Düzeyi	Son Mezun Olduğu Okul	Varsa Son Mezun olduğu Mesleki Bölüm
Mustafa Farsakoğlu	Adalar Belediye Başkanı	Doktora	İstanbul Üniversitesi	
Mustafa Demir	Fatih Belediye Başkanı	Üniversite Lisans	İstanbul Üniversitesi Çapa Dış Hekimliği Fakültesi	
Yakup Bilgin Koçal	Yalova Belediye Başkanı	Üniversite Mezunu	Boğaziçi Üniversitesi	Endüstri Müh.
Murat Aydın	Zeytinburnu Belediye Başkanı	Yüksek Lisans	İstanbul Üniversitesi	Maliye
Ali Kahraman	Bayrampaşa Eski Bld. Bşk. Yrd. – Genel Sekreter	Üniversite	Hukuk Fakültesi	
Aziz Babuscu	AKPARTİ İstanbul İl Başkanı	Üniversite	Marmara Üniversitesi	İktisat

4.3.2 Araştırmanın Bulguları

Araştırmada öncelikle katılımcılara “*sosyal belediyecilikten ne anlıyorsunuz*” sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların verdikleri yanıtlar incelendiğinde öne iki görüş çıkmıştır. “Toplumun her kesiminin temel kamusal hizmetlere erişimini sağlamak amacıyla kamu hizmetlerini sosyal amaçlara kanalize etmek” ve “Toplumun yaşam kalitesini yükseltmek”. Bunlara ek olarak AKPARTİ İstanbul İl Başkanı şu cümleleri ilave etmiştir. Sosyal belediyeciliği sosyal devlet olmanın bir gereği sayıyoruz. Bu konuda acil dertlere çare olmakla uzun vadeli köklü çözümleri bir arada düşünüyoruz.”

Alınan yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların sosyal belediyecilik anlayışlarının birbirlerine benzer doğrultularda olduğu söylenebilir.

Araştırmada katılımcılara ikinci olarak “*halkın sosyal belediyecilikte en fazla öne çıkan hizmet beklentileri nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir.

Alınan yanıtlar incelendiğinde; Adalar Belediye başkanı dışında kalan tüm katılımcıların yanıtı “aynı ve nakdi yardım” olmuştur. Adalar Belediye başkanı ise “Temizlik, Düzen..vb..)” yanıtını vermiştir. Alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; halkın sosyal belediyelerden sosyal hizmetlerden ziyade sosyal yardım beklediği görülmüştür. Oysa sosyal yardımların geçici, hizmetlerin kalıcı olduğu göz önüne alındığında halkın bu konuda yanlış beklentiler içerisinde olduğu söylenebilir. Ancak günümüzdeki yaşam koşullarının zorluğu değerlendirildiğinde halkın sosyal hizmetlerden ziyade sosyal yardıma gereksinim duyduğu da söylenebilir.

Araştırmada katılımcılara “*sizce sosyal belediyeciliğin yatırım öncelikleri neler olmalıdır?*” sorusu yöneltilmiştir. Alınan yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların farklı yanıtlar verdiği görülmüştür. Buna göre; katılımcılardan 1’i eğitim, 2’si kültür sanat, 1’i konut, 1’i aynı ve nakdi yardım, 1’i si de diğer yanıtını vermiştir. Alınan yanıtlar değerlendirildiğinde her yetkilinin kendi bölgesinde yaşayan halkın özellikleri ve beklentilerinin farklılaştığı, bunun da yetkililerin yanıtlarına yansıdığı düşünülmektedir. Ayrıca alınan yanıtlardaki farklılığın yetkililerin kişisel görüş ve tecrübelerinden dolayı da farklılaştığı düşünülmektedir.

Araştırmada katılımcılara “Sosyal faaliyetlerinizi gerçekleştirirken en çok sorunu kim yaratır?” sorusu yöneltilmiş alınan yanıtlar incelendiğinde yetkililer en çok sorunu STK’ların ve vatandaşların yarattığını ifade etmişlerdir. Buradan vatandaşlar ve belediye arasında bir iletişim sorunu olduğu, vatandaşın alacağı sosyal hizmet konusunda ne için belediyeye sorun çıkarttığı tartışma konusudur. Ayrıca STK’larda toplumu yansıtan ve sözcülük yapan kurumlar olarak belediyelerle yeteri düzeyde işbirliği yapamadığı bu konuda da bir iletişim sorunu olduğu ve bu iletişimsizliğin uygulayıcılar açısından sorun yarattığı ifade edilebilir.

Araştırmada katılımcılara “sosyal belediyecilik hizmetlerinin yasal darboğazları konusunda en temel sorun nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya alınan yanıtlardaki açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

Adalar Belediye Başkanı:“Yapılan Gereksiz Harcamalar başta olmak üzere yapılacak işlerin maliyet hesaplamalarının çok yüksek ve haksız kazanç için yüksek tutulmasıdır.”

Fatih Belediye Başkanı:“Belediyecilik hizmetlerimiz konusunda görev ve yetkilerimiz yasayla belirlendiği ve biz de Fatih Belediyesi olarak bu çerçevenin dışında bir hizmet yapmadığımız için yasal darboğaz söz konusu değildir.”

Yalova Belediye Başkanı:“Sosyal Belediyecilik Hizmetlerine ilişkin hizmet satın alma prosedürleri”

Zeytinburnu Belediye Başkanı:“Mevzuat (vicdanla mevzuat arasında kalmak)”

Türk Alman Üniversitesi Genel Sekreteri: “5215 ve 5393 sayılı kanunlar Sosyal Belediyeciliğin önünü açmış ve Belediyelerin sosyal hizmet üretmesine önemli imkanlar sağlamıştır. Bununla beraber Sosyal Belediyeciliğin bir standardı oluşturulamamıştır. Halkın talepleri idarelerin uygulama planlamasında önemli bir yer tutmaktadır. Yani Belediyeler Sosyal belediyecilik planlamasında Popülist bir yaklaşım sergilemekte ve halkın anlık ihtiyaç ve taleplerini yerine getirmektedir. Belediyelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlayacak bir bütçe imkanı ihdas edilememiştir.”

Alınan yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların çoğunluğu yasal prosedürlerin uygulanma esnasında bazı sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Buradaki temel sorun, yasal mevzuatın tam anlamıyla anlaşılabilmesi veya bazı konularda eksik kalması, yöneticilerin kendi kişisel yeterlilik düzeyleri ve sosyal belediyeciliğin yerleşmiş bir standardının olmaması olduğu söylenebilir.

Araştırmada katılımcılara “*Sizce sosyal belediyecilik konusunda kimlerle işbirliği sağlanamaz? Neden?*” sorusu yöneltilmiştir. Bu konuda da yetkililerin çoğunluğu üniversite, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve yerel halkla işbirliği içerisinde daha olumlu sonuçların alınacağı, tamamıyla işbirliğinin yapılmasının gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında; belediye kendi yürütmelidir, çünkü “Ülkemiz de henüz kurumların işbirliği halinde çalışmasına imkân sağlayacak kalite insan kaynağı mevcut değildir” yanıtı da alınmıştır.

Alınan yanıtlar incelendiğinde; yetkililerin işbirliği içerisinde daha iyi ve olumlu sosyal belediyecilik hizmetlerinin sunulabileceklerinin farkında oldukları söylenebilir. Ancak uygulamada bunu tam anlamıyla gerçekleştiremedikleri de gözlenmektedir.

Araştırmada “*sosyal belediyecilik hizmetlerinizde işbirliği içerisinde bulunduğunuz kurum ve STK’lar var mıdır? (lütfen belirtiniz)*” sorusu yöneltilmiştir. Aşağıdaki yanıtlar alınmıştır:

Adalar Belediye Başkanı: “Dünyadaki birçok ilçe ile kardeş belediye olmak. Sonrasında kendi Misyonunuz doğrultusunda hedef belirleyip o kurumlarla işbirliği olunabilir.”

Fatih Belediye Başkanı: “İster yönetim merkezi Fatih olsun, ister olmasın bizimle ortak zeminde buluşan her türlü STK ile işbirliği yapıyoruz. Özellikle yöre dernekleri, vakıflarla işbirliklerimiz artarak sürmektedir. Fatih’te tüm Türkiye’den yöre dernekleri mevcuttur. Bu derneklerin tüm özel gün ve kutlamalarında, bir araya gelir, fikir alışverişi yapar, işbirliği zeminleri oluştururuz.

Aslında biz, Fatih’in ülkemizin STK merkezi olmasının da ilçemizin en büyük şanslarından biri olduğunu düşünüyoruz. İstanbul’un merkezi olan Fatih, ulaşım kolaylığı nedeniyle olsun, İstanbul’un idari merkezi olması hasebiyle olsun; gerek ticari ve kültürel merkezi olması, gerekse Anadolu’nun bir hülasesi olması nedeniyle olsun, toplam 1221 dernek, vakıf ve odaya ev sahipliği yapmaktadır. Bu dernekler Fatih’in

gücüne güç katıyor; Fatih'in bin bir renkten oluşan mozaiğini bir zamk gibi bir arada tutuyor. Fatih Belediyesi olarak biz bu işbirliğinden besleniyor ve aldığımız geri bildirimleri hizmetlerimizi organize etmede kullanıyoruz.”

Yalova Belediye Başkanı:

- f) “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
- g) Kültür ve Sanat Vakıfları
- h) Sosyal Politikalar ve Aile Bakanlığı İl Müdürlüğü
- i) İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü”

Zeytinburnu Belediye Başkanı:“Çok aktif, kurumsal anlamda herhangi bir işbirliği mevcut değil günlük spesifik, kişilere dayalı karşılıklı görüşmeler olmaktadır.”

Türk Alman Üniversitesi Genel Sekreteri: “Sosyal Belediyecilikte, Kaymakamlık, İstanbul büyükşehir Belediye Başkanlığı, Bayrampaşa Vakfı, Eğitim Kurumları (ilk, orta), STK'lar ile işbirliği içerisinde çalışılmaktadır.”

AKPARTİ İstanbul İl Başkanı: “Biz yapılacak işin veya hizmetin niteliğine göre o alanda tebarüz etmiş bütün STK ve kurumlarla diyaloga geçiyoruz. Bu açıdan özel olarak isim zikretmek hem eksik hem yanlış olur.”

Alınan yanıtlar incelendiğinde; farklı yanıtlar alındığı gözlenmektedir. Yapılan sosyal belediyecilik uygulamalarındaki farklılıkların, alınan yanıtlara ve işbirliği yapılan STK'lardaki farklılaşmalara neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada katılımcılara “*Belediyenizin size göre başarılı olduğu alanları başarı düzeyine göre önem sırasına göre sıralayınız.*”Sorusu yöneltilmiş, aşağıdaki yanıtlar alınmıştır:

Adalar Belediye Başkanı:

- a) Sosyal Belediyecilik ile ilgili projeler
- b) İmar ve şehircilik hizmetleri
- c) İşsizliğin çözümü ve istihdam yaratılması
- d) Çevre ve temizlik hizmetleri
- e) Yeni gelir kaynakları yaratılması
- f) Yol, köprü, cadde bakımı gibi üst yapı hizmetleri
- g) Su ve kanalizasyon altyapısı

Fatih Belediye Başkanı:

- a) Çevre ve temizlik hizmetleri
- b) Sosyal Belediyecilik ile ilgili projeler
- c) İmar ve şehircilik hizmetleri
- d) İşsizliğin çözümü ve istihdam yaratılması

Yalova Belediye Başkanı:

- a) İmar ve şehircilik hizmetleri
- b) Sosyal Belediyecilik ile ilgili projeler
- c) Su ve kanalizasyon altyapısı
- d) Yol, köprü, cadde bakımı gibi üst yapı hizmetleri
- e) Çevre ve temizlik hizmetleri
- f) Yeni gelir kaynakları yaratılması
- g) İşsizliğin çözümü ve istihdam yaratılması

Zeytinburnu Belediye Başkanı:

- a) Yol, köprü, cadde bakımı gibi üst yapı hizmetleri
- b) Sosyal Belediyecilik ile ilgili projeler
- c) Çevre ve temizlik hizmetleri
- d) İmar ve şehircilik hizmetleri

Türk Alman Üniversitesi Genel Sekreteri:

- a) Sosyal Belediyecilik ile ilgili projeler
- b) İmar ve şehircilik hizmetleri
- c) İşsizliğin çözümü ve istihdam yaratılması
- d) Çevre ve temizlik hizmetleri
- e) Yol, köprü, cadde bakımı gibi üst yapı hizmetleri
- f) Yeni gelir kaynakları yaratılması
- g) Su ve kanalizasyon altyapısı

Alınan yanıtlar incelendiğinde yetkililerin verdikleri yanıtlardan bir genellemeye gitmek olanaksız görülmektedir. Hizmet verilen bölgedeki beklenti ve önceliklere göre yetkililerin ağırlık verdiği sosyal belediyecilik uygulamalarının farklılaştığı, bu durumda yetkililerin başarılı buldukları uygulamalara yansıdığı düşünülmektedir.

Araştırmada katılımcılara “*Sosyal belediyecilik hizmetlerini sunma konusunda belirli kriterleriniz var mıdır? (yoksulluk düzeyi, dezavantajlılık durumu, vb)*” sorusu yöneltilmiştir. Alınan yanıtlara aşağıda yer verilmiştir:

Adalar Belediye Başkanı: “Bağlı bulunduğunuz yöredeki standartlar belki bir yada birkaç tane kriter belirliyor.”

Fatih Belediye Başkanı:“Fatih Belediyesi olarak, tüm Fatihlilerin hizmete eşit olarak ulaşmasını isteriz. Ancak elbette ki, toplumun bazı kesimlerinin hizmete ulaşmada öncelikli olması, yani pozitif ayrımcılık yapılması yanlış değildir. Engelliler, yaşlılar, düşükünler, yoksullar, çocuklar ve kadınlar bizim anlayışımıza göre önceliklidir.

Bu konuda kimseye haksızlık yapmamak için verdiğimiz hizmetlerin kimlere ulaştığını ve/veya ulaşp ulaşmadığını kontrol ediyoruz. Yardım için belediyeye ulaşan vatandaşlarımızın hangi yardımları aldığını Kent Bilgi Sistemimiz üzerinden kontrol ediyoruz. Örneğin, erzak yardımı alıyorsa, diğer vatandaşlarımıza haksızlık yapmamak için altı aydan önce yardım veremiyoruz. Gezilerimize daha katılmışsa bir başka Fatihliye haksızlık yapmamak için kaydını almıyoruz”.

Yalova Belediye Başkanı:

- a) Dezavantajlı Toplumsal kesimlere öncelik verme
- b) Kenar Mahallelere öncelik verme
- c) Kentlilik bilincini artırıcı faaliyetlere ağırlık verme.

Zeytinburnu Belediye Başkanı:“Ailedeki kişi sayısı, gelir durumu, konut durumu, hastalık durumu”

Türk Alman Üniversitesi Genel Sekreteri:Sosyal Belediyecilik hizmetlerinde son 4 yıl içerisinde, gerek yardım gerekse istihdam, ve gerekse eğitim- kültür gibi hizmet sunumlarında bir kriter belirlenmiştir. Yardım da öncelikli olarak yoksulun tanımı ve kriteri belirlenmiş ve bütün yardımlarda buna göre gerçekleştirilmiştir. İstihdama yönelik hizmetlerde yine yoksul kişiler tercih edilmektedir. Yukarıda belirtilen kriterler göz önüne alınmaktadır. Bunun yanında engelli, şehit yakını ve benzeri dezavantajlı gruplara öncelik verilmektedir. Eğitim – Kültürde öncelik sırası çocuklarımız ve öğrencilerdir.”

AKPARTİ İstanbul İl Başkanı:“Bu konuda hizmetleri kısa ve uzun vadeli olarak ikiye ayırıyoruz. Bir insan açsa, hastaysa, bakacak kimsesi yoksa ısınamıyorsa, o anda uzun vadeli düşünemezsiniz. O derde hemen çare bulmanız gerekir. Orta ve uzun vadeli sosyal hizmetler için ise öncelikle o hizmetin yokluğunun en çok hissedildiği yerleri öne alıyoruz.”

Alınan yanıtlar incelendiğinde; uygulamalarda vatandaşa eşit davranılmaya çalışılsa da risk grubu olarak tanımlayabileceğimiz, yaşlı, yoksul, engellilere öncelik verildiği anlaşılmaktadır.

Katılımcılara “*Kurumunuzun sosyal belediyeciliğe bakış açısını kısaca açıklar mısınız?*” sorusu yöneltilmiştir. Aşağıdaki yanıtlar alınmıştır:

Adalar belediye başkanı: “Kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca hizmet etmek.”

Fatih Belediye Başkanı: “Osmanlı vakıf sisteminin mirasçısı Fatih’te, insanlarımızın yaşam koşullarını iyileştirmek için imkânlarımızı en verimli olacak şekilde kullanmaya çalışıyoruz. Örneğin, Fatih Sultan Mehmet’in vakfiyesini yaşatmak için her gün 2500 yoksul vatandaşımıza aşevimizden sıcak yemek çıkartıyor ve evlerine ulaştırıyoruz. Fatih gibi bir yerde yaşayınca ve yerel yönetici olunca, halkımıza alıştıkları bu medeniyet ve yönetim anlayışından daha aşağıda bir hizmet veremeyiz. Hizmet anlayışımızın temelini bu düşünce oluşturmaktadır ve biz, Fatih’in emanetinde, yoksulluğun olmadığı, herkesin hizmetlere eşit ulaşabildiği bir Fatih hayal ediyor ve bu amaç doğrultusunda hizmet üretiyoruz.”

Yalova Belediye Başkanı: “Hemşehrilerimizin yerel ve ortak nitelikteki ihtiyaçlarını en uygun yöntemlerle ve standart bir biçimde karşılayarak; şehrimizin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunmak. Hemşehri Hukukunu esas alan bir anlayışla kentsel gelişmeye öncülük ederek; gelecek nesillerimizin en temel hakkı ve yaşamsal ihtiyacı olan “Sürdürülebilir Kent”i inşa etmek“

Zeytinburnu Belediye Başkanı:“İnsanı yaşat ki devlet yaşasın”

Türk Alman Üniversitesi Genel Sekreteri:“Kurumumuz Sosyal Belediyecilikte, halkın önceliğini göz ardı etmeksizin kendi planlamasını yaparak geleceğin Bayrampaşa’sını inşa edecek adımlar atmayı hedeflemiştir. Bunun için eğitim- kültür, istihdam ve kentsel dönüşümü önceleyen ve fakir- fukaranın yanında olan bir belediyecilik faaliyetinde bulunmuştur.”

AKPARTİ İstanbul İl Başkanı: “Biz sosyal belediyeciliğe 1-sosyal devlet olmanın gerekliliği,2- insan odaklı olmanın önceliği ve 3- medeniyet merkezli olmanın manevi dinamikleri çerçevesinde bakıyoruz”.

Alınan yanıtlar incelendiğinde; yetkililerin insan odaklı bir sosyal belediyecilik anlayışına sahip oldukları, her yetkilinin görev yaptığı bölgenin özelliklerine ve önceliklerine göre sosyal belediyecilik anlayışının şekillendiği, bunun da alınan yanıtlara yansıdığı ifade edilebilir.

4.3.3 Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Araştırmada yapılan mülakatlar sonucunda; sosyal belediyecilik uygulamalarının belediyeden belediyeye farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Belediyelerin hizmet verdikleri bölgenin özellikleri, vatandaşların beklentileri ve ihtiyaçları farklılaştığından dolayı, belediyelerin uygulamaları da farklılık göstermektedir. Vatandaş için yapılan sosyal uygulamalarda en çok sorunun da vatandaşlardan ve vatandaşların temsilcileri durumunda olan STK’lardan çıktığı yetkililerin ifadelerinden ortaya çıkmıştır. Bu noktada belediyeler ile vatandaşlar arasında bir iletişim sorununun olduğu anlaşılmaktadır. Hizmet veren ve alan arasındaki sorunun çözülmesi için belediyenin hizmetlerini vatandaşlara ve STK’lara anlatması gerekmektedir. Bunun için mahalle muhtarlıklarından destek alınabilir. Böylelikle daha iyi sosyal uygulama ve hizmetler vatandaşlara sorunsuz bir şekilde aktarılabilir.

Etkin sosyal belediyecilik uygulamaları için diğer belediyelerin başarılı uygulamaları incelenmeli ve geliştirilerek uygulamaya geçirilmelidir. Yapılan mülakatlarda her belediyenin kendini başarılı bulduğu uygulamaların farklılık göstermesi, her belediyeden örnek alınacak çalışmaların olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada belediyelerin dezavantajlı gruplarına pozitif ayrımcılık yaparak hizmetlerini sunmaya çalıştıkları belirlenmiştir. Elbette ki toplumda yer alan tüm bireyler toplumun bir parçasıdır, ancak bazı özelliklerinden dolayı normal bireylerden ayrılan bu bireylere pozitif ayrımcılık yapılarak dezavantajlı durumlarının giderilmesi olumlu bir uygulama olarak değerlendirilmekte ve bu hizmetlerin devam etmesi sosyal belediyecilik uygulamaları açısından önemli görölmektedir.

Ayrıca; belediyelerin sosyal belediyecilik hizmetlerini sunarlarken, işbirliği yapmalarının başarılı uygulamalarında yatan temel etmenlerden birinin olduğunun farkında oldukları belirlenmiştir. Ancak ölkemizde maalesef, STK'lar, üniversiteler, özel sektör ile belediyeler arasında etkin bir iletişimin sağlanamadığı gözlenmektedir. Başarılı sosyal belediyecilik uygulamaları için bu kurum ve kuruluşlarla işbirliğinin etkin hale getirilmesi gerekmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERMELER

Sosyal belediyeciliğin bir yasal dayanağı, bir de pratik uygulaması olmak üzere iki ayağı vardır. Yasa ile ciddi anlamda hızlı bir şekilde düzeltme ya da düzenleme yapılmış olmasına rağmen, uygulama daha sıradan ve yavaş bir hal almış olabilir. Sosyal belediyecilik üzerinden konuyu değerlendirdiğimizde 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu genel anlamıyla bir sosyal belediyecilik tanımı yapmaz. Fakat belediyenin görev ve yetkilerini, belediye meclisinin yetkilerini, belediye başkanının yetkilerini düzenlerken bu düzenlemeler içerisinde sosyal belediyeciliği çağrıştıracak birçok faaliyetten bahseder. Eğitim ve öğretime yönelik faaliyetler, kültürel faaliyetler, imara yönelik faaliyetler gibi birçok düzenleme kanunda mevcuttur. Sosyal belediyecilik birçok hizmeti kapsadığından dolayı yapılan yasal düzenlemeler yeterli değildir.

Dünyanın geldiği bu noktada sosyal belediyeciliğin, ana hatlarıyla gerek sosyal devlet kavramının anayasadaki düzenlenmesinden başlamak üzere anayasada, genel yasa ve özel yasa hükmündeki belediye yasalarında, sosyal belediyeciliğin insanlara hizmet sunumunu net ifade etmesi ve hizmetin çerçevesini çizmesi gerekmektedir. Her ne kadar Bayrampaşa Belediyesi'nde sosyal belediyecilik anlamında ideale yakın bir sosyal belediyecilik faaliyeti yürütülüyorsa da, Türkiye'de belediyelerin sosyal belediyecilik anlamında yaptığı ön plana çıkan faaliyet belki de sosyal yardım faaliyetidir. Bunun dışında sosyal hizmetler, eğitim ve kültürle ilgili farklı uygulamalar bulunsa da ağırlık maalesef sosyal yardımlarda kalmaktadır.

Yeni Anayasa hazırlıklarının devam ettiği bu süreçte sosyal belediyecilik faaliyetlerinin ana hatlarıyla yasalarda belirlenmesi gerekliliği düşüncemize binaen mevcut Anayasada talep ettiğimiz yasal düzenlemelere, katkı sunmak amacıyla öneri taslak metinlerini, mevcut hali ve değişiklik taleplerimizle birlikte sunuyorum.

ANAYASA ÖNERİLERİMİZ :

MADDE 2.– Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Madde 2 ile ilgili öneri taslak metin

MADDE 2.– Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik, sosyal ve bir hukuk Devletidir.

MADDE 42.– Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 9/2/2008-5735/2 md. Bu fıkra Anayasa Mahkemesinin 5/6/2008 tarih ve E.2008/16, K.2008/116 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir [(Resmî Gazete, 22 Ekim 2008, Sayı 27032]). ()*

Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır.

Madde 42 ile ilgili öneri taslak metin

MADDE 42.– Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 9/2/2008-5735/2 md. Bu fıkra Anayasa Mahkemesinin 5/6/2008 tarih ve E.2008/16, K.2008/116 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir [(Resmî Gazete, 22 Ekim 2008, Sayı 27032)]. (*)

Devlet Kurumları ve Yerel Yönetimler, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası andlaşma hükümleri saklıdır.

"Kanunda açıkça yazılı olmayan herhangi bir sebeple kimse yükseköğrenim hakkını kullanmaktan mahrum edilemez. Bu hakkın kullanımının sınırları kanunla belirlenir."

*MADDE 59.– Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.
Devlet başarılı sporcuyla korur.*

Madde 59 ile ilgili öneri taslak metin

MADDE 59.– Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun okulların öncülüğünde kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyla korur.

*MADDE 61.– Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.
Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.
Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.
Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.
Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur*

Madde 61 ile ilgili öneri taslak metin

MADDE 61.– Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.

Devlet, engellilerin korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.

Doğal Afete uğramış vatandaşların her türlü bakım, iaşe ve barınma ihtiyaçlarını karşılar.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.

Yukarıda belirtilen hizmet ve görevleri kanuni düzenlemelerle yerel yönetimler eli ile yerine getirir.

XII. Sanatın ve sanatçının korunması

MADDE 64.– Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır.

Madde 64 ile ilgili öneri taslak metin

XII. Kültür ve Sanatın korunması ve geliştirilmesi

MADDE 64.– Devlet kurumları ve Yerel Yönetimler, toplumda kültür ve sanatın gelişmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gerekli tedbirleri alır ve çalışmaları yapar.

MADDE 127.– Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Madde 127 ile ilgili öneri taslak metin

MADDE 127.– Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Mahalli ihtiyaçların giderilmesi ve hizmetin vatandaşa sunumu açısından asıl olan görev ve yetkinin yerel yönetimlerde olmasıdır.

Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

5393 sayılı yasa, 2005 yılında TBMM’de kabul edildikten sonra buna paralel olarak 2464 sayılı belediye gelirleri kanununda bir düzenleme yapılacağı söylenmiş ve bu düzenlemeye yönelik olarak konu meclise sevk edilmiştir. Fakat sonrasında kanun, bir türlü kanun çalışması ithamına erdirilip yasalaşan bir hal almamıştır. Bunun sonucunda da 2005 yılında yaklaşık yüzde 30 oranında hizmet ve faaliyet etme sorumluluğu artan belediyeler, gelir anlamında ise 2005 yılında ortaya çıkan krizle birlikte yüzde 40’lara yakın bir gerileme kaydetmiştir. Bu durum, sosyal belediyecilik hizmetleri bir yana, gerçek anlamda rutin hizmetlerini bile yerine getiremeyecek bir noktaya taşımıştır belediyeleri. 2005 yılında yaşanan global ölçekteki ekonomik kriz, bir anlamda en çok belediyeleri etkilemiştir. Çünkü halkın krize bağlı olarak belediyeye olan vergi vb. gibi yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde, belediye, devlet gibi halka cebri icra metoduyla alacaklarını tahsil imkânını pek kendinde görememiştir. Halkla doğrudan iç içe olan bir kurumun gidip de halkın evinde icra takibi yapması, belediyelerin cesaret edeceği bir yöntem olmaktan oldukça uzaktır. Bu nedenle belediyeler sosyal devlet ve sosyal belediye anlamında gelebilecekleri yerin biraz uzağında kalkmışlardır.

Bayrampaşa özelinde konuyu değerlendirdiğimizde Bayrampaşa Belediyesi, 2007-2008 yılına kadar bütçeyle hizmet üreten bir kurum olduğu için bu geleneği küresel krizden sonrada değiştirmemiş ve artan bir ivmeyle sosyal belediye ve diğer hizmetlerini devam ettirmiştir. Azalan gelirine rağmen, verdiği hizmeti azaltmaması belediyenin bir borç

içerisine girmesini de beraberinde getirmiştir. Belediyenin borçlanması, önceden programlanan projelerin hayata geçirilmesini geciktirmiştir.

Burada sosyal belediyecilik anlamında Bayrampaşa Belediyesi'nden yola çıkarak bir önermede bulunmak gerekirse, belediyelerin öncelikle sosyal belediyecilik kavramı üzerinde ortak bir düzlemde buluşmaları gerekir. Özellikle büyük kentlerdeki il belediyeleri ile büyük şehir belediyelerinin, ilçe belediyelerinde bu konuda bir önerme ortaya çıkarması lazımdır ki insanlar iki komşu ilçe arasındaki uygulamalardan dolayı kendi belediyelerinde ciddi bir sıkıntı yaşamassın. Bunun yanında kaymakamlıklarda, valiliklerde olduğu gibi oluşturulmuş bir sistematik belediyecilik üzerinden hizmet üretilmesinin sağlanması gerekir. Bu da belediyelerin kaynak israfının önüne geçecek ve vatandaşa sosyal hizmet sunulmasında kaliteyi artıracaktır. Bunun sağlanabilmesi için de bu konu üzerinde özellikle üniversitelerin belediyelerle ciddi iş birliği yapmasının önünün açılması uygun olacaktır. Ayrıca sosyal belediyecilik, sadece belediyelerin kendi başına yapabildikleri bir hizmet türü değildir. Bunun yönetim anlamında partnerlere ihtiyacı vardır. Öncelikle STK, üniversiteler ve kamu kuruluşları vakıf dernek gibi kurumlarla birlikte bu projeleri gerçekleştirmesi belediyelerin hizmet kalitesini yükselteceği gibi, halkın taleplerine doğru hizmetler üretmesinin önünü açacaktır.

Bunlara ek olarak bir yönetim anlayışının oluşturulmasıyla birlikte Türkiye'de sosyal belediye anlamında ciddi bir mesafe kat edileceğini düşünüyoruz. Bayrampaşa örneğinde, bu yönetim anlayışının ideal olmasa da ideale yakın uygulandığını görmekteyiz. Eğitimde İl Milli Eğitim Müdürlüğü, STK, Kaymakamlıklar gibi birimlerle yapılan iş birliği, yardımlarda İ.B.B kaymakamlık sosyal yardımlaşma vakfı ve Bayrampaşa'da yardım yapan STK'larla bir entegre çalışma yapılması yardımların hak eden insanlara ulaşmasını sağlayacaktır. Buna benzer iş birliklerinin arttırılarak devam ettirilmesi halinde Türkiye'de sosyal belediyecilik daha güçlü bir hal alacaktır.

Belediyelere ayrılan genel bütçedeki oran yüzde1 civarında arttırılırsa belediyelerin özellikle eğitim kültür alanındaki sorumluluklarını yerine getirmesi daha kolay hale gelecektir. Bu sorumlulukların yanında kent estetiği ve kentsel dönüşüm meselesi de

vardır. Ancak kentsel dönüşüm projesi belediyelerin tek başına altından kalkacağı bir yük değildir. Merkezi hükümetin, yerel yönetimlerle birlikte hareket ederek kentsel dönüşüm projesini desteklemesi, sürecin daha hızlı ve daha çabuk sonuçlandırılmasını sağlayacaktır. Diğer taraftan, bütün belediyelerin sosyal belediyeçilik kavramından ne anladığının netlik kazanması gerekmektedir. Kavramın algısı zihinlerde netleşirse, sosyal belediyeçilik üzerine ortak projeler geliştirebilmenin önü açılacaktır. Bu noktada belediyelerle birlikte, merkezi hükümete, üniversitelere, STK'lara önemli sorumluluklar düşmektedir. Bugün sosyal belediyeçilik kavramı, kitaplarda salt bir teori olarak yer almaktadır. Akademik çevrelerin sosyal belediyeçiliği, belediyelerin daha iyi anlayacağı ve kavrayacağı bir düzeye indirgemeleri için pratiğe dökülmesinde olumlu sonuçları beraberinde getirecektir. Anlam bütünlüğünün sağlanması, vatandaşların ve belediyelerin zihinlerinde sosyal belediyeçilik kavramının sınırlarını belirleyecektir.

Nüfusun genç ya da yaşlı olması gibi faktörler, sosyal belediye hizmetlerinde önemli etkenlerden birisidir. Kadıköy'de sosyal belediye dediğimizde genelde yaşlılar evi, onlara yönelik hizmetler, ilk akla gelirken Bayrampaşa'da sosyal belediye kapsamında farklı kültürlerin harmanlanması ve onlara yönelik hizmetler ön plana çıkmaktadır.

Her belediyenin hizmet verdiği alanın coğrafi koşulları, yaşayan halkın demografik özellikleri ve sosyal özellikleri farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar bölgenin ve halkın belediyeden beklediği hizmetlere yansımaktadır. Bunun için belediyelerin öncelikle bölgesinin ve yaşayan halkın özelliklerini belirlemesi ve beklentiler göz önüne alınarak, risk gruplarına öncelik tanıdıktan sonra tüm vatandaşlara eşit şekilde hizmetlerini ulaştırmaları, etkin bir sosyal belediyeçilik hizmetlerinin anahtarı olmalıdır.

Kurumlar arası entegrasyon sağlanarak, dezavantajlı grupların belirlenmesi ve bu gruplara sosyal yardım ve hizmetlerin öncelikli olarak sağlanmalıdır.

Sosyal yardım yapılan bireylerle iletişim kesilmemeli, bireyin sosyal yardıma muhtaçlık durumu ortadan kalksa da psikolojik olarak desteklenmelidir. Örneğin; depresyon, sel vb. gibi bir felakete karşılaşmış bireye öncelikle temel ihtiyaç olan gıda yardımı yapılmalı, ardından psikolojik yardımla destekleyerek iş bulmaya yönlendirilmelidir. Sonrasında

bulunan işte birey çalışmıyorsa yapılan yardım sonlandırılmalıdır. Yoksa bir şekilde felakete uğrayan veya 'fakirim' diye el açan bir kişi, bir süre sonra üretmeyen, aile bireylerini de kendisi gibi başkalarından yardım almaya yönlendirmektedir. Bu durum sosyal belediyecilik ve sosyal devlet anlayışının dışındadır. Kimlere ne ölçüde, ne kadar süre ile yardım yapılmalı? Bunun analizi titiz bir çalışma ile dikkatlice yapılmalıdır. Aksi taktirde yardıma ihtiyacı olmayan birine yardım yapılarak, o kişinin başkalarının hakkını gasp etmesine zemin hazırlanır. Diğer bir husus, yapılan yardımın süresi ile ilgilidir. Yardım, sürekli hale getirilmemeli sadece yardıma ihtiyaç duyulan zaman dilimlerinde yapılmalıdır. Bu yapılmadığında, hazırda alıştırılan bireylerin geleceği olumsuz yönde etkilenebilir. Üretmeyen ve sadece yardımlarla geçimini ikame ettiren bireylerin bir süre sonra bunu güçlü alışkanlığa dönüştürmesi riski vardır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Al, H., 2007 “*Türk yerel yönetimlerinin yeniden inşası*”, *dönüşüm sürecindeki Türkiye aktörler, alanlar*. Sorunlar içinde. Davut Dursun, Burhanettin Duran ve Hamza Al (Ed.), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bernard H. R., 2000. *Socialresearchmethods: Qualitativeandquantitativeapproaches*. California: Sage Publications
- Buğra, A., 2008. *Kapitalizm, yoksulluk ve Türkiye 'de sosyal politika*. İstanbul: İletişim.
- Çelik, A., 2007. “Refah devletinde kriz ve yeniden yapılanma”. *Dr. Abdulhalim Çelik, Sosyal Siyaset Konferansları*.50.kitap, 301-320.
- Doğan, A. E., 2007. *Eğreti kamusalılık, Kayseri örneğinde İslamcı belediyeçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Es, M., 2007. *Kent Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Plato Danışmanlık Eğitim A.Ş.
- Fişek, G., 2007. *Sosyal hizmet ve sosyal yardımların sosyal politika araçları içerisindeki yeri “genel’i” “yerel’e” indirmek*.Berrin Ceylan- Ataman, (Haz.) Cahit Talas Anısına: Güncel Sosyal Politika Tartışmaları, Ankara: Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Göze, A., 1995. *Sosyal devlet sistemi*.İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Gül, H. ve Aktel, M. 2004. “*Tarihsel Bir Bakış Açısıyla Kamu ve Yerel Yönetimler Reformu*”, *Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı*. Biga/ Çanakkale.
- Güzel A. ve Okur A. R., 2002. *Sosyal güvenlik. Hukuku*. 8. B., İstanbul: Beta Yayınları.
- Harvey, D., 1999. *Postmodernliğin durumu*. Sungur Savran (Çev.), İstanbul: Metis.
- Karasar, N., 2009. *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özdemir, S., 2004. *Refah devleti ve üstlendiği temel görevler üzerine bir inceleme*. Ab-Türkiye & Endüstri İlişkileri, Alpay Hekimler (Ed.), İstanbul: Beta Yayınları.
- Özdemir, S., 2007. *Küreselleşme sürecinde refah devleti*.İstanbul: Entegre Matbaacılık Anonim Şirketi.

- Serter, N., 1994. *Devlet görevlerindeki gelişmelerin sonucu olarak sosyal devlet*. İstanbul: İÜ İktisat Fakültesi Yay.
- Şaylan, G., 2003. *Değişim, küreselleşme ve devletin yeni işlevi*. 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Şenkal, A., 2005. *Küreselleşme sürecinde sosyal politika*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Tokatlıoğlu, Y. M., 2005. *Küreselleşme ve kamu hizmetleri*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Toksöz, F. ve diğerleri., 2009. *Yerel yönetim istemleri Türkiye ne Fransa İspanya İtalya Polonya Çek Cumhuriyeti*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Toksöz, F. 2008 *İyi yönetim el kitabı*. İstanbul: Tesev Yayınları.
- Türkoğlu, İ., 2009. *Yerel yönetimlerde mali reform arayışları: Türkiye 'de belediyelerde mali özerklik ve belediye başkanlarının mali özerklik algılaması*.Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., 2005. *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sürelî Yayınlar

- Akdoğan, Y., 2002. Ulusal soruna yerel çözüm: sosyal belediyecilik. *Eminönü Bülteni*, Şubat Sayısı.
- Alodalı, M.F.B. ve diğeri., 2007. Avrupa Yerel yönetimler özerklik şartı ve Türkiye’de belediyelerde özerklik. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, ss. 1- 11.
- Azaklı, S., 2006. Belediyelerde stratejik planlama sürecinde paydaş analizinin önemi. *E-Akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, (52).
- Bayrakçı, M., 2005. Ders kitapları konusu ve ilköğretimde ücretsiz ders kitabı dağıtım projesi, *Millî Eğitim Dergisi*, (165).
- Buğra, A., 2006. Türkiye’ de sağ ve sosyal politika. *İstanbul, Toplum ve Bilim*,ss. 46-47.
- Çağdaş, T., 2011. Türkiye’de yerel yönetimlerde idari özerklik. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*,XXX (I), ss.391- 416.
- Dedeoğlu, S., 2009. Eşitlik mi ayrımcılık mı? Türkiye’de sosyal devlet, cinsiyet eşitliği politikaları ve kadın istihdamı. *Çalışma ve Toplum*, (22), ss. 41-54.
- Demirel, D., 2006. Küresel ekseninde devletin yeni kimliği: “etkin devlet”. *Sayıştay Dergisi*, (60), ss.105- 128.
- Dumanoğlu, S., 2011. Belediyelerde performans programı-bütçe ilişkisi sorunu ve bir çözüm önerisi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (33), ss.45-64.
- Durdu, Z., 2009. Modern devletin dönüşümünde bir ara dönem: sosyal refah devleti. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), ss. 27- 50.
- Ekinci, F., 2008. Kamu personel yönetiminden insan kaynakları uygulamasına geçişin çalışanların verimliliğine etkisi. *Maliye Dergisi*, (155), ss. 175-185.
- Ersöz, H. Y., 2006. Sosyal politika-refah devleti-yerel yönetimler ilişkisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, (Prof. Dr. Toker Dereli’ye Armağan Özel Sayısı), **55** (1), ss. 759-775.
- Ersöz, H. Y., 2007. Yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki rolü. *Sosyal Politikalar Dergisi*, (2), ss. 30-36.
- Eser, H.B., Memişoğlu, D. ve Özdamar, G., 2011. Sosyal siyasetin üretilmesi sürecinde refah devletinden neo-liberal devlete geçiş: devletin kamu hizmeti sunma işlevinin değişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **16** (2), ss.201-217.

- Genç, F. N., 2010. Yeni kamu hizmeti yaklaşımı. *Türk İdare Dergisi*, (466), ss. 145-159.
- Girginer, N. ve Cankuş, B., 2010. Eskişehir'de belediye hizmetlerine ilişkin algı ve memnuniyetin ikili lojistik regresyon analizi ile ölçülmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **11** (1), ss.297-322.
- Gökbunar, R. ve Kovancılar, B., 1998. Sosyal refah devleti ve değişim. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (3), ss.251-266.
- Gökbunar, R., Özdemir, H. ve Uğur, A., 2008. Küreselleşme Kısılacındaki Refah Devletinde Sosyal Refah Harcamaları. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, **9** (2), ss.158-173.
- Göküş, M. ve Alptürker, H. 2011. Belediyelerin sunduğu hizmetlerde vatandaş memnuniyeti: Silifke belediyesi örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), ss.121-133
- Gül, S., 2000. Yeni sağ sosyal güvenlik anlayışının tarihsel bağlantıları: İngiltere ve Türkiye örnekleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, **40** (3-4), ss.51-66.
- Güleç, S., 2008. 1945 - 1980 yılları arasında Türkiye'de refah devleti. *Yerel Siyaset*, Temmuz, ss.48-55.
- Güvercin, C. H., 2004. Sosyal güvenlik kavramı ve Türkiye'de sosyal güvenliğin tarihçesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, **57** (2).
- Kantarcı, H. B., 2003. Sosyal devlet, sosyal güvenlik ve Türkiye'de zorunlu askerlik hizmeti. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), ss.76-85.
- Kaya, K., 2007. Tanzimat'tan önce belediye hizmetleri ve voyvodalar. *Anadolu Üniversitesi Dergisi*, **26** (41), ss.101-113.
- Koçak, S. Y. ve Ekşi, A., 2010. Katılımcılık ve demokrasi perspektifinden Türkiye'de yerel yönetimler. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), ss.295-307.
- Koray, M., 2003. Avrupa refah devleti: anlamı boyutları ve geleceği. *Görüş*, Aralık, (57).
- KökalanÇımrın, F., 2009. Küreselleşme, neo-liberalizm ve refah devleti ilişkisi üzerine. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), ss.195- 204.
- Kurt, M. ve Yaşar Uğurlu, Ö., 2007. Yeni kamu yönetimi ve yeni kamu yönetimi yaklaşımının gelişiminde Avrupa Birliği'nin rolü: ilerleme raporları içerik analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, **IX** (11), ss. 81- 109.

- Negiz, N., 2011. Sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri açısından Isparta belediyesi: farkındalık, yararlanma ve değerlendirme açısından bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **16** (2), ss.323-341.
- Özdemir, S., 2006. Refah devleti: altın çağ'dan belirsiz geleceği. *Sosyal Politikalar Dergisi*, (1).
- Özer, A., 2005. Günümüzün yükselen değeri: yeni kamu yönetimi. *Sayıştay Dergisi*, (59), 3- 46.
- Pektaş, E. T., 2010. Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamaları ve temel sorunlar. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi*, **5** (1), ss.5- 22.
- Savaş, E.S., 2001. Privatizationandthenewpublicmanagement. *Fordham Urban LawJournal*, **28** (5), ss.1731–1738.
- Sivrekli Demircan, E., 2007. Yeni ekonomik düzende küreselleşme yerelleşme bağlamında belediyelerde yeni mali yönetim anlayışı. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (29), ss.135-159.
- Şenkal, A. ve Sarıipek, D. B., 2007. Avrupa Birliği’nin karşılaştırmalı refah modelleri ve sosyal politikada devletin değişen rolü. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), ss.146-175.
- Talas, C., 1991. Öğretelerde sosyal devlet. *İnsan Hakları Yıllığı*, C.13.
- Toprak, D. ve Şataf, C., 2009. Türkiye’de yerel yönetimler reformu çerçevesinde sosyal belediyecilik yaklaşımı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, **1** (1), ss.11- 24.
- Topuz, S. K., 2009. Türkiye’de sosyal devlet harcamalarının genel eğilimi: 2001–2009 yılları arasında yapılan eğitim, sağlık ve sosyal koruma harcamaları. *Alternatif Politika*, **1** (1), ss.115- 136.
- Urhan, V.F., 2008. Türkiye’de yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması. *Sayıştay Dergisi*, (70), ss.85- 102.
- Ünal, F., 2011. Tanzimat’tan cumhuriyete Türkiye’de yerel yönetimlerin yasal ve yapısal dönüşümü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), ss.241- 248.
- Yüksel, F., 2007. Sosyal devletin dönüşüm sürecinde yerel yönetimlerin yeni işlevleri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, **62** (1), ss. 280-298.

Diğer Yayınlar

- Akdoğan, Y., 2011. Sosyal Belediyecilik, <http://www.pendik.bel.tr/kalkinma/bpi.asp?caid=306&cid=2495> [Erişim tarihi 10.11.2011]
- Alptekin, Kamil, b.t. Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet Ve Sosyal Hizmetlerin Görünümü, www.sosyalhizmetuzmani.org/kuresellesmesosyaldevlet.doc
- Balcı, A. ve Kırılmaz, H. b.t. Yeni Yönetimi Anlayışının Türk Sağlık Sektörüne Yansımaları, http://www.performans.saglik.gov.tr/content/files/yayinlar_yeni/performans_ve_kalite_uzerine_yazilar/ykytssy.pdf, [Erişim tarihi 10.11.2011]
- Bayrampaşa Ramazan’da yine soluğu Balkanlar’da alacak, http://www.balkangunlugu.com/v3/index.php?option=com_content&view=article&id=4052:bayrampaa-ramazanda-yine-soluu-balkanlarda-alacak&catid=1:son-dakika&Itemid=435. [Erişim tarihi 10.11.2011].
- Beki, A., (2008). Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamaları (Ümraniye belediyesi örneği). *Doktora Tezi*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Danışoğlu, E. (b.t.). Sosyal Güvenlik Sisteminde Yenilenme İhtiyacı, <http://ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/danisoge.pdf> [Erişim tarihi 10.11.2011]
- Ergün, M., b.t. Bilimsel Araştırma Yöntemleri, www.egitim.aku.edu.tr/nitelarastirma [Erişim tarihi 10.04.2012]
- Gökbunar, R. ve Kovancılar, B. (2011). Sosyal Refah Devleti ve Değişim, <http://www.genbilim.com/content/view/1717/86/> [Erişim tarihi 10.11.2011].
- Güler, B. A., 2003. Devlette Reforma, 3 Mart 2003 Mimarlar Odası Sunuşu, TMMOB Mimarlar Odası, <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/birgulamanguler.pdf> [Erişim tarihi 10.11.2011].
- Günel, P., (2009). Avrupa Birliği’nin sosyal politikası çerçevesinde güney Avrupa sosyal devlet modeli ve Türkiye. *Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi*, Ankara: Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- <http://www.bayrampasa.gov.tr>
- <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/>
- İnaç, H. ve Ünal, F., b.t. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyeler, <http://sbe.dumlupinar.edu.tr/17/1-24.pdf> [Erişim tarihi 10.11.2011].

- Keleş, S., (2008) Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamaları ve Ankara büyükşehir belediyesi örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE.
- Kesgin, B., (2008). Yoksulluğa yerel müdahale “sosyal belediyeçilik” karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş belediyeleri örnekleri, Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Kesgin, B., 2011. Sosyal Belediyeçilik, <http://www.sosyalpolitikalar.org/makaleler/sosyal-beledyeclik/146-sosyal-beledyeclik> [Erişim tarihi 10.11.2011].
- Kılıçarslan, F., 2010. Sosyal belediyeçilik nasıl olmalı?, http://www.kliniksosyalhizmet.com/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=52:sosyal-belediyeçilik-nasl-olmal--&catid=13:fmakaleler&Itemid=30 [Erişim tarihi 10.11.2011].
- Koçoğlu, F., (2009) Yeni kamu yönetimi anlayışı ve belediyelere etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Köroğlu, Ö. (2005). Kamu işletmeciliği anlayışı ve kamu istihdamına etkileri. *Doktora Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Memişoğlu, D., (2006). Yeni kamu yönetimi ve yerel yönetimler reformu. *Yüksek Lisans Tezi*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi SBE.
- Özdemir, İ. M., (2008). Küreselleşme sürecinde Türkiye’de sosyal devlet ve sosyal hizmetler, *Yüksek Lisans Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Özden, K. ve Zorlu, M., 2010. Yerel Yönetimlerde açılım: 1580 sayılı belediye kanunu ile 5393 sayılı belediye kanunu arasındaki farklar, <http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=1102>.
- Selek Öz, C. ve Yıldırım, S., 2009. Türkiye’de kentsel yoksullukla mücadelede sosyal belediyeçiliğin rolü. *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu*, 22-23 Ekim / October, 2009 Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Sönmez, M. B., 2010. Sosyal Belediyeçilik: “Bir Kavramın Tekâmülü, <http://www.mahalliidareler.net/sosyal-belediyeçilik-%E2%80%9Cbir-kavramin-tek%C3%A2mülü%E2%80%9D-makale,9.html>
- Şen, M., 2011. Bütüncül Belediyeçilik Yaklaşımı Kültürel Belediyeçiliğe Giden Yolda Bir Aşama: Sosyal Belediyeçilik, <http://www.sosyalpolitikalar.com.tr/kapak-kapak-dosyasi/29-buetuencuel-belediyeçilik-yaklam-kueltuereel-belediyeçilie-giden-yolda-bir-aama-sosyal-belediyeçilik.html> [Erişim tarihi 10.11.2011].
- Uçaktürk, T., Uçaktürk, A. ve Özkan, M., 2009. Yerel yönetimlerde sosyal sorumluluk bağlamında sosyal belediyeçilik: Biga belediyesi örneği. *I. Uluslar arası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi*, Çanakkale.
- www.bayrampasakariyer.com [Erişim tarihi 10.02.2012].

www.bayrampasaportal.com [Erişim tarihi 10.02.2012].

www.pdb.metu.edu.tr/5510/SOSYAL%20DEVLET.pdf [Erişim tarihi 10.11.2011]

Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçeyi İzleme
Rehberi, yere sosyalbutce.org/tr/dl/kocaeli.ppt. [Erişim tarihi 10.11.2011].

EKLER

Ek 1:**MÜLAKAT SORULARI**

Adı Soyadı:	
Görevi:	
Eğitim Düzeyi:	
Son Mezun Olduğu Okul:	
Varsa Son Mezun olduğu Mesleki Bölüm:	

1) Sosyal Belediyecilikten Ne Anlıyorsunuz?

- Yoksullara düzenli ayni / nakdi yardım yapmak
- Toplumun her kesiminin temel kamusal hizmetlere erişimini sağlamak amacıyla kamu hizmetlerini sosyal amaçlara kanalize etmek
- Toplumun yaşam kalitesini yükseltmek
- Yoksullara iş olanağı yaratmak, konut, vb temin etmek
- Diğer (Lütfen belirtiniz)

2) Halkın Sosyal Belediyecilikte En Fazla Öne Çıkan Hizmet Beklentileri Nelerdir?

- Yardım
- Konut
- Eğitim
- Kültür, Sanat

3) Sizce Sosyal Belediyeciliğin Yatırım Öncelikleri Neler Olmalıdır?

- Sosyo-kültürel altyapı Tesisleri
- Konut
- Yiyecek, giyecek ve yakacak temini
- Diğer.. (Lütfen belirtiniz)

4) Sosyal Faaliyetlerinizi Gerçekleştirirken En Çok Sorunu Kim Yaratır? Öncelik Sırasına Göre İlk Üçünü Sıralayınız.

- Hükümet
- Üst Yerel yönetim(İl Belediyesi)
- Özel sektör
- Vatandaş
- STK'lar
- Diğer (Lütfen belirtiniz)

- 5) Sosyal belediyeçilik hizmetlerinin yasal darboğazları noktasında en temel sorun nedir?
- 6) Sizce sosyal belediyeçilik konusunda kimlerle işbirliği sağlanamaz? Neden?
- a- Üniversite
 - b- Sivil toplum kuruluşları
 - c- Özel sektör
 - d- Hepsi
 - e- Kamu
- 7) Sosyal belediyeçilik hizmetlerinizde işbirliği içerisinde bulunduğunuz kurum ve STK'lar var mıdır? (lütfen belirtiniz)
- 8) Belediyenizin Size Göre Başarılı Olduğu Alanları Başarı Düzeyine Göre Önem Sırasına Göre Sıralayınız.
- a- İşsizliğin çözümü ve istihdam yaratılması
 - b- Sosyal Belediyeçilik ile ilgili projeler
 - c- İmar ve şehircilik hizmetleri
 - d- Su ve kanalizasyon altyapısı
 - e- Yol, köprü, cadde bakımı gibi üst yapı hizmetleri
 - f- Çevre ve temizlik hizmetleri
 - g- Yeni gelir kaynakları yaratılması
- 9) Sosyal Belediyeçilik Hizmetlerini Sunma Konusunda Belirli Kriterleriniz Var mıdır? (Yoksulluk Düzeyi, Dezavantajlılık Durumu, Vb.)
- 10) Kurumunuzun sosyal belediyeçiliğe bakış açısını kısaca açıklarmısınız?

Ek 2:

ANAYASA ÖNERMELERİ

MADDE 2.– Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik, sosyal ve bir hukuk Devletidir.

MADDE 42.– Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 9/2/2008-5735/2 md. Bu fıkra Anayasa Mahkemesinin 5/6/2008 tarih ve E.2008/16, K.2008/116 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir [(Resmî Gazete, 22 Ekim 2008, Sayı 27032)]. (*)

Devlet Kurumları ve Yerel Yönetimler, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası andlaşma hükümleri saklıdır.

"Kanunda açıkça yazılı olmayan herhangi bir sebeple kimse yükseköğrenim hakkını kullanmaktan mahrum edilemez. Bu hakkın kullanımının sınırları kanunla belirlenir."

MADDE 59.– Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun okulların öncülüğünde kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyla korur.

MADDE 61.– Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.

Devlet, engellilerin korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.

Doğal Afete uğramış vatandaşların her türlü bakım, iaşe ve barınma ihtiyaçlarını karşılar.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.

Yukarıda belirtilen hizmet ve görevleri kanuni düzenlemelerle yerel yönetimler eli ile yerine getirir.

XII. Kültür ve Sanatın korunması ve geliştirilmesi

MADDE 64.– Devlet kurumları ve Yerel Yönetimler, toplumda kültür ve sanatın gelişmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gerekli tedbirleri alır ve çalışmaları yapar.

MADDE 127.– Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Mahalli ihtiyaçların giderilmesi ve hizmetin vatandaşa sunumu açısından asıl olan görev ve yetkinin yerel yönetimlerde olmasıdır.

Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:Hüsamettin Efe

Sürekli Adresi:Cevatpaşa mahallesi turna skno 6 Bpaşa

Doğum Yeri ve Yılı:Bayburt/ 1978

Yabancı Dili:ingilizce

İlk Öğretim:Nuri Örs İlk Okulu /1988

Orta Öğretim:Tuna Lisesi/1994

Lisans: Muğla Üniversitesi Fen Edb.Fakültesi Tarih/1999

Yüksek Lisans: Bahçeşehir Üniversitesi

Enstitü Adı: Fen Bilimleri Enstitüsü

Program Adı: Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Çalışma Hayatı: Bayrampaşa Belediyesi